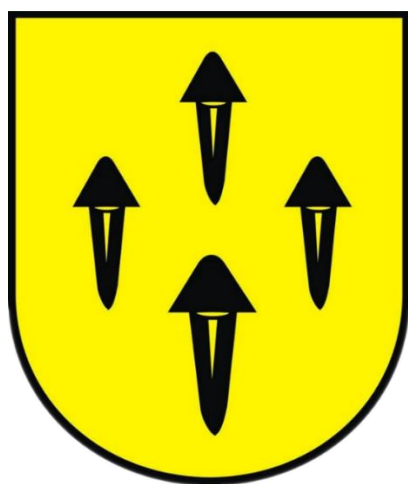

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rajgród do roku 2032

Rajgród, 2025 r.

Spis treści

1.	Wstęp.....	4
2.	Informacje ogólne	5
3.	Charakterystyka gminy	6
3.1.	Obszar społeczny.....	6
3.2.	Obszar gospodarczy.....	19
3.3.	Infrastruktura	26
3.4.	Przestrzeń i środowisko	32
4.	Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy.....	36
5.	Delimitacja obszaru zdegradowanego – analiza wskaźnikowa.....	40
5.1.	Sfera społeczna	40
5.2.	Sfera gospodarcza.....	44
5.3.	Strefa środowiskowa.....	46
5.4.	Strefa przestrzenno-funkcjonalna	48
5.5.	Strefa techniczna.....	50
5.6.	Podsumowanie.....	52
6.	Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji	53
6.1.	Obszar zdegradowany.....	53
6.2.	Obszar rewitalizacji	55
7.	Charakterystyka obszaru rewitalizacji.....	59
7.1.	Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	59
7.1.1.	Podobszar Biebrza.....	59
7.1.2.	Podobszar Rajgród-Wojdy	61
7.2.	Potencjały obszarów rewitalizacji	63
7.2.1.	Potencjały podobszaru Biebrza	63
7.2.2.	Potencjały podobszaru Rajgród–Wojdy	64
8.	Wizja obszaru rewitalizacji	66
9.	Cele rewitalizacji i kierunki działań.....	67
10.	Przedsięwzięcia rewitalizacji	69
10.1.	Przedsięwzięcia podstawowe	71
10.2.	Przedsięwzięcia uzupełniające	108
11.	Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	111
11.1.	Mechanizmy integracji.....	111

11.2.	Komplementarność oraz powiązania gospodarcze, społeczne i środowiskowe ..	112
12.	Szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji.....	117
13.	Opis struktury zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji	121
14.	System monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji	125
14.1.	Monitoring	125
14.2.	Ewaluacja	130
15.	Opis sposobu zapewnienia interesariuszy w procesie rewitalizacji	131
15.1.	Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych.....	131
16.	Opis powiązań gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi	133
16.1.	Zgodność z dokumentami krajowymi i regionalnymi	133
16.2.	Opis sposobu realizacji przez gminny program rewitalizacji dokumentów strategicznych gminy.....	134
17.	Wpływ na środowisko	136
17.1.	Oddziaływanie na środowisko	136
17.2.	Gospodarka wodna.....	136
18.	Określenie niezbędnych zmian w uchwałach.....	141
19.	Realizacja programu w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego	141
	Spis rysunków i tabel	143
	Spis rysunków	143
	Spis tabel	143
	Spis wykresów.....	144

Załącznik 1. Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji – Biebrzy

Załącznik 2. Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji – Rajgród - Wojdy

1. Wstęp

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rajgród do roku 2032 to dokument o charakterze strategicznym, którego celem jest wskazanie kierunków i narzędzi niezbędnych do poprawy jakości życia mieszkańców na obszarach rewitalizacji. Opracowanie Programu poprzedziła pogłębiona diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej i środowiskowej gminy, a także szeroko zakrojone konsultacje społeczne.

Celem rewitalizacji jest nie tylko eliminacja negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych, ale również stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju, aktywizacji społeczności lokalnej, wzmocnienia tożsamości mieszkańców oraz ochrony i wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Gminy Rajgród. Program koncentruje się na obszarach Biebrza oraz Rajgród-Wojdy, które – mimo istotnych wyzwań społeczno-gospodarczych – wykazują duży potencjał do przeprowadzenia skutecznych działań rewitalizacyjnych.

Proces rewitalizacji ma charakter kompleksowy, zintegrowany i terytorialnie skoncentrowany. Zakłada jednocześnie działania w obszarach infrastruktury, gospodarki, przestrzeni publicznej oraz usług społecznych, realizowane przy aktywnym udziale mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i instytucji publicznych.

Podstawę prawną opracowania Programu stanowi ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 278). Na mocy art. 3 ust. 1 ustawy, przygotowanie i realizacja działań rewitalizacyjnych należy do zadań własnych gminy. Gmina Rajgród, podejmując decyzję o opracowaniu GPR, przystąpiła do realizacji procesu rewitalizacji w sposób planowy i zgodny z obowiązującymi regulacjami.

Uchwałą Nr XI/80/25 Rady Miejskiej w Rajgrodzie z dnia 23 stycznia 2025 r. wyznaczono obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji, uprzednio przeprowadzając konsultacje społeczne zgodnie z wymogami ustawowymi. Równolegle, uchwałą Nr XIII/87/25 z dnia 26 lutego 2025 r. formalnie zainicjowano prace nad opracowaniem Gminnego Programu Rewitalizacji do roku 2032.

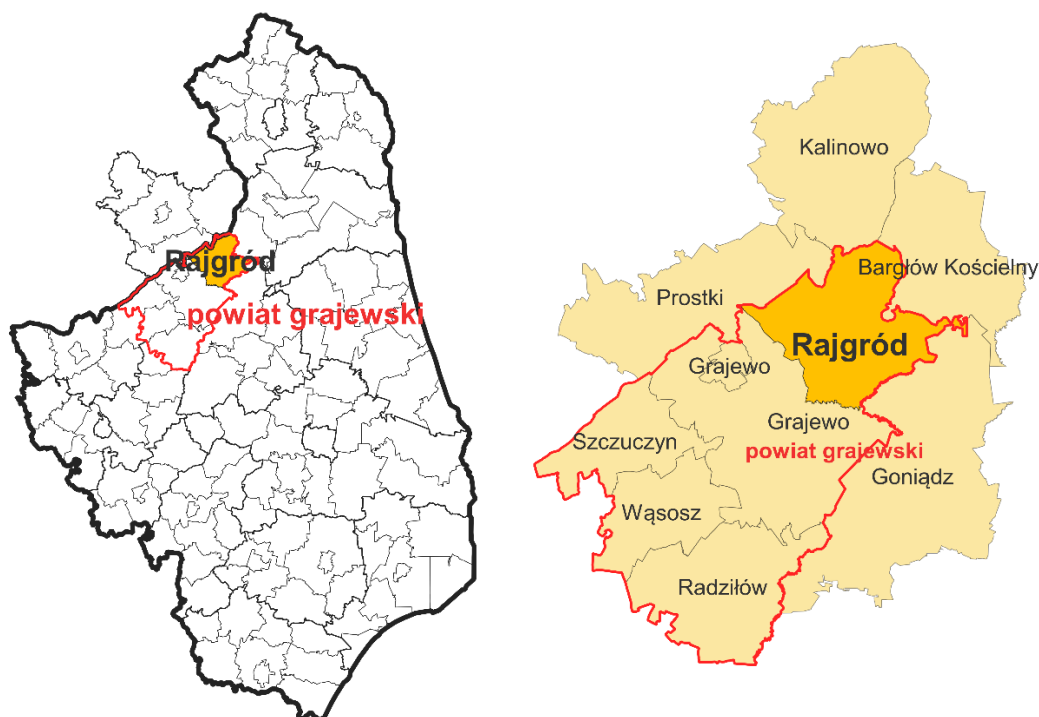
Dokument został przygotowany zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o rewitalizacji oraz spełnia wymagania określone w art. 36 ust. 8 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079, z 2024 r. poz. 1717). Umożliwia to traktowanie Programu jako strategii spełniającej warunki dla realizacji zintegrowanych inwestycji terytorialnych (IIT), a tym samym otwiera dostęp do finansowania projektów rewitalizacyjnych ze środków UE.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rajgród do roku 2032 stanowi narzędzie prowadzenia polityki lokalnej w sposób ukierunkowany, skoordynowany i efektywny, mający na celu trwałe wyprowadzenie wskazanych obszarów z kryzysu oraz zwiększenie atrakcyjności gminy jako miejsca do życia, pracy i rozwoju.

2. Informacje ogólne

Gmina Rajgród to jednostka samorządowa w województwie podlaskim, należąca do powiatu grajewskiego. Zajmuje powierzchnię 207,15 km² i jest zamieszkiwana przez około 5,1 tysiąca mieszkańców. Gmina ma rolniczy charakter, ale jednocześnie posiada znaczące walory przyrodnicze i krajobrazowe, które stanowią solidną podstawę dla rozwoju turystyki i rekreacji. Kluczowym atutem gminy jest Jezioro Rajgrodzkie – jedno z najczystszych i największych jezior w regionie – oraz rzeka Jęgrznia, które przyciągają miłośników żeglarsstwa, wędkarstwa i wypoczynku na łonie natury. Rajgród wyróżnia się również korzystnym położeniem komunikacyjnym – gmina leży pomiędzy Grajewem a Augustowem, dwoma ważnymi ośrodkami miejskimi północno-wschodniej Polski. Przebiegająca przez teren gminy droga wojewódzka nr 665 zapewnia dobre połączenia zarówno dla mieszkańców, jak i turystów odwiedzających ten atrakcyjny region.

Rysunek 1. Położenie gminy Rajgród

Źródło: OpenStreetMap.org

Tabela 1. Podstawowe informacje o gminie

województwo	podlaskie
powiat	grajewski
powierzchnia gminy	20 715 ha
użytki rolne	70,17 %
liczba sołectw	30
siedziba gminy	Rajgród

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych (BDL)

3. Charakterystyka gminy

3.1. Obszar społeczny

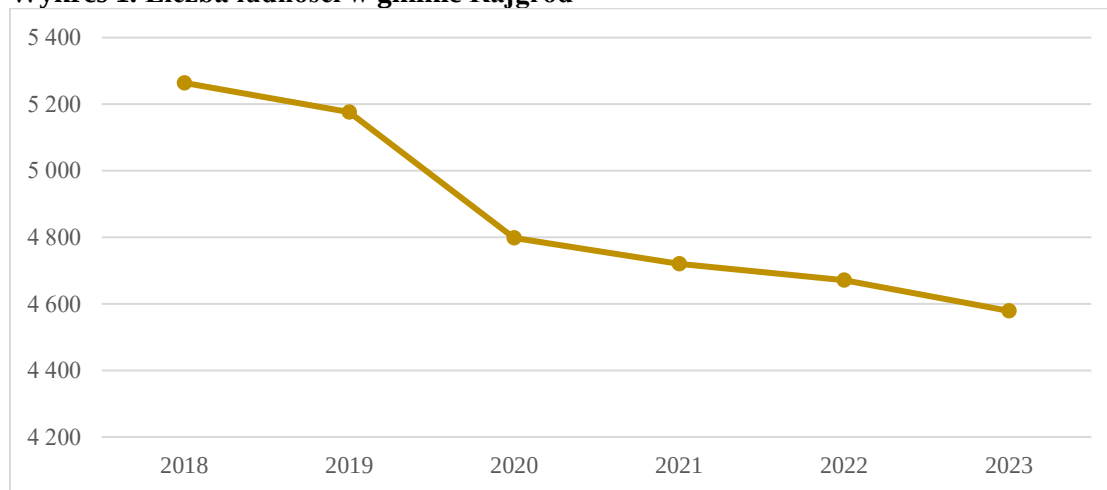
Demografia

Procesy demograficzne mają istotne znaczenie dla kształtowania przyszłości społeczności lokalnych, wpływając bezpośrednio na rozwój społeczno-gospodarczy jednostek samorządu terytorialnego. Zarówno w ujęciu ogólnokrajowym, jak i regionalnym, zmieniająca się struktura ludności stanowi jedno z kluczowych wyzwań nadchodzących dekad. Zjawiska takie jak nasilone migracje – zarówno wewnętrzne, jak i zagraniczne – niski poziom urodzeń, systematyczny spadek dzietności oraz proces starzenia się społeczeństwa, prowadzą do trwałych zmian w funkcjonowaniu wspólnot lokalnych.

Na poziomie gminy skutki tych przemian są odczuwalne i przekładają się m.in. na zmniejszające się zapotrzebowanie na infrastrukturę edukacyjną przy jednoczesnym wzroście potrzeb w zakresie opieki zdrowotnej, usług społecznych czy dostosowanej infrastruktury mieszkaniowej. Malejąca liczba mieszkańców wpływa również na potencjał rynku pracy, obniżenie wpływów podatkowych oraz ograniczenie możliwości rozwoju lokalnych przedsiębiorstw.

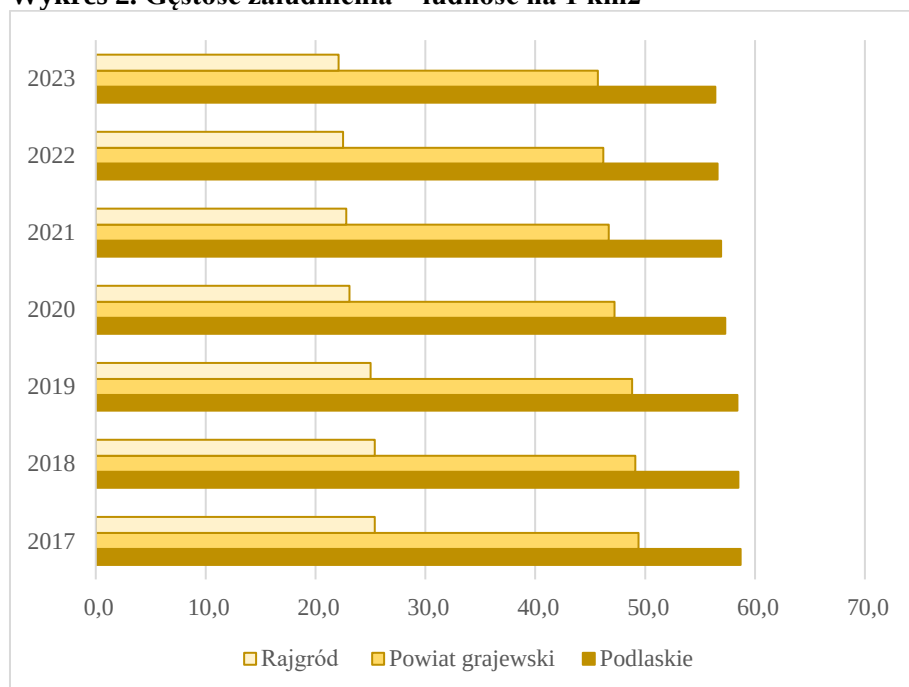
W latach 2018–2023 liczba ludności na terenie gminy Rajgród systematycznie się zmniejszała. W 2018 roku gminę zamieszkiwało 5 264 osób, natomiast w 2023 roku liczba ta spadła do 4 579 osób. Oznacza to spadek o około 13% (685 mieszkańców) w ciągu sześciu lat.

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Rajgród

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

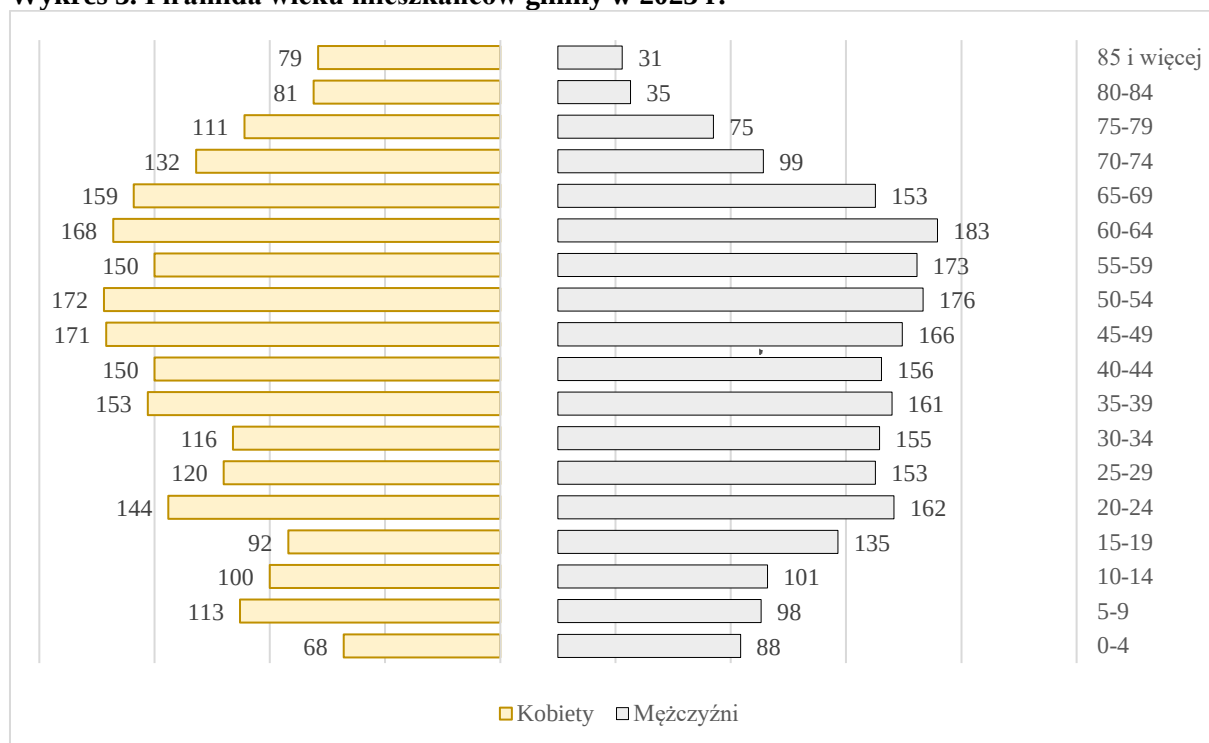
W latach 2017–2023 gęstość zaludnienia w gminie Rajgród systematycznie malała – z 25,4 do 22,1 osób na km². Podobny trend obserwuje się w powiecie grajewskim i województwie podlaskim. Spadek liczby mieszkańców i rozproszenie osadnictwa stanowią wyzwanie dla utrzymania usług publicznych i rozwoju lokalnego, wymagając działań przeciwdziałających depopulacji i wspierających atrakcyjność gminy jako miejsca do życia.

Wykres 2. Gęstość zaludnienia – ludność na 1 km²

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Struktura demograficzna ludności wskazuje na procesy starzenia się społeczeństwa oraz zmiany w proporcjach między grupami wiekowymi. Najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym – 2 767 osób, co stanowi około 60% ogółu mieszkańców. W wieku przedprodukcyjnym (do 17 roku życia) znajduje się 689 osób, czyli około 15% populacji, natomiast w wieku poprodukcyjnym – aż 1 123 osoby, co stanowi blisko 25% mieszkańców.

Analiza rozkładu ludności według płci i wieku pokazuje, że w młodszych grupach wiekowych (0–19 lat) liczba dziewcząt i chłopców jest dość wyrównana. W wieku produkcyjnym widoczna jest lekka przewaga liczebna mężczyzn, natomiast w grupach starszych (65 lat i więcej) zdecydowanie dominują kobiety. W najstarszej grupie – osób w wieku 85 lat i więcej – liczba kobiet (79) jest ponad dwukrotnie wyższa niż liczba mężczyzn (31).

Wykres 3. Piramida wieku mieszkańców gminy w 2023 r.

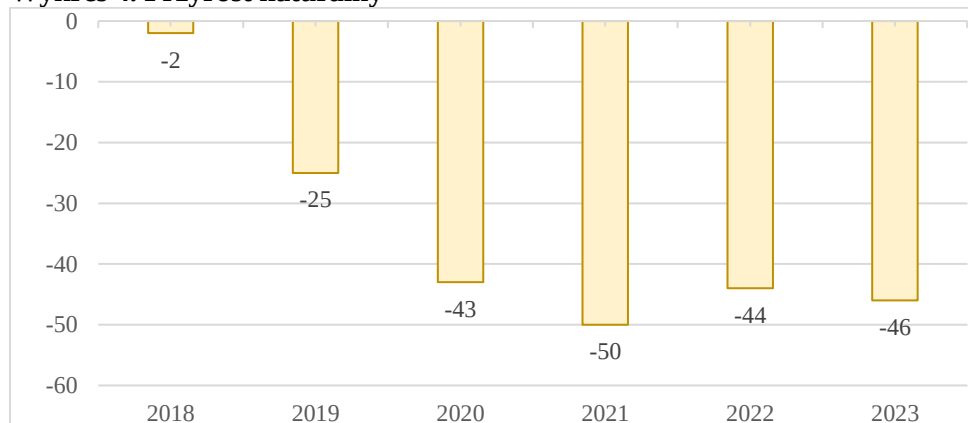
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

W latach 2018–2023 gmina Rajgród odnotowywała stały, ujemny przyrost naturalny, co oznacza, że liczba zgonów rokrocznie przewyższała liczbę urodzeń. W 2018 roku saldo to wynosiło jeszcze tylko –2 osoby, jednak w kolejnych latach skala ubytku demograficznego systematycznie się pogłębiała – do poziomu –46 osób w 2023 roku.

Najgorszy wynik odnotowano w 2021 roku (–50). Mimo nieco niższego ujemnego salda w 2022 roku (–44), tendencja utrzymuje się i nie wskazuje na poprawę.

Trwały ujemny przyrost naturalny świadczy o niskiej dzietności oraz starzejącym się społeczeństwie, w którym liczba osób w wieku rozrodczym jest niewystarczająca, by zapewnić zastępowalność pokoleń. Zjawisko to w połączeniu z obserwowaną migracją młodych ludzi z gminy dodatkowo przyspiesza proces depopulacji.

Utrzymujący się ujemny przyrost naturalny stanowi poważne wyzwanie dla lokalnej polityki społecznej i rozwojowej – wymaga działań sprzyjających zakładaniu rodzin, wspieraniu młodych mieszkańców oraz poprawie jakości życia, która mogłaby zatrzymać odpływ ludności i zwiększyć atrakcyjność osiedleńczą gminy.

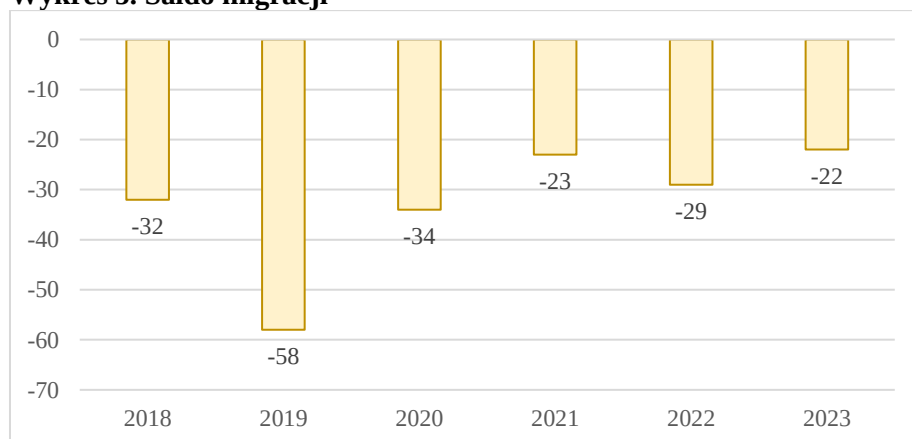
Wykres 4. Przyrost naturalny

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

W latach 2018–2023 gmina Rajgród nieprzerwanie odnotowywała ujemne saldo migracji, co oznacza, że liczba osób wyjeżdżających z gminy przewyższała liczbę osób osiedlających się na jej terenie. Najgłębszy ubytek migracyjny zanotowano w 2019 roku – –58 osób. W kolejnych latach wartość salda oscylowała między –34 a –22, co świadczy o utrzymującym się, choć nieco łagodniejszym, trendzie odpływu ludności.

Dane te potwierdzają, że gmina Rajgród traci mieszkańców nie tylko na skutek procesów demograficznych, ale również migracyjnych. Prawdopodobnymi przyczynami są brak atrakcyjnych miejsc pracy, ograniczona oferta mieszkaniowa, a także poszukiwanie lepszych warunków życia przez osoby młode w większych miastach lub za granicą.

Zatrzymanie tego trendu wymaga kompleksowych działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności gminy jako miejsca do życia – poprzez inwestycje w infrastrukturę, rozwój rynku pracy, poprawę dostępności usług oraz aktywną politykę mieszkaniową i społeczną.

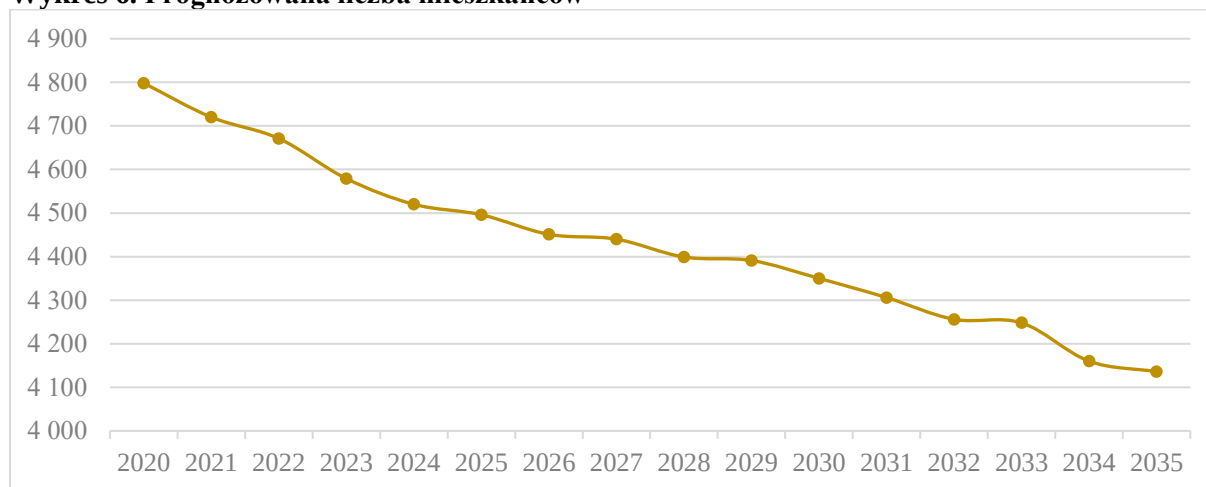
Wykres 5. Saldo migracji

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Prognozy demograficzne dla gminy Rajgród wskazują na systematyczny spadek liczby mieszkańców w nadchodzących latach. O ile w 2020 roku populacja wynosiła 4 798 osób, to według szacunków w 2035 roku liczba ta zmniejszy się do zaledwie 4 136 osób. Oznacza to prognozowany spadek o 662 osoby, czyli o około 13,8% w ciągu piętnastu lat.

Z danych wynika, że proces wyludniania ma charakter trwały i stopniowy, przy czym nie przewiduje się żadnych okresów stabilizacji czy wzrostu populacji. Coroczny ubytek ludności oscyluje średnio wokół 30–40 osób rocznie. Jest to zjawisko, które należy traktować jako wyzwanie rozwojowe, mające bezpośredni wpływ na planowanie przestrzenne, infrastrukturę społeczną, system edukacji, rynek pracy oraz lokalną gospodarkę.

Wykres 6. Prognozowana liczba mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Opieka społeczna

Realizacją zadań z zakresu pomocy społecznej w Gminie Rajgród zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej w Rajgrodzie, jako jednostka organizacyjna Gminy Rajgród.

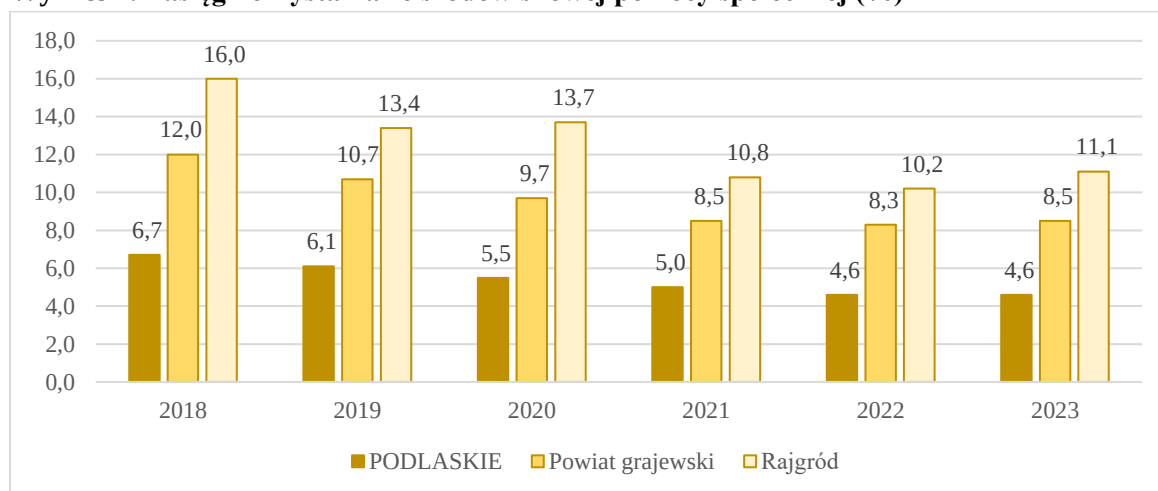
W latach 2018–2023 zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej w gminie Rajgród utrzymywał się na poziomie znacznie wyższym niż w skali powiatu grajewskiego i województwa podlaskiego. W 2018 roku wskaźnik ten wynosił aż 16%, co oznacza, że co szósta osoba w gminie objęta była pomocą społeczną. Choć w kolejnych latach nastąpił stopniowy spadek tego odsetka – do poziomu 10,2% w 2022 roku – to w 2023 roku zanotowano ponowny wzrost do 11,1%.

Dla porównania, w powiecie grajewskim wskaźnik ten w 2023 roku wyniósł 8,5%, a w całym województwie podlaskim jedynie 4,6%. Pokazuje to, że skala potrzeb społecznych w gminie Rajgród jest znacznie wyższa niż średnia regionalna i powiatowa.

Wysoki zasięg korzystania z pomocy społecznej może świadczyć o trudnej sytuacji materialnej mieszkańców, ograniczonym dostępie do rynku pracy, niskich dochodach oraz występowaniu zjawisk takich jak bezrobocie, wykluczenie społeczne czy brak stabilnych źródeł utrzymania. Zjawisko to – zwłaszcza w połączeniu z procesami depopulacyjnymi, starzeniem się

społeczeństwa oraz ujemnym saldem migracji – podkreśla potrzebę wzmocnienia działań z zakresu polityki społecznej, wsparcia dla rodzin, aktywizacji zawodowej i rozwoju lokalnych usług społecznych. Niezbędne jest również inwestowanie w edukację, zdrowie i infrastrukturę społeczną, aby przeciwdziałać pogłębianiu się problemów społecznych w gminie.

Wykres 7. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Najczęściej wskazywanym powodem wsparcia udzielanego przez Ośrodek Pomocy Społecznej w 2023 roku było bezrobocie, które dotyczyło niemal 30% wszystkich przypadków. Kolejne istotne przyczyny to ubóstwo (22,05%) oraz potrzeba ochrony macierzyństwa (14,07%). Znaczący udział mają także problemy zdrowotne – w tym długotrwała lub ciężka choroba (10,27%) oraz niepełnosprawność (10,65%).

Dane te wskazują, że mieszkańcy gminy Rajgród mierzą się głównie z trudnościami o podłożu ekonomicznym i zdrowotnym, co wymaga dalszego rozwoju instrumentów aktywizacji zawodowej, wsparcia rodzinnego oraz dostępności usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych. Szczególną uwagę należy także zwrócić na profilaktykę uzależnień, działania wspierające osoby samotne i starsze, a także na wczesne wykrywanie i reagowanie w sytuacjach kryzysowych.

Opieka zdrowotna

W gminie Rajgród funkcjonują dwie przychodnie. O dostępności do ambulatoryjnej opieki zdrowotnej świadczy wskaźnik liczby przychodni przypadających na 10 tysięcy mieszkańców – im wyższa jego wartość, tym lepszy dostęp do świadczeń medycznych. Wskaźnik ten w gminie Rajgród w 2023 roku wynosił 4, co oznacza poziom dostępności porównywalny do innych gmin w regionie.

Oświata

Na terenie Gminy Rajgród funkcjonują obecnie dwie szkoły podstawowe, prowadzone przez samorząd gminny:

- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Rajgrodzie, w skład którego wchodzi:

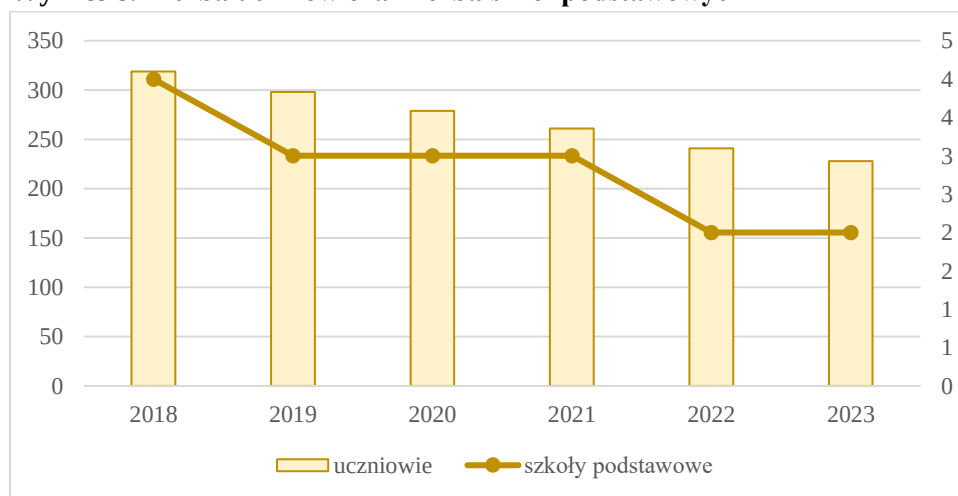
- Publiczne Przedszkole w Rajgrodzie,
- Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Rajgrodzie;
- Szkoła Podstawowa w Rydzewie.

Analiza danych z lat 2018–2023 wskazuje na systematyczny spadek liczby uczniów w szkołach podstawowych na terenie gminy. W 2018 roku uczęszczało 319 uczniów, natomiast w 2023 roku było ich już tylko 228, co oznacza spadek o 91 uczniów (ponad 28% w ciągu sześciu lat).

Równolegle z malejącą liczbą dzieci w wieku szkolnym następowało ograniczanie sieci szkół. W 2018 roku funkcjonowały cztery szkoły podstawowe, natomiast od 2022 roku działają już tylko dwie placówki. Zmniejszenie liczby szkół to efekt dostosowywania infrastruktury oświatowej do realiów demograficznych oraz konieczność racjonalizacji wydatków.

Zaobserwowane zmiany są ściśle powiązane z ogólnym trendem spadku liczby ludności oraz ujemnym przyrostem naturalnym w gminie. Utrzymujący się niski poziom urodzeń oraz odpływ młodych rodzin wpływają bezpośrednio na zmniejszenie liczby dzieci w wieku szkolnym, co stawia przed samorządem wyzwania związane z dalszym utrzymaniem jakości i dostępności edukacji w warunkach malejącej liczby uczniów.

Wykres 8. Liczba uczniów oraz liczba szkół podstawowych

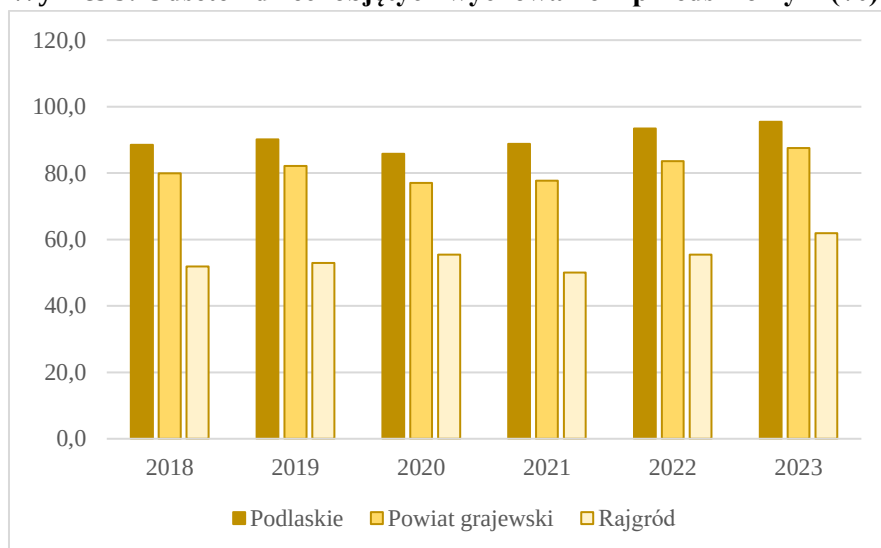
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

W latach 2018–2023 odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie Rajgród pozostawał wyraźnie niższy niż średnie wartości notowane w powiecie grajewskim i województwie podlaskim. W 2018 roku do placówek wychowania przedszkolnego uczęszczało 51,9% dzieci z terenu gminy, natomiast w 2023 roku wskaźnik ten wzrósł do 61,9%. Choć tendencja jest rosnąca, poziom ten nadal pozostaje niższy w porównaniu do powiatu (87,5%) i województwa (95,4%).

Pomimo stopniowego wzrostu, udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie Rajgród wciąż pozostaje na stosunkowo niskim poziomie w porównaniu do średnich

wojewódzkich i powiatowych, co wskazuje na potrzebę dalszych działań w zakresie poprawy dostępności i atrakcyjności edukacji przedszkolnej.

Wykres 9. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Kultura i zabytki

Placówki kulturalne

Na terenie gminy Rajgród funkcjonują dwie instytucje kultury:

- Dom Kultury w Rajgrodzie,
- Biblioteka Publiczna w Rajgrodzie, która posiada filię w Bełdzie.

Dom Kultury w Rajgrodzie jest samorządową instytucją kultury Gminy Rajgród, której głównym celem jest prowadzenie działalności kulturalnej na rzecz lokalnej społeczności. Instytucja realizuje zadania z zakresu tworzenia, upowszechniania i ochrony dóbr kultury, a także kształtowania postaw sprzyjających aktywnemu uczestnictwu mieszkańców w życiu kulturalnym gminy.

Dom Kultury w Rajgrodzie zajmuje się m.in.:

- organizacją zajęć artystycznych, kół zainteresowań i warsztatów tematycznych,
- koordynowaniem działalności świetlic wiejskich na terenie gminy,
- prowadzeniem edukacji kulturalnej i artystycznej dzieci i młodzieży,
- współpracą z innymi instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi i środowiskami twórczymi,
- upowszechnianiem różnych form twórczości – muzyki, tańca, teatru, plastyki, literatury,
- wspieraniem i rozwijaniem amatorskiego ruchu artystycznego,
- promowaniem lokalnej tradycji i dziedzictwa kulturowego,
- organizowaniem wydarzeń kulturalnych, festynów, imprez sportowo-rekreacyjnych i plenerowych, w tym m.in. regat, turniejów i wydarzeń folklorystycznych.

Działalność Domu Kultury w Rajgrodzie ma przede wszystkim lokalny zasięg, jednak w związku z potencjałem turystycznym gminy istnieją szerokie możliwości rozwoju oferty kulturalnej i budowy silnych marek wydarzeń o charakterze ponadlokalnym.

Uzupełnieniem oferty kulturalnej są świetlice wiejskie, działające w miejscowościach: Biebrza, Bełda, Miecze, Woźnawieś, Pieńczykowo, Kosówka oraz Rydzewo.

Gmina Rajgród cyklicznie organizuje wydarzenia o charakterze kulturalnym i sportowym, które stanowią element integracji mieszkańców oraz promocji lokalnych tradycji i walorów przyrodniczo-rekreacyjnych regionu. Wydarzenia te odbywają się przede wszystkim w okresie letnim i cieszą się zainteresowaniem zarówno wśród społeczności lokalnej, jak i turystów. Ich różnorodny charakter pozwala na zaangażowanie przedstawicieli różnych grup wiekowych, a ich realizacja przyczynia się do budowania tożsamości lokalnej oraz wzmacniania pozytywnego wizerunku gminy.

Pomimo rosnących wydatków na kulturę w ostatnich latach, Dom Kultury oraz infrastruktura kulturalna w gminie wymaga znaczącej modernizacji. Dom Kultury funkcjonuje obecnie w zaadaptowanym budynku po byłej szkole podstawowej w Rajgrodzie, co – ze względu na pierwotny charakter obiektu – powoduje liczne ograniczenia organizacyjne i negatywnie

wpływa na zakres oraz jakość realizowanych działań. Obecny stan nie odpowiada ani potrzebom mieszkańców, ani aspiracjom gminy w zakresie rozwoju oferty turystyczno-kulturalnej.

Na terenie gminy działa Biblioteka Publiczna w Rajgrodzie wraz z filią w Bełdzie. W 2023 roku liczba książek wypożyczanych na jednego czytelnika wyniosła 22,4, co stanowi wynik lepszy niż średnia dla województwa podlaskiego (20,2). Choć liczba użytkowników bibliotek spadła – z 128 osób na 1000 mieszkańców w 2019 roku do 120 w roku 2023 – to nadal pozostaje ona wyższa niż średnia wojewódzka, co wskazuje na stabilne zainteresowanie usługami bibliotecznymi wśród mieszkańców.

Walory kulturowe

Do najważniejszych zasobów kulturowych należą liczne obiekty zabytkowe oraz zabytkowy układ urbanistyczny miasta Rajgród, który zachował swój historyczny charakter, w tym charakterystyczny trójkątny rynek otoczony kamieniczkami z przełomu XIX i XX wieku.

Wśród zabytków szczególne znaczenie ma Kościół Parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Rajgrodzie, zbudowany z czerwonej cegły w stylu neogotyckim na początku XX wieku. Świątynia wyróżnia się monumentalną fasadą z dwiema 56-metrowymi wieżami oraz wnętrzem z cennym obrazem Matki Boskiej Rajgrodzkiej z XVII wieku. Na uwagę zasługuje również dworek Karwowskich z 1880 roku w zespole dworsko-parkowym położonym między odnogą wschodnią a głównym zbiornikiem Jeziora Rajgrodzkiego. Otoczony sadem i parkiem, dwór pełnił niegdyś funkcje rezydencyjne właścicieli majątku Opartowo. Kolejnym cennym zabytkiem jest młyn wodny w Wojdach, wzniesiony w 1911 roku przez Wacława Mościckiego, właściciela okolicznych stawów rybnych. Szczególne miejsce w krajobrazie gminy zajmuje Góra Zamkowa – historyczne wzniesienie położone na półwyspie Jeziora Rajgrodzkiego. W przeszłości znajdowało się tu grodzisko jaćwieskie oraz książęcy gród, a w czasach I Rzeczypospolitej – dwór starosty rajgrodzkiego. Góra Zamkowa pełni funkcję punktu widokowego oraz miejsca rekreacji. Na terenie gminy znajduje się także Kościół Parafialny pw. św. Wojciecha w Rydzewie, drewniany z XIX wieku, z zabytkowymi organami, który wpisuje się w lokalny krajobraz sakralny i stanowi przykład drewnianej architektury sakralnej regionu.

Walory kulturowe uzupełniają naturalne atuty środowiskowe, w tym liczne jeziora, malownicze krajobrazy oraz bliskość Biebrzańskiego Parku Narodowego, które sprzyjają rozwojowi turystyki przyrodniczej, wodnej i aktywnej. W Rajgrodzie i okolicach istnieje wiele miejsc do wypoczynku nad wodą, w tym plaże, przystanie, trasy rowerowe i piesze oraz możliwość uprawiania sportów wodnych.

Zróżnicowane dziedzictwo kulturowe, bogata historia oraz atrakcyjne położenie nad Jeziorem Rajgrodzkim sprawiają, że gmina Rajgród posiada znaczny potencjał do rozwoju turystyki kulturowej, krajobrazowej oraz wypoczynkowej. Warto kontynuować działania zmierzające do promocji lokalnych walorów, rozwoju infrastruktury turystycznej oraz budowania

rozpoznawalnych marek wydarzeń i miejsc związanych z historią, przyrodą i dziedzictwem regionu.

Funkcje rekreacyjne i oferta aktywnego wypoczynku

Jednym z głównych miejsc wypoczynku i rekreacji w gminie Rajgród jest Jezioro Rajgrodzkie – akwen wyjątkowo atrakcyjny pod względem krajobrazowym i turystycznym. W sezonie letnim oferuje on możliwość kąpieli oraz uprawiania sportów wodnych, takich jak żeglarstwo czy kajakarstwo. Wokół jeziora przebiega malownicza trasa pieszo-rowerowa, zachęcająca do aktywnego wypoczynku zarówno mieszkańców, jak i turystów.

Dodatkową atrakcją są rekreacyjne wycieczki piesze i rowerowe, m.in. fragmentem Szlaku Papieskiego, który przecina teren gminy. Osoby preferujące wypoczynek blisko natury mogą skorzystać z pola namiotowego, prywatnych kwater, gospodarstw agroturystycznych lub ośrodków wczasowych zlokalizowanych w okolicach jeziora.

Wysoką atrakcyjnością przyrodniczą i rekreacyjną cieszy się również rzeka Jęgrznia (w górnym biegu znana jako Lega lub Małkiń), która wypływa z Jeziora Rajgrodzkiego i kieruje się na południe, w stronę Jeziora Dręstwo. Na terenie gminy przebiega odcinek popularnego szlaku kajakowego, którego trasa rozciąga się od Rajgrodu aż do Goniądza, prowadząc przez obszary Biebrzańskiego Parku Narodowego – jednego z najcenniejszych przyrodniczo obszarów w Polsce. Spływy tą trasą są szczególnie cenione przez miłośników natury i aktywnego wypoczynku.

Na terenie gminy działa Stowarzyszenie Yacht Club Arcus, posiadające ośrodek żeglarski dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W sezonie letnim organizowane są regaty żeglarskie, w tym wydarzenia integracyjne oraz obozy żeglarskie, podczas których uczestnicy mają możliwość zdobycia patentu żeglarza jachtowego.

Świetlice wiejskie, miejsca rekreacji i infrastruktura na terenie gminy

W gminie zostało utworzonych wiele miejsc rekreacji, place zabaw, siłowni zewnętrznych, wiat rekreacyjnych, świetlic wiejskich oraz infrastruktury nad brzegami jeziora: altan, pomostów, miejsc do grillowania. W stworzonych miejscach integracji i zabawy budują się więzi społeczne m.in. przez zaangażowanie mieszkańców w ich utrzymanie.

Do takich miejsc w Gminie Rajgród należą:

- Świetlica Wiejska w Pieńczykowie,
- Świetlica Wiejska – Remiza OSP w Beldzie,
- Świetlica Wiejska – Remiza OSP w Mieczach,
- Świetlica Wiejska – Remiza OSP w Woźnejwsi,
- Świetlica Wiejska – Remiza OSP w Rydzewie,
- Świetlica Wiejska w Kosówce,
- Świetlica Wiejska w Biebrzy,
- Siłownia zewnętrzna w Kosłach,

- Plac zabaw w Kosówce położony przy Świetlicy Wiejskiej,
- Siłownia zewnętrzna i plac zabaw w Biebrzy,
- Miejsce spotkań wraz z altaną i siłownia zewnętrzna w Sołkach,
- Miejsce spotkań wraz z altaną i siłownia zewnętrzna w Stoczku,
- Miejsce spotkań wraz z altaną w Kuligach,
- Miejsce spotkań wraz z altaną i placem zabaw w Turczynie,
- Miejsce spotkań wraz z altaną w Ciszewie,
- Pomost pływający oraz plaża z małą architekturą w Czarnej Wsi (wiata, grill, przebieralnia, obudowa toalet i koszy),
- Przystań wędkarska z pomostem pływającym z trapami cumowniczymi wraz z małą infrastrukturą turystyczną w Rajgrodzie (drewniana wiata grillowa, punkt czyszczenia ryb, półki slipowe na skarpie, murki oporowe, balustrady, ławki, tablica informacyjna, oświetlenie terenu),
- Plac zabaw i siłownia zewnętrzna w Rajgrodzie,
- Pomost i plaża z małą infrastrukturą w Rajgrodzie (4 wiaty, ławo-stół z bali, przebieralnia, bujak jednosprężynowy, zestaw zabawowy ze zjeżdżalnią, karuzela czteroramienna, grill murowany, stojak na rowery, miejsce na ognisko, ławki, szlaban).
- Ścieżka edukacyjna – bioróżnorodności wybudowana wzdłuż nabrzeża Jeziora Rajgrodzkiego, o łącznej długości 1,85 km, z wieżą widokową, licznymi punktami widokowymi wyposażonymi w lunety do obserwacji przyrody, tablice edukacyjne na temat bioróżnorodności Jeziora Rajgrodzkiego, kaczkomaty, kamery umożliwiające podgląd przyrody na żywo oraz niezbędną infrastrukturę towarzyszącą,
- Pod Tarasem Cafe – punkt gastronomiczny i kawiarnia.

Organizacje pozarządowe

Aktywność fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji społecznych stanowi ważny element funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego oraz lokalnej aktywności mieszkańców. Poniżej przedstawiono najważniejsze organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Rajgród.

Organizacje pozarządowe

- Towarzystwo Miłośników Rajgrodu, obszar działania: działalność wydawnicza (lokalny miesięcznik „Rajgrodzkie Echa”, publikacje książkowe),
- Stowarzyszenie Yacht Club „Arcus” w Łomży – Ośrodek Żeglarski w Rajgrodzie, obszar działania: propagowanie żeglarstwa i innych sportów wodnych,
- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Klub Żeglarski Zefir w Łomży,
- Stowarzyszenie Rowerowe Raj Team Rajgród, obszar działania: grupa pasjonatów rowerowych, którzy swoje zamiłowanie do rajdów rowerowych łączą z działalnością społeczną, wyznaczając szlaki rowerowe w okolicach Rajgrodu,
- Stowarzyszenie na rzecz osób niepełnosprawnych "Nadzieja" w Rajgrodzie, obszar działania: organizacja utworzona przez rodziców dzieci niepełnosprawnych oraz życzliwe osoby, którym temat niepełnosprawności nie jest obojętny, jej celem jest

działanie na rzecz integracji społecznej oraz zawodowej osób niepełnosprawnych oraz niesienia pomocy im oraz ich rodzinom,

- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi „Przyszłość” w Mieczach, obszar działania: wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego wsi oraz wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym, prowadzenie świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży wiejskiej,
- Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju i Wspomagania Wsi „Mediator”, obszar działania: wspieranie wszelkich inicjatyw społecznych, gospodarczych, naukowych i ekologicznych służących rozwojowi regionu, współdziałanie z innymi organizacjami na rzecz ochrony oraz zachowania naturalnego środowiska i dziedzictwa kulturalnego, prowadzenie świetlicy środowiskowej dla dzieci i młodzieży wiejskiej,
- Stowarzyszenie „Nad Jędrznią” w Woźnejwsi, obszar działania: wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego wsi,
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi „Biebrza”, obszar działania: wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społeczno - gospodarczego wsi, aktywizowanie i integracja społeczna mieszkańców wsi, działalność oświatowa, kulturowa, w zakresie kultury fizycznej i sportu oraz ochrony środowiska, wspieranie inicjatyw społecznych na rzecz budowy dróg i sieci telekomunikacyjnej na wsi oraz zaopatrywanie wsi w wodę,
- Ochotnicze Straże Pożarne: Rajgród, Woźnawieś, Bełda, Rydzewo, Miecze oraz Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze przy OSP w Woźnejwsi i Rajgrodzie,
- Koła Gospodyń Wiejskich: Rydzewo, Bełda, Pieńczykowo, Wólka Piotrowska, Biebrza, Woźnawieś, Kosówka, Rajgród,
- Klub Seniora „Stokrotki” funkcjonujący przy OPS w Rajgrodzie,
- Od kilku lat na terenie Gminy Rajgród funkcjonuje Akademia Małego Piłkarza, gdzie trenerzy wyłuskują perełki z naszej młodzieży, zaszczepiając im tajniki gry w piłkę nożną. Możliwe, że poprzez trenowanie dzieci, grup młodzieżowych w oparciu o profesjonalny warsztat trenerski, stworzą się podwaliny seniorskiej piłki nożnej w Rajgrodzie.

3.2. Obszar gospodarczy

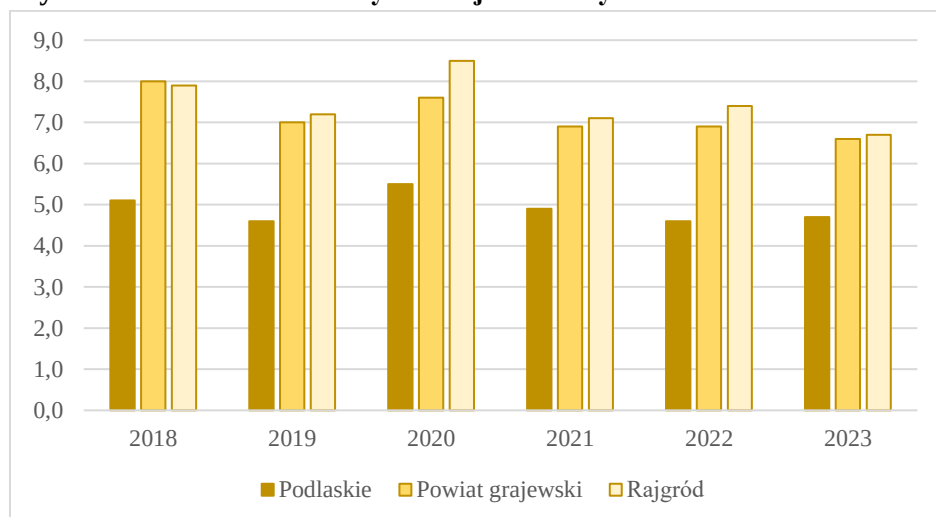
Rynek pracy

W 2023 roku liczba osób pracujących w gospodarce narodowej wyniosła 1 656. Dane te obejmują wszystkie sektory ekonomiczne: rolniczy, przemysłowy oraz usługowy. Najwięcej osób zatrudnionych było w sektorze rolniczym – 729 osób, co stanowi ponad 44% ogółu pracujących. Wynik ten potwierdza, że gmina Rajgród ma charakter typowo rolniczy, z dominującą funkcją produkcji rolnej w lokalnej strukturze gospodarczej. W sektorze usługowym pracowało 602 osoby (około 36%), co wskazuje na rosnącą rolę usług – zarówno publicznych, jak i prywatnych – w strukturze lokalnej gospodarki. Usługi te obejmują m.in. edukację, administrację publiczną, opiekę zdrowotną, handel, turystykę oraz działalność gastronomiczną. Sektor przemysłowy zatrudniał 325 osób (ok. 20%), co świadczy o umiarkowanej obecności przemysłu i budownictwa na terenie gminy. Choć nie dominuje on w strukturze zatrudnienia, stanowi istotne uzupełnienie lokalnego rynku pracy. Warto zaznaczyć, że część mieszkańców znajduje zatrudnienie poza terenem gminy – m.in. w pobliskich ośrodkach miejskich, takich jak Grajewo, Ełk czy Augustów.

Utrzymanie i rozwój miejsc pracy na terenie samej gminy stanowi jedno z kluczowych wyzwań rozwojowych. Szczególnego wsparcia wymagają mikroprzedsiębiorstwa, rolnictwo, a także rozwój turystyki i usług lokalnych, które posiadają potencjał do tworzenia nowych, stabilnych miejsc pracy. W kontekście rosnącego udziału osób w wieku poprodukcyjnym i spadającej liczby ludności w wieku produkcyjnym, niezbędne są działania aktywizujące zawodowo, w tym skierowane do kobiet, osób starszych oraz młodzieży wchodzącej na rynek pracy. Kluczowe będzie również zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy oraz poprawa warunków dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

W latach 2018–2023 wskaźnik udziału zarejestrowanych bezrobotnych w populacji osób w wieku produkcyjnym w gminie Rajgród utrzymywał się na poziomie wyższym niż średnia wojewódzka, ale był porównywalny do wartości notowanych w powiecie grajewskim.

W 2018 roku wskaźnik dla gminy wynosił 7,9%, a w kolejnych latach oscylował w przedziale 6,7–8,5%, osiągając najwyższą wartość w 2020 roku (8,5%). W 2023 roku odnotowano spadek do poziomu 6,7%, co może świadczyć o poprawiającej się sytuacji na lokalnym rynku pracy.

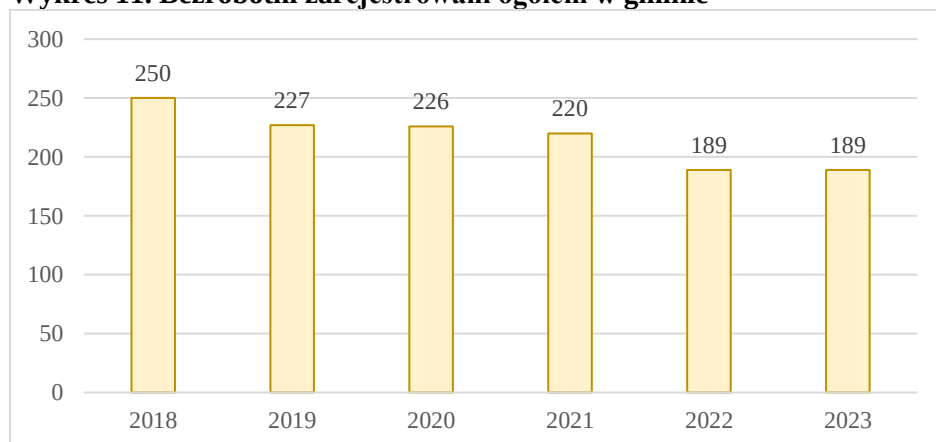
Wykres 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Wysoki udział bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym w gminie Rajgród świadczy o ograniczonych możliwościach zatrudnienia na miejscu oraz uzależnieniu mieszkańców od rynku pracy w sąsiednich miastach. Dane te potwierdzają również konieczność podejmowania działań wspierających aktywizację zawodową, w szczególności wśród osób młodych, długotrwale bezrobotnych oraz osób powyżej 50. roku życia.

Poprawie sytuacji mogłaby sprzyjać m.in. rozbudowa lokalnego rynku usług i małych przedsiębiorstw, wspieranie ekonomii społecznej oraz rozwój inicjatyw turystycznych i rekreacyjnych, które mogą generować sezonowe i stałe miejsca pracy.

W analizowanym okresie liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Rajgród systematycznie malała – z 250 osób w 2020 roku do 189 osób w 2023 roku. Choć ogólna tendencja jest spadkowa, to nadal występują grupy szczególnie narażone na długotrwałe pozostawanie bez pracy.

Wykres 11. Bezrobotni zarejestrowani ogółem w gminie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Wśród bezrobotnych wyraźnie widoczna jest obecność:

- osób do 25 roku życia – od 35 osób (2020) do 37 osób (2023),
- osób do 30 roku życia – od 73 do 60 osób,
- osób powyżej 50 roku życia – stabilnie ok. 57–67 osób w całym okresie,
- a szczególnie długotrwale bezrobotnych, których liczba waha się od 152 (2020) do 113 (2023).

Dane te wskazują, że pomimo ogólnego spadku bezrobocia, w gminie Rajgród istnieje wyraźny problem bezrobocia długotrwałego, które dotyczy ponad połowy wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych. Jednocześnie zauważalna jest obecność osób młodych (do 30 roku życia), które mogą mieć trudności z wejściem na rynek pracy lub utrzymaniem zatrudnienia. Grupa osób powyżej 50. roku życia również stanowi istotny odsetek bezrobotnych – często napotykających bariery związane z przekwalifikowaniem, ograniczoną ofertą pracy i niskim poziomem kompetencji cyfrowych.

Działalność gospodarcza

W 2023 roku na terenie gminy Rajgród zarejestrowanych było 364 podmiotów gospodarczych, co oznacza wzrost w porównaniu do poprzednich lat (339 w 2018 roku). Struktura wielkości firm jednoznacznie wskazuje na dominację mikroprzedsiębiorstw – aż 354 zarejestrowane podmioty (czyli niemal 97% ogółu) zatrudniały od 0 do 9 osób. Podmioty małe, zatrudniające od 10 do 49 osób, stanowiły niewielką część lokalnej gospodarki – w 2023 roku było ich zaledwie 8. Natomiast tylko 2 średnie firmy (50–249 osób) działały w tym samym roku, co utrzymuje się na niezmiennym poziomie od co najmniej 2018 roku.

Powyższe dane jednoznacznie pokazują, że gospodarka gminy Rajgród opiera się przede wszystkim na mikrobiznesie i działalności jednoosobowej. Taki układ jest typowy dla gmin wiejskich i miejsko-wiejskich, gdzie dominuje drobna przedsiębiorczość, często rodzinna, zorientowana na lokalne potrzeby. Choć liczba podmiotów systematycznie rośnie, to niewielki udział firm zatrudniających powyżej 10 osób wskazuje na ograniczony potencjał tworzenia miejsc pracy w sektorze prywatnym. W związku z tym konieczne jest:

- wspieranie rozwoju istniejących mikroprzedsiębiorstw,
- promowanie lokalnej przedsiębiorczości,
- tworzenie warunków do powstawania firm zatrudniających więcej pracowników, szczególnie w sektorach usług i przetwórstwa lokalnych surowców.

Struktura branżowa gospodarki gminy wykazuje wyraźną dominację kilku podstawowych sektorów. Najwięcej firm działa w handlu hurtowym i detalicznym oraz w naprawie pojazdów samochodowych (sekcja G) – łącznie 72 podmioty. Na drugim miejscu znajduje się budownictwo (sekcja F), w którym zarejestrowano 56 podmiotów, co świadczy o dużym znaczeniu usług budowlanych w lokalnej gospodarce. Kolejnym silnie reprezentowanym sektorem jest rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (sekcja A) – 29 podmiotów, co jest charakterystyczne dla gmin o wiejskim charakterze. Znaczącą rolę odgrywa również przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) – 28 podmiotów, a także transport i gospodarka magazynowa (sekcja H) – 22 podmioty. Widoczna jest również aktywność w sektorach usługowych, m.in. w zakwaterowaniu i gastronomii (sekcja I) oraz w działalności

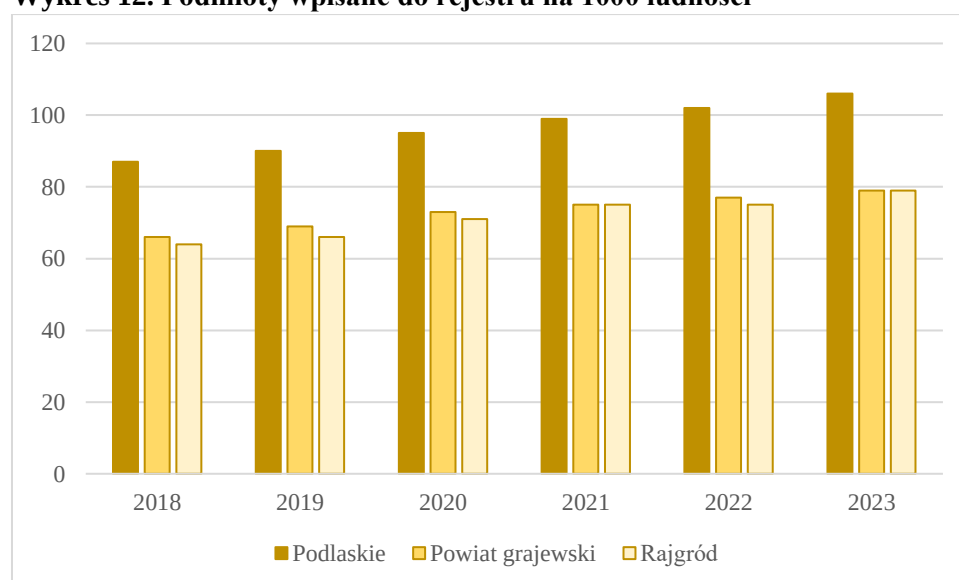
profesjonalnej, naukowej i technicznej (sekcja M) – po 18–19 podmiotów. W gminie działają także przedsiębiorstwa z zakresu opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (sekcja Q) – 19 jednostek, co pokazuje rosnącą potrzebę usług społecznych. Pozostałe branże, takie jak informacja i komunikacja, działalność finansowa i ubezpieczeniowa, edukacja, obsługa rynku nieruchomości czy kultura i rozrywka, są reprezentowane w mniejszym stopniu, ale ich obecność świadczy o różnorodności lokalnej gospodarki.

Tak ukształtowana struktura podmiotów gospodarczych wskazuje na tradycyjny charakter gospodarki Rajgrodu, silnie związany z sektorem rolnym i usługami podstawowymi, przy jednoczesnym potencjale do rozwoju usług nowoczesnych i branż związanych z turystyką, zdrowiem oraz obsługą mieszkańców i przyjezdnych.

W kontekście planowania rozwoju gospodarczego gminy, warto podejmować działania wspierające rozwój istniejących firm, tworzyć warunki dla powstawania nowych podmiotów oraz promować przedsiębiorczość wśród mieszkańców – szczególnie w sektorach o wysokim potencjale wzrostu, jak turystyka, nowoczesne usługi, gastronomia czy działalność oparta na lokalnych zasobach naturalnych i kulturowych.

W latach 2018–2023 w gminie Rajgród obserwuje się systematyczny wzrost liczby podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców. W 2018 roku wskaźnik ten wynosił 64, a w 2023 roku osiągnął poziom 79, co oznacza wzrost o 15 podmiotów na 1000 mieszkańców w ciągu sześciu lat.

Wykres 12. Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Dynamika wzrostu w Rajgrodzie odpowiada trendom obserwowanym w powiecie grajewskim (wzrost z 66 do 79) oraz województwie podlaskim (z 87 do 106). Choć gmina Rajgród wciąż znajduje się poniżej średniej wojewódzkiej, to zrównała się z poziomem powiatowym, co może świadczyć o poprawiających się warunkach dla prowadzenia działalności gospodarczej.

Rolnictwo

Gmina Rajgród posiada charakter typowo rolniczy, a rolnictwo stanowi jeden z kluczowych sektorów gospodarki lokalnej. Dominującymi kierunkami produkcji rolniczej są mleczarstwo oraz produkcja mięsna, co wynika z uwarunkowań przestrzennych, struktury gospodarstw oraz dostępnych zasobów środowiskowych.

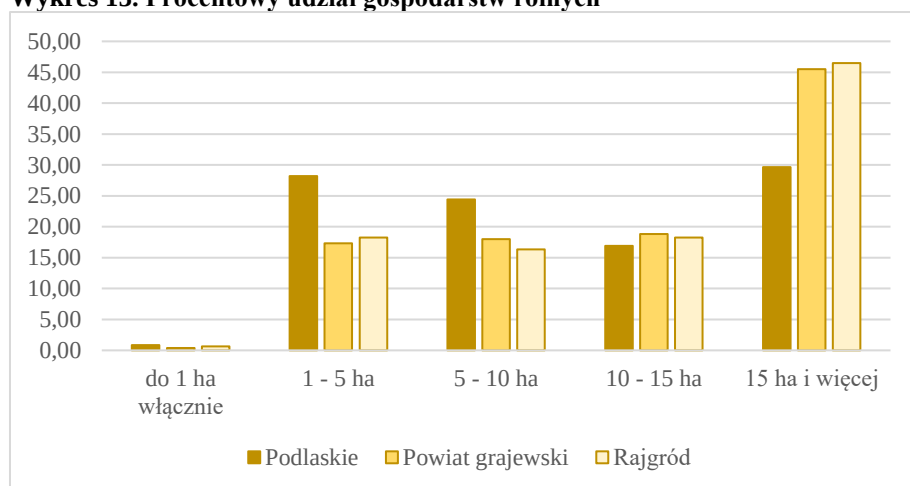
Grunty użytkowane rolniczo zajmują 70,17% ogólnej powierzchni gminy, co świadczy o dużym udziale rolnictwa w zagospodarowaniu przestrzennym. Gmina odznacza się przeciętnymi warunkami przyrodniczymi do produkcji rolnej, a większość gleb użytkowanych rolniczo zaklasyfikowana jest do IV i V klasy bonitacyjnej. Charakterystyczną cechą rolniczego krajobrazu Rajgrodu jest wysoki udział użytków zielonych, co sprzyja hodowli bydła mlecznego i mięsnego.

W strukturze przestrzennej gminy można wyróżnić trzy główne obszary rolnicze:

- Zachodnia część gminy, która stanowi główny rejon produkcji rolniczej. Charakteryzuje się wysokim potencjałem produkcyjnym gleb – dominuje tu III i IV klasa bonitacyjna, a znaczny obszar stanowią zmeliorowane użytki zielone, zwłaszcza w południowej części tego obszaru.
- Obszar położony na wschód i północny wschód od Miasta Rajgród, o mniejszym znaczeniu produkcyjnym, z przewagą gruntów ornych średniej jakości (głównie IV klasa bonitacyjna).
- Południowa część gminy, sąsiadująca bezpośrednio z Biebrzańskim Parkiem Narodowym, gdzie dominują użytki zielone oraz grunty orne najniższych klas bonitacyjnych. Obszar ten zachowuje tradycyjny charakter zagospodarowania rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych w gminie Rajgród oceniana jest jako korzystna. Średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi 19,97 ha, co znacznie przewyższa średnią dla województwa podlaskiego (14,16 ha). Aż 99,3% gospodarstw rolnych w gminie to gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha, co oznacza niewielki udział jednostek typowo nierynkowych.

W strukturze powierzchniowej dominuje grupa gospodarstw dużych – aż ponad 46% gospodarstw w gminie ma powierzchnię przekraczającą 15 ha. Dla porównania, w skali całego województwa podlaskiego udział takich gospodarstw wynosi jedynie 29%, co potwierdza silną pozycję gminy Rajgród w rolnictwie towarowym.

Wykres 13. Procentowy udział gospodarstw rolnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Turystyka

Turystyka w gminie Rajgród rozwija się w oparciu o bogate walory przyrodnicze i kulturowe, które czynią ten obszar atrakcyjnym zarówno dla turystów poszukujących wypoczynku nad wodą, jak i miłośników historii oraz regionalnego dziedzictwa.

Jezioro Rajgrodzkie stanowi centralny punkt turystycznej oferty gminy Rajgród i jest jedną z jej największych atrakcji przyrodniczo-krajobrazowych oraz miejscem intensywnej aktywności wypoczynkowej i sportowej. Akwen ten, położony w malowniczym otoczeniu pagórkowatego terenu, charakteryzuje się dużą powierzchnią, urozmaiconą linią brzegową, licznymi półwyspami i zatokami, co czyni go wyjątkowo atrakcyjnym dla miłośników natury, turystyki wodnej i aktywnego wypoczynku.

W sezonie letnim Jezioro Rajgrodzkie oferuje możliwość kąpieli, żeglowania, wędkowania oraz uprawiania sportów wodnych, takich jak kajakarstwo, sup czy pływanie. Działa tu również Stowarzyszenie Yacht Club Arcus, prowadzące ośrodek żeglarski. Klub organizuje regaty żeglarskie, wydarzenia integracyjne oraz obozy szkoleniowe, umożliwiające zdobycie patentu żeglarza jachtowego.

Wokół jeziora wyznaczona została malownicza trasa pieszo-rowerowa, która przyciąga zarówno mieszkańców, jak i turystów poszukujących kontaktu z przyrodą. Uzupełnieniem aktywnego wypoczynku są rekreacyjne wycieczki piesze i rowerowe, w tym fragment Szlaku Papieskiego, który przebiega przez teren gminy.

Dla osób preferujących bliski kontakt z naturą dostępne są pola namiotowe, ośrodki wczasowe, gospodarstwa agroturystyczne oraz kwatery prywatne, zlokalizowane w sąsiedztwie jeziora i w otoczeniu przyrodniczo cennych terenów.

Integralnym elementem wodnego krajobrazu gminy jest również rzeka Jegrznia, wypływająca z Jeziora Rajgrodzkiego i płynąca w kierunku Jeziora Dręstwo oraz Biebrzańskiego Parku

Narodowego. Na jej odcinku przebiega fragment popularnego szlaku kajakowego Rajgród–Goniądz, który prowadzi przez jedno z najcenniejszych przyrodniczo terenów w Polsce. Spływy kajakowe tą trasą cieszą się dużym zainteresowaniem wśród turystów ceniących ciszę, bliskość dzikiej przyrody oraz aktywność na świeżym powietrzu.

Wysoka wartość turystyczna gminy Rajgród wynika także z obecności obszarów chronionych i unikatowych walorów przyrodniczych, które są nie tylko atrakcją turystyczną, ale również elementem tożsamości lokalnej i potencjałem rozwoju zrównoważonej turystyki. Na terenie gminy znajdują się m.in.:

- Biebrzański Park Narodowy – jeden z największych i najcenniejszych parków narodowych w Polsce, z bogatą florą i fauną,
- Rezerwat Czapliniec Bełda,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierze Rajgrodzkie,
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Ostoja Biebrzańska (PLB200006),
- Projektowany Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Dolina Biebrzy (PLH200008),
- Trzy pomniki przyrody,
- Korytarz ekologiczny Dolina Biebrzy i Dolina Biebrzy–Puszcza Borecka.

Obecność tych form ochrony przyrody podnosi rangę gminy jako destynacji ekologicznej i wypoczynkowej, atrakcyjnej zarówno dla miłośników aktywności fizycznej, jak i dla osób poszukujących wyciszenia, kontaktu z naturą oraz wypoczynku w otoczeniu czystych jezior, lasów i terenów bagiennych.

3.3. Infrastruktura

Układ drogowy i transport

Układ drogowy gminy Rajgród tworzą: droga wojewódzka nr 665 (na odcinku dawnej drogi krajowej nr 61), drogi powiatowe oraz drogi gminne. Sieć drogowa jest generalnie wystarczająca do obsługi istniejącej sieci osadniczej.

Na terenie gminy Rajgród znajduje się:

- 17,1 km dróg wojewódzkich,
- 72,49 km dróg powiatowych,
- 160,11 km dróg gminnych publicznych, w tym jedynie 28,44 km o nawierzchni asfaltowej.

Największym natężeniem ruchu charakteryzuje się droga wojewódzka nr 665, która do 2022 roku posiadała status drogi krajowej nr 61. Trasa ta stanowi główne połączenie komunikacyjne w kierunku Augustowa, a jej znaczenie dodatkowo potęguje duży ruch tranzytowy, przebiegający przez teren gminy.

Pomimo wystarczającej gęstości sieci drogowej w odniesieniu do rozmieszczenia miejscowości i potrzeb komunikacyjnych mieszkańców, stan techniczny wielu odcinków – szczególnie dróg gminnych – wymaga modernizacji i poprawy standardu. Utrzymanie, remonty oraz sukcesywna przebudowa tej infrastruktury stanowią ważne wyzwanie inwestycyjne dla samorządu.

Gmina Rajgród nie posiada dostępu do transportu kolejowego. Najbliższe stacje kolejowe znajdują się w pobliskich miejscowościach, co ogranicza możliwości podróży transportem zbiorowym, zwłaszcza w kierunku większych ośrodków miejskich. Brak kolei wpływa również na ograniczenie dostępności komunikacyjnej dla potencjalnych inwestorów i turystów.

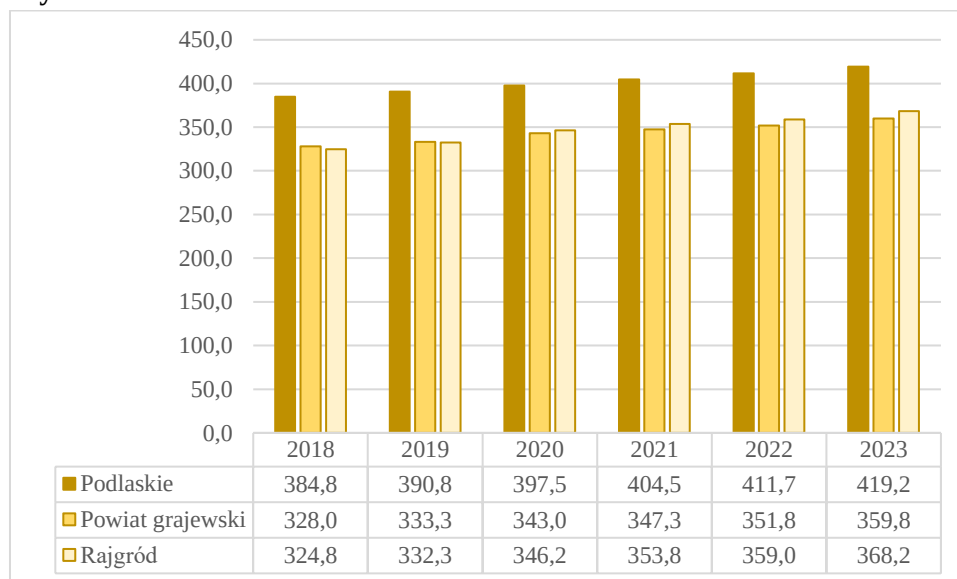
Gospodarka mieszkaniowa i komunalna

W 2023 roku w gminnym zasobie mieszkaniowym znajdowało się 10 lokali mieszkalnych o łącznej powierzchni użytkowej 432,42 m² oraz 1 lokal socjalny o powierzchni 35,63 m². Zarządzanie tym zasobem realizowane było głównie przez Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Rajgrodzie, który administrował 11 lokalami, w tym lokalem socjalnym. Dwa pozostałe lokale znajdowały się w administracji wspólnot mieszkaniowych. Ponadto, w 2023 roku gmina zawarła 24 umowy dzierżawy nieruchomości, co stanowi element bieżącego gospodarowania mieniem komunalnym i wykorzystywania zasobów lokalowych na potrzeby mieszkańców oraz realizacji zadań własnych gminy.

W 2023 roku na terenie gminy Rajgród znajdowało się 1 686 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 157 592 m². Średnia powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosiła zatem ok. 93,5 m², co świadczy o relatywnie dobrym standardzie lokalowym i dominacji mieszkań o większym metrażu, typowym dla terenów o zabudowie jednorodzinnej.

Wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców w gminie Rajgród systematycznie wzrasta, co świadczy o stopniowej poprawie dostępności zasobów mieszkaniowych w ostatnich latach. W 2018 roku wynosił on 324,8, natomiast w 2023 roku osiągnął poziom 368,2, co oznacza wzrost o ponad 43 mieszkania na 1000 mieszkańców w ciągu sześciu lat. Dynamika tego wzrostu jest zbliżona do obserwowanej w powiecie grajewskim (wzrost z 328,0 do 359,8) oraz nieco niższa niż w województwie podlaskim, gdzie wskaźnik w 2023 roku wyniósł 419,2 mieszkań na 1000 mieszkańców.

Wykres 14. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców

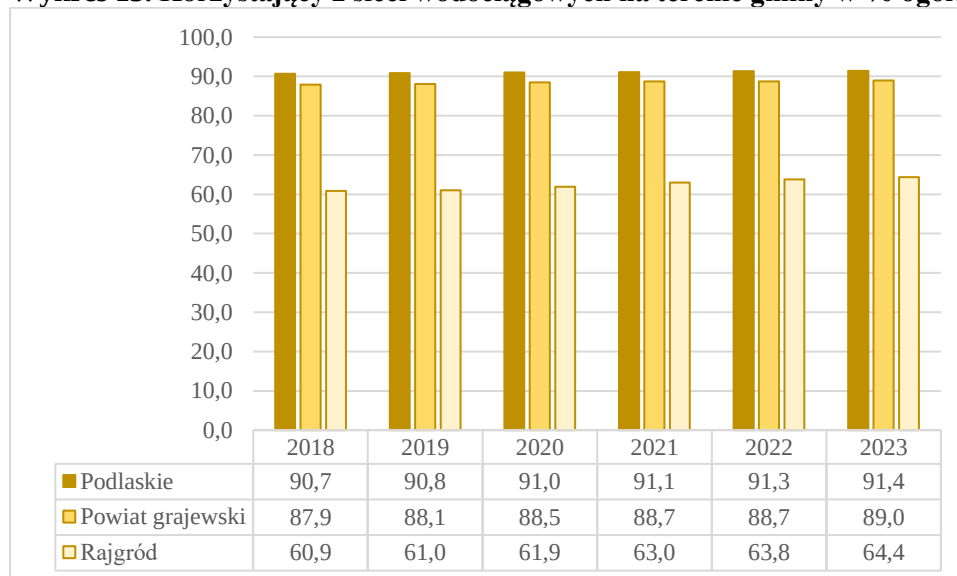
Źródło: Opracowano na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Gospodarka wodno-ściekowa

Sieć wodociągowa

Wskaźnik korzystania z instalacji wodociągowej w gminie Rajgród w ostatnich latach wykazuje tendencję wzrostową, jednak nadal pozostaje wyraźnie niższy niż w skali powiatu i województwa. W 2023 roku z wodociągu korzystało 64,4% mieszkańców gminy, co oznacza wzrost o 3,5 punktu procentowego w porównaniu z rokiem 2018 (60,9%).

Dla porównania, w tym samym okresie w powiecie grajewskim wskaźnik ten wzrósł z 87,9% do 89,0%, a w województwie podlaskim – z 90,7% do 91,4%. Różnice te wskazują na potrzebę dalszych inwestycji w rozwój infrastruktury wodociągowej na terenie gminy, szczególnie na obszarach wiejskich i rozproszonych osadniczo.

Wykres 15. Korzystający z sieci wodociągowych na terenie gminy w % ogółu ludności

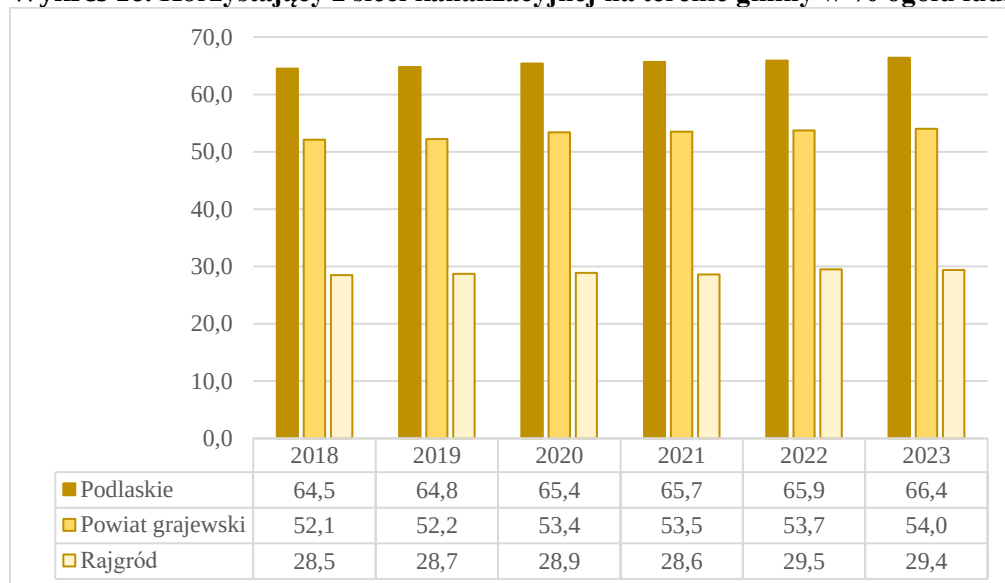
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

Sieć kanalizacyjna

Na terenie gminy Rajgród działają dwie oczyszczalnie ścieków – zlokalizowane w Rajgrodzie oraz Biebrzy. Ścieki są doprowadzane do oczyszczalni głównie za pomocą systemu grawitacyjnego, natomiast ścieki dowożone trafiają do oczyszczalni za pośrednictwem stacji zlewnej. Na tym etapie przeprowadzana jest kontrola miejsca pochodzenia ścieków, a także pomiar ich ilości, przewodności oraz odczynu pH, co pozwala na właściwe zakwalifikowanie i dalsze przetwarzanie nieczystości zgodnie z obowiązującymi normami środowiskowymi.

Dostęp do kanalizacji sanitarnej w gminie Rajgród utrzymuje się na niskim poziomie w porównaniu do wskaźników wojewódzkich i powiatowych, mimo niewielkich wzrostów w ostatnich latach. W 2023 roku z kanalizacji korzystało 29,4% mieszkańców gminy, co oznacza wzrost o zaledwie 0,9 punktu procentowego względem 2018 roku (28,5%).

Dla porównania, w powiecie grajewskim wskaźnik ten wynosił w 2023 roku 54,0%, a w województwie podlaskim – 66,4%. Dane te wskazują na istotne dysproporcje w dostępie do infrastruktury kanalizacyjnej pomiędzy gminą Rajgród a otoczeniem regionalnym.

Wykres 16. Korzystający z sieci kanalizacyjnej na terenie gminy w % ogółu ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych

System ciepłowniczy i energetyczny

Na terenie gminy Rajgród nie funkcjonuje centralny system ciepłowniczy. Zaopatrzenie w energię ciepłą, zarówno na potrzeby gospodarstw domowych, jak i podmiotów gospodarczych, realizowane jest poprzez lokalne, indywidualne źródła ciepła. Dominującym paliwem pozostaje węgiel, natomiast w ograniczonym zakresie wykorzystywane są gaz płynny oraz olej opałowy. System ogrzewania oparty jest głównie na rozwiązaniach indywidualnych, co wpływa na zróżnicowany poziom efektywności energetycznej i emisyjności.

Zaopatrzenie w energię elektryczną realizowane jest przez sieć linii energetycznych i stacji transformatorowych zlokalizowanych na terenie gminy, które wystarczająco pokrywają lokalne zapotrzebowanie. Dystrybucja energii odbywa się w większości poprzez napowietrzny system sieci średniego napięcia (SN) 15 kV. Stan techniczny tej infrastruktury jest zróżnicowany – część odcinków sieci wymaga modernizacji lub remontu, co dotyczy przede wszystkim połączeń zasilających indywidualnych odbiorców.

Na terenie gminy nie występuje sieć gazowa.

W zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii, ważnym elementem lokalnej infrastruktury jest farma wiatrowa, powstała w 2014 roku – jak dotąd największe tego typu przedsięwzięcie na obszarze gminy. Równolegle, gmina od kilku lat realizuje projekty z udziałem funduszy unijnych, polegające na instalacji kolektorów słonecznych i paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej oraz na prywatnych domach. Coraz większą popularnością wśród mieszkańców cieszą się również indywidualne instalacje OZE, w tym panele fotowoltaiczne, kolektory słoneczne oraz piece na biomasę.

Wysoki poziom wykorzystania energii elektrycznej potwierdza rosnące zapotrzebowanie energetyczne na terenie gminy. W 2023 roku zużycie energii elektrycznej na jednego

mieszkańca gminy Rajgród wynosiło 856,53 kWh, co było wynikiem wyższym zarówno od średniej dla powiatu grajewskiego (653,75 kWh), jak i województwa podlaskiego (655,43 kWh).

Gospodarka odpadowa

W 2023 roku na terenie gminy Rajgród funkcjonował zintegrowany system gospodarowania odpadami komunalnymi, który obejmował zarówno stałych mieszkańców, jak i przedsiębiorców oraz osoby korzystające sezonowo z domków letniskowych i nieruchomości rekreacyjno-wypoczynkowych.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, od 2020 roku segregacja odpadów komunalnych jest obowiązkowa – nie ma już możliwości zadeklarowania wyłącznie odbioru odpadów zmieszanych. W efekcie systematycznie wzrasta udział odpadów zbieranych selektywnie. System opłat za gospodarowanie odpadami był zróżnicowany w zależności od rodzaju użytkownika nieruchomości.

W 2023 roku na terenie gminy zebrano ogółem 1 148,16 ton odpadów komunalnych, z czego:

- 597,09 ton stanowiły odpady zmieszane,
- 551,07 ton – odpady segregowane.

Od 1 stycznia 2014 roku na terenie gminy funkcjonuje Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK), zlokalizowany na terenie Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej przy ul. Warszawskiej 2A w Rajgrodzie. Do PSZOK-u mieszkańcy mogą bezpłatnie przekazywać posegregowane odpady komunalne, jednak przed ich przyjęciem wymagane jest okazanie dowodu uiszczenia opłaty za gospodarowanie odpadami na terenie gminy Rajgród.

Funkcjonujący system gospodarki odpadami wspiera realizację celów związanych z ochroną środowiska, wzrostem poziomu recyklingu i redukcją ilości odpadów trafiających na składowiska. Jednocześnie wymaga on dalszego rozwijania działań informacyjnych i edukacyjnych, szczególnie w zakresie poprawy jakości segregacji odpadów w gospodarstwach domowych.

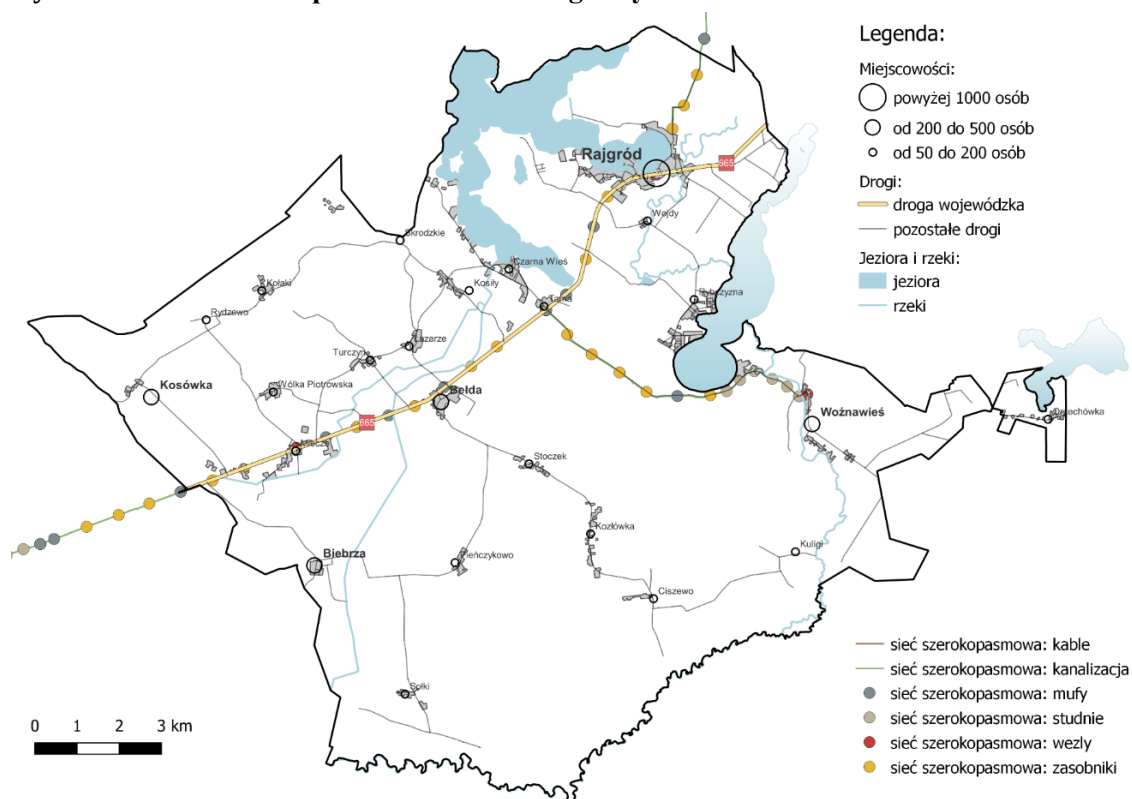
Sieć szerokopasmowa

Na terenie gminy Rajgród zlokalizowana jest infrastruktura sieci szerokopasmowej. Przebieg sieci koncentruje się wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 665, obejmując miejscowości Miecze, Bełda, Tama i Rajgród. W miejscowości Tama znajduje się także odnoga sieci prowadząca do Woźnejwsi. Na obszarze gminy funkcjonują trzy węzły dostępu zlokalizowane w miejscowościach Miecze, Rajgród oraz Woźnawieś.

Pomimo obecności szkieletowej infrastruktury szerokopasmowej, mieszkańcy gminy napotykają na trudności związane z dostępem do usług internetu szerokopasmowego. Wynika to z niewystarczającego rozwinięcia tzw. infrastruktury dostępowej, obejmującej lokalne sieci

telekomunikacyjne — przewodowe lub bezprzewodowe — umożliwiające połączenie poszczególnych gospodarstw domowych oraz obiektów użyteczności publicznej.

Rysunek 2. Sieć szerokopasmowa na terenie gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

3.4. Przestrzeń i środowisko

Wody powierzchniowe i podziemne

Teren gminy Rajgród jest gęsto przetkany drobnymi ciekami, rowami melioracyjnymi i kanałami i jest zasobny w wody powierzchniowe oraz gruntowe. Pod względem układu hydrograficznego zaliczany jest do zlewni rzeki Biebrzy. Głównym zbiornikiem wód powierzchniowych jest Jezioro Rajgrodzkie, którego 2/3 powierzchni znajduje się na terenie gminy Rajgród oraz jezioro Ślepe, gmina sąsiaduje z jeziorami Dręstwo, Tajno i Toczyłowskie. Rzeką przepływającą przez Jezioro Rajgrodzkie jest Jęgrznia. Odpływ wody z jeziora do rzeki regulowany jest sześciosektorowym jazem o szerokości 26 m i wysokości piętrzenia około 1,5 m w Rajgrodzie.

Połodowcowe Jezioro Rajgrodzkie, którego wody mieszczą się w pierwszych klasach czystości, jest typowym zbiornikiem rynnowym o pow. 15,1 km² i maks. głębokości 52 m. Należy do grupy jezior, którą możemy określić jako Pojezierze Rajgrodzkie i jest silnie rozczłonkowane – dzieli się na: odnogę południową (3,25 km²) z największą wyspą Sacin, dwie odnogi północne noszące nazwy: Jez. Stackie (4 km²) i jez. Przepiórka (3,25 km²), zbiornik główny (2 km²) z wyspą Sowiak oraz odnogę wschodnią (3,25 km²), z której wypływa rzeka Jęgrznia. Wody Jez. Rajgrodzkiego poprzez Jęgrznę i Kanał Kuwasy zasilają torfowiska Czerwonego Bagna, rezerwatu ścisłego na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego. Bliskość parku czyni ten zakątek jednym z najatrakcyjniejszych miejsc wypoczynkowych w kraju. Bogata roślinność przybrzeżna, a zwłaszcza bujne lasy sosnowe, wytwarzają specyficzny mikroklimat. Rozbudowana linia brzegowa jeziora (56 km) oraz mocno wydłużone odnogi sprzyjają rozwojowi żeglarstwa – osiągalna długość jednego odcinka na jeziorze wynosi 12 km, a tutejsze wiatry wieją głównie z północnego zachodu.

Dolny bieg rzeki Jęgrzni i Kanał Kuwasy to obszar styku z najcenniejszą substancją środkowego basenu z tysiącami hektarów unikatowych w skali światowej niskich łąk, bagien i torfowisk „Czerwonego Bagna”. Jest to siedlisko bezcennych gatunków roślin bagiennych, ornitofauny oraz największa w Polsce ostoja naturalna łośia.¹

Tereny prawnie chronione, fauna i flora

W gminie Rajgród znajduje się szereg terenów chronionych:

- Biebrzański Park Narodowy,
- Otulina Biebrzańskiego Parku Narodowego,
- Rezerwat przyrody „Czapliniec Bełda”,
- Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Rajgrodzkie”,
- Użytek ekologiczny „Ślepe Jezioro Okoniówek”,
- Obszary „Natura 2000”:
 - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Ostoja Biebrzańska” (PLB 200006),
 - Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Dolina Biebrzy” (PLH 200008),
- korytarz ekologiczny Dolina Biebrzy i Dolina Biebrzy-Puszcza Borecka.

¹ Programu Ochrony Środowiska na lata 2015-2018 z perspektywą na 2019-2022 dla Gminy Rajgród – aktualizacja

Unikatowy na skalę europejską Biebrzański Park Narodowy zajmuje prawie 60 tys. ha, natomiast gmina Rajgród graniczy z Parkiem od południa i obejmuje jego niewielki obszar. Ten naturalny kompleks torfowisk posiada wyjątkowe walory krajobrazowe, które zaspokajają potrzeby nie tylko turystów, ale także fotografików i malarzy. Biebrzański Park Narodowy jest siedzibą wielu rzadkich gatunków fauny i flory. O jego wyjątkowości decyduje obecność 271 gatunków ptaków, w tym ponad 180 lęgowych. Wśród drobnych ssaków popularny jest nornik północny. Żyją tu łosie, wilki, wydry i bobry. Znajduje się tu ostoja dubelta, kropiatki, orlika grubodziobego, rybitwy białoskrzydłej i derkacza.

Na obszarze Biebrzańskiego Parku Narodowego, wyróżnia się dodatkowo unikalny kompleks bagienno-torfowy „Czerwone Bagno”. Jest to obszar unikalnych w skali światowej niskich łąk, bagien i torfowisk.

Innym cennym obiektem przyrodniczym jest rezerwat Czapliniec – Belda, który zajmuje powierzchnię 11,58 ha. Powstał w latach 30 XX w. w celu ochrony kolonii lęgowej czapli siwej oraz zachowania boru sosnowo-świerkowego, zwłaszcza cennego starodrzewia datowanego na 200 lat oraz licznych torfowisk.

Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierze Rajgrodzkie zajmuje powierzchnię ponad 12 tys. ha. Powstał w roku 1982 w celu zachowania różnorodności biologicznej siedlisk przyrodniczych występujących na terenie Pojezierza Rajgrodzkiego. Fauna jeziora Rajgrodzkiego to wodne ptactwo: perkozy, łabędzie, kormorany, rybitwy, kilka gatunków dzikich kaczek oraz ryby: szczupak, okoń, miętus, ukleja, sieja, sielawa, płóc, leszcz, węgorz. Użytek ekologiczny „Ślepe Jezioro Okoniówek” o łącznej pow. 62,03 ha, którą stanowią użytki ekologiczne na: lasach 48,08 ha, wodach stojących 13,08 ha i nieużytkach 0,86 ha. Szczególnym celem jest zachowanie ze względów przyrodniczych, naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych ekosystemu torfowiska przejściowego ze stanowiskami regionalnie rzadkich i ustępujących gatunków roślin i ptaków.

Ostoja Biebrzańska, wchodzi w skład obszarów ochrony przyrody Natura 2000, obejmuje obszar od ujścia Sidry po Narew. Jest to największy kompleks torfowisk niskich w Europie Środkowej. Ostoja Biebrzańska jest najważniejszą w Polsce i Unii Europejskiej ostoją wodniczki i orlika grubodziobego. Największą liczebność w Polsce, i jedną z największych w Unii Europejskiej, osiągają ponadto: błotniak stawowy, cietrzew, derkacz, dubelt, uszatka błotna, kropiatka, rybitwa czarna i rybitwa białoskrzydła (w latach o wysokim poziomie wody). Ostoja Biebrzańska to bardzo ważna ostoja ptaków drapieżnych (kania ruda, kania czarna, bielik, błotniak zbożowy, gadożer, orzeł przedni i orzełek). W ostoi udokumentowano występowanie ok. 43 gatunków ptaków wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej. Liczebności 19 gatunków mieszczą się w kryteriach wyznaczania ostoi ptaków wprowadzonych przez BirdLife International. Ponadto 25 gatunków zostało zamieszczonych w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt (rejestr zagrożonych gatunków zwierząt na terenie Polski).

Drugim obiektem objętym programem Natura 2000 jest Dolina Biebrzy, zaliczająca się do Specjalnych Obszarów Ochrony Siedlisk. To szeroki, płaski obszar charakteryzujący się obniżeniem terenu i wypełniony torfem. W obszarze dominują siedliska mokradłowe. W gminie Rajgród istnieją także pomniki przyrody. Są to trzy zabytkowe dęby szypułkowe o wysokości ponad 26 m, które liczą ponad 200 lat. Przez teren gminy Rajgród przebiegają 2 korytarze ekologiczne – Dolina Biebrzy i Dolina Biebrzy-Puszcza Borecka. Celem korytarzy ekologicznych jest zmniejszenie stopnia izolacji poszczególnych płatów siedlisk i umożliwienie migracji organizmów pomiędzy nimi. Korytarze powodują zwiększenie mieszania genów populacji z różnych siedlisk, co jest niezbędne do zachowania różnorodności genetycznej i przeciwdziałania depresji wsobnej. Pozytywnie przyczynia się do obniżenia śmiertelności, osobników wypartych z płatów dogodnych siedlisk, wskutek zachowań terytorialnych. Najważniejszym zagrożeniem dla funkcjonowania korytarzy ekologicznych jest przerywanie ich ciągłości przez infrastrukturę linową (drogi i linie kolejowe) oraz wylesianie powierzchni i rozwój obszarów zabudowanych².

Lasy

Stopień zalesienia gminy Rajgród jest porównywalny do średniej krajowej i regionalnej. W 2021 roku wynosił 28,4%, co oznacza, że niemal jedna trzecia powierzchni gminy pokryta jest lasami. Na obszarach wiejskich wskaźnik ten był nieco wyższy i osiągnął poziom 31,8%, przewyższając średnią krajową wynoszącą 29,6%. Dla porównania, lesistość w województwie podlaskim wynosiła 31%, natomiast w powiecie grajewskim znacznie mniej – jedynie 22,8%, co czyni gminę Rajgród obszarem relatywnie dobrze zalesionym w skali powiatu.

W strukturze drzewostanów dominują bory świeże i bory mieszane świeże, gdzie głównym gatunkiem panującym jest sosna, najczęściej w III i IV klasie wiekowej. Na terenach wilgotniejszych występują również lasy siedlisk bagiennych, głównie olsy oraz bory mieszane bagienne z dominacją olszy i brzozy. Lasy o różnogatunkowym składzie, tzw. lasy mieszane, zajmują mniejsze powierzchnie i spotykane są przede wszystkim w pobliżu jezior oraz na obrzeżach dolin. Pełnią one istotną funkcję krajobrazową oraz przyrodniczą.

Oprócz znaczenia gospodarczego – związanego z produkcją surowca drzewnego wysokiej jakości – lasy gminy Rajgród spełniają również funkcje ochronne, m.in. zabezpieczając zasoby wodne i glebowe. Stanowią także naturalną ostoję dzikiej fauny, w tym ptactwa i ssaków, oraz podnoszą atrakcyjność krajobrazową gminy, będąc istotnym elementem potencjału turystyczno-przyrodniczego regionu.

Jakość powietrza

Na terenie gminy Rajgród jakość powietrza oceniana jest jako ogólnie dobra, jednak w określonych porach roku oraz w sąsiedztwie głównych tras komunikacyjnych mogą występować lokalne przekroczenia dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń. Główne źródła

² Strategia Rozwoju Gminy Rajgród na lata 2023 - 2030

emisji zanieczyszczeń to sektor komunalno-bytowy, transport drogowy oraz spalanie paliw stałych.

Największy udział w emisji zanieczyszczeń ma tzw. niska emisja, czyli zanieczyszczenia pochodzące z indywidualnych źródeł ogrzewania – głównie z pieców opalanych węglem, drewnem i innymi paliwami kopalnymi w domach jednorodzinnych, kotłowniach lokalnych oraz zakładach przemysłowych. W sezonie grzewczym obserwuje się podwyższone stężenia pyłów zawieszonych (PM10 i PM2.5), co negatywnie wpływa na jakość powietrza, zwłaszcza w obszarach zabudowy zwartej.

Dodatkowym źródłem zanieczyszczeń jest emisja komunikacyjna, szczególnie wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 665, która charakteryzuje się wysokim natężeniem ruchu. W powietrzu mogą pojawiać się związki szkodliwe, takie jak benzen czy metale ciężkie (m.in. ołów, kadm, nikiel, miedź), pochodzące ze ścierania opon, układów hamulcowych oraz nawierzchni drogowych.

W celu utrzymania i dalszej poprawy jakości powietrza, niezbędne są działania systemowe, takie jak:

- modernizacja indywidualnych systemów ogrzewania i ograniczanie emisji z domowych palenisk,
- inwestycje w odnawialne źródła energii (OZE), w tym fotowoltaikę i pompy ciepła,
- rozwój i poprawa jakości infrastruktury drogowej, umożliwiającej płynniejszy ruch pojazdów i ograniczenie emisji z transportu.

Podjęcie takich działań przyczyni się nie tylko do zmniejszenia poziomu zanieczyszczeń w powietrzu, ale również wpłynie pozytywnie na zdrowie mieszkańców, komfort życia oraz ochronę środowiska naturalnego, szczególnie w kontekście cennych przyrodniczo obszarów, takich jak Biebrzański Park Narodowy.

4. Diagnoza na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy

Diagnoza stanu gminy Rajgród ma na celu zidentyfikowanie obszarów w gminie, które znajdują się w stanie kryzysowym ze względu na koncentrację negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzennej i funkcjonalnej oraz technicznej.

Analiza obejmuje cały obszar gminy podzielony na jednostki referencyjne i została przeprowadzona na podstawie obiektywnych i weryfikowalnych wskaźników oraz metod badawczych dostosowanych do lokalnych warunków.

Diagnoza stanowi podstawę do wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji na terenie gminy.

Metodologia wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Metodologia określania obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji jest zgodna z ustawą o rewitalizacji. Obszar zdegradowany został zidentyfikowany jako obszar w gminie znajdujący się w stanie kryzysowym ze względu na koncentrację negatywnych zjawisk społecznych, w tym w szczególności związanych z poziomem korzystania z pomocy społecznej, przestępczością, wysoką liczbą mieszkańców z potrzebami szczególnymi oraz niskim poziomem kapitału społecznego, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzennej i funkcjonalnej, technicznej.

Zgodnie z przyjętą metodologią obszar zdegradowany został zidentyfikowany w obszarach o największej liczbie zidentyfikowanych negatywnych zjawisk kryzysowych.

W przeprowadzonej delimitacji głównie wykorzystano dane z Urzędu Miejskiego w Rajgrodzie. Szczegółowe źródła danych opisano w kolejnych podrozdziałach podczas analizowania poszczególnych sfer.

Aby wyznaczyć obszar zdegradowany, gminę Rajgród podzielono na jednostki delimitacyjne, które zostały określone na podstawie istniejącego podziału na sołectwa (jako naturalny i łatwy do zidentyfikowania przez mieszkańców i innych zainteresowanych stron podział gminy) z niewielkimi korektami. Ostatecznie, w celu diagnozy wyznaczania obszarów zdegradowanych i rewitalizacji, gmina została podzielona na 30 obszarów delimitacyjnych. Podział ten oraz przyjęte do analizy dane demograficzne odnoszą się do stanu na rok 2021.

Dane dotyczące liczby ludności prezentowane w dokumencie mogą się różnić w zależności od źródła. W rozdziale „Charakterystyka gminy” wykorzystano dane z Bazy Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), które charakteryzują się wysokim stopniem uogólnienia i są aktualizowane w cyklach rocznych. Z kolei przy wyznaczaniu obszarów zdegradowanych oraz obszaru rewitalizacji posłużono się danymi pozyskanymi bezpośrednio

z Urzędu Miejskiego, które – choć mogą różnić się od danych GUS – lepiej odzwierciedlają lokalne realia i aktualny stan faktyczny.

Zróznicowanie źródeł wynika z konieczności zapewnienia zarówno spójności metodologicznej, jak i adekwatności informacji do potrzeb analizy. Dane lokalne pozwalają na trafniejsze wskazanie obszarów wymagających wsparcia oraz zaplanowanie działań rewitalizacyjnych w oparciu o rzeczywiste uwarunkowania społeczno-przestrzenne.

Tabela 2. Jednostki delimitacyjne dla gminy Rajgród

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Liczba mieszkańców	Powierzchnia (km ²)
1.	Bełda	230	5,49
2.	Biebrza	352	4,39
3.	Bukowo	38	1,60
4.	Ciszewo	112	15,78
5.	Czarna Wieś	252	3,50
6.	Danowo	40	2,45
7.	Karczewo	49	0,98
8.	Karwowo	47	2,30
9.	Kołaki	72	2,57
10.	Kosiły	116	3,16
11.	Kosówka	221	7,99
12.	Kozłówka	135	5,02
13.	Kuligi	124	8,98
14.	Łazarze	110	4,05
15.	Miecze	182	9,22
16.	Orzechówka	52	1,95
17.	Pieńczykowo	97	16,47
18.	Pieńczykówek	28	7,91
19.	Przestrzele	32	1,99
20.	Rajgród (powierzchnia bez jeziora)	1540	35,18 (25,34)
21.	Rybczyzna	77	2,06
22.	Rydzewo	169	5,15
23.	Skrodzkie	106	3,83
24.	Sołki	59	2,88
25.	Stoczek	124	2,28
26.	Turczyn	71	3,61
27.	Wojdy	93	3,28
28.	Woźnawieś	451	39,87
29.	Wólka Mała	39	0,66
30.	Wólka Piotrowska	82	2,55
Suma:		5100	207,15

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego

Rysunek 3. Gmina Rajgród z podziałem na jednostki delimitacyjne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

W opracowaniu rysunków poglądowych przedstawiających podział gminy Rajgród na jednostki delimitacyjne wykorzystano dane z państwowego rejestru granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju. Rysunki zostały stworzone przez autorów opracowania przy konsultacji z pracownikami Urzędu Miejskiego.

Do wyznaczenia obszarów zdegradowanych przeprowadzono diagnozę, w której przeprowadzono analizę porównawczą jednostek delimitacyjnych na podstawie zestawu wskaźników, które pozwoliły na obiektywne określenie stopnia degradacji w różnych sferach.

Podsumowanie diagnozy i ostateczne wyznaczenie obszarów zdegradowanych oraz rewitalizacji oparte zostało na analizie wskaźnikowej. Szczegółowy sposób tworzenia poszczególnych wskaźników został opisany w części diagnostycznej, gdzie opisano każdy z wskaźników oraz przedstawiono wyniki analizy.

5. Delimitacja obszaru zdegradowanego – analiza wskaźnikowa

5.1. Sfera społeczna

Sfera społeczna odgrywa kluczową rolę w procesie diagnostycznym mającym na celu identyfikację obszarów zdegradowanych i obszarów wymagających rewitalizacji. Jest to niezwykle istotne, ponieważ głównym celem Programu Rewitalizacji jest poprawa warunków i jakości życia społecznego.

W ramach diagnozy przeprowadzono porównawczą analizę ilościową danych dotyczących sfery społecznej. Ta analiza obejmowała wskaźniki takie jak bezrobocie, ubóstwo, skala problemów społecznych oraz udział mieszkańców w życiu publicznym.

Diagnoza uwarunkowań społecznych w gminie Rajgród opierała się na następujących wskaźnikach:

- Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane z OPS),
- Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu długotrwałej choroby w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane z OPS),
- Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane z OPS),
- Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane z OPS),
- Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu alkoholizmu w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane z OPS),
- Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu niepełnej rodziny w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane z OPS),
- Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu przemocy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane z OPS),
- Liczba osób objętych „niebieską kartą” w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane z OPS),
- Liczba osób objętych pobierających dodatek mieszkaniowy w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane z OPS),
- Liczba przestępstw i wykroczeń w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane z policji),
- Liczba organizacji pozarządowych,
- Frekwencja wyborcza w % (dane z <https://pkw.gov.pl/>).

Zjawiska negatywne zaobserwowano w obszarach, gdzie wartości badanych wskaźników były wyższe od średniej, z wyjątkiem liczby organizacji pozarządowych oraz frekwencji wyborczej, które były niższe od średniej.

Poniżej przedstawiono wyniki analizy wskaźnikowej dla sfery społecznej w postaci tabeli. Kolorem oznaczono występowanie zjawisk kryzysowych. Ostatnia kolumna zawiera sumę tych zjawisk.

Tabela 3. Wyniki analizy wskaźnikowej jednostek referencyjnych w sferze społecznej

Lp	Nazwa obszaru	Liczba osób otrzymujących pomoc w przeliczeniu na 1000 osób z powodu:											Frekwencja (%)	Suma zjawisk kryzysowych
		bezrobocia	długotrwałej lub ciężkiej choroby	niepełnosprawności	ubóstwa	alkoholizmu	niepełnej rodziny	przemocy	Liczba osób objętych "niebieską kartą" na 1000 mieszkańców	Liczba osób pobierających dodatek mieszkaniowy na 1000 mieszkańców	Liczba przestępstw i wykroczeń na 1000 mieszkańców	Liczba NGO na 1000 mieszkańców		
1	Belda	26,09	0,00	8,70	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	352,17	8,70	46,39	4
2	Biebrza	25,57	2,84	2,84	5,68	5,68	2,84	0,00	5,68	17,05	147,73	5,68	56,34	4
3	Bukowo	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	46,44	2
4	Ciszewo	17,86	35,71	0,00	0,00	17,86	8,93	0,00	8,93	0,00	80,36	0,00	46,39	6
5	Czarna Wieś	7,94	3,97	0,00	7,94	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	242,06	0,00	55,52	2
6	Danowo	50,00	0,00	0,00	0,00	50,00	0,00	0,00	0,00	0,00	125,00	0,00	46,44	5
7	Karczewo	20,41	0,00	0,00	40,82	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	183,67	0,00	46,44	4
8	Karwowo	0,00	0,00	0,00	42,55	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	21,28	0,00	52,47	2
9	Kołaki	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	55,56	0,00	46,44	2
10	Kosiły	25,86	8,62	0,00	0,00	8,62	0,00	0,00	0,00	0,00	34,48	0,00	46,44	5
11	Kosówka	4,52	0,00	4,52	27,15	0,00	9,05	0,00	0,00	0,00	54,30	9,05	46,44	4
12	Kozłówka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14,81	0,00	0,00	0,00	37,04	0,00	46,39	3
13	Kuligi	48,39	16,13	24,19	48,39	8,06	16,13	0,00	0,00	0,00	32,26	0,00	52,47	6
14	Łazarze	36,36	0,00	0,00	9,09	9,09	0,00	0,00	0,00	0,00	90,91	0,00	46,39	4
15	Miecie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	225,27	5,49	46,44	2
16	Orzechówka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	76,92	0,00	52,47	1
17	Pieńczykowo	0,00	20,62	20,62	10,31	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	154,64	10,31	56,34	3
18	Pieńczykówek	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	56,34	1
19	Przestrzele	62,50	31,25	31,25	31,25	31,25	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	46,44	7

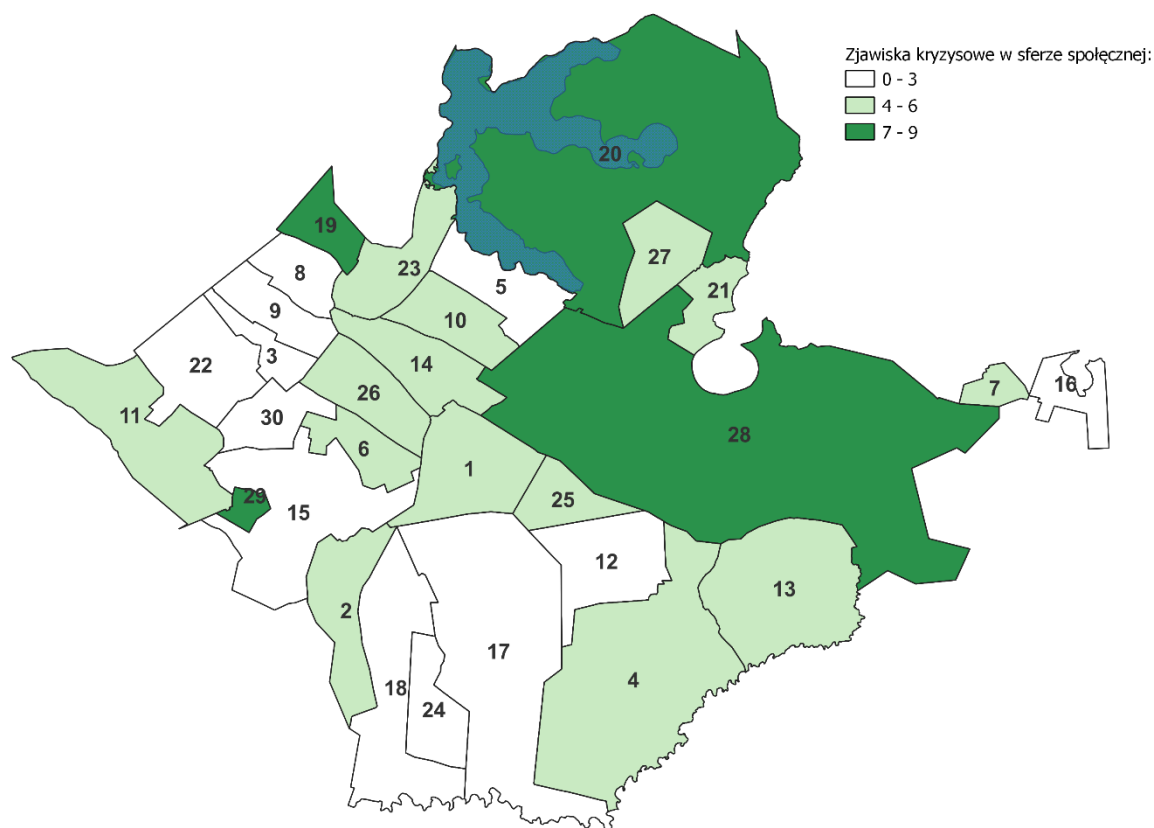
Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rajgród do roku 2032

20	Rajgród	22,08	12,99	7,79	27,27	10,39	3,90	3,25	3,25	1,95	197,40	5,84	55,52	9
21	Rybczyzna	38,96	0,00	0,00	38,96	12,99	0,00	0,00	0,00	0,00	103,90	0,00	55,52	5
22	Rydzewo	11,83	0,00	0,00	11,83	11,83	0,00	0,00	0,00	0,00	118,34	11,83	46,44	3
23	Skrodzkie	9,43	9,43	0,00	0,00	18,87	18,87	0,00	0,00	0,00	47,17	0,00	46,44	5
24	Sołki	67,80	0,00	0,00	67,80	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	56,34	3
25	Stoczek	16,13	0,00	0,00	0,00	16,13	16,13	0,00	8,06	0,00	88,71	0,00	46,39	5
26	Turczyn	28,17	0,00	0,00	56,34	14,08	0,00	56,34	0,00	0,00	28,17	0,00	46,39	6
27	Wojdy	64,52	10,75	0,00	43,01	10,75	0,00	0,00	0,00	0,00	107,53	0,00	55,52	6
28	Woźnawieś	24,39	22,17	8,87	48,78	19,96	2,22	0,00	6,65	0,00	164,08	6,65	52,47	7
29	Wólka Mała	25,64	25,64	0,00	25,64	0,00	25,64	0,00	0,00	0,00	102,56	0,00	46,44	7
30	Wólka Piotrowska	12,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	24,39	12,20	46,44	1
	Średnia	21,55	6,67	3,63	18,09	8,19	3,95	1,99	1,09	0,63	96,53	2,53	49,76	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Miejskiego

Na podstawie powyższych informacji przedstawiono na rysunku koncentracje zjawisk kryzysowych w sferze społecznej.

Rysunek 4. Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Największa koncentracja negatywnych zjawisk społecznych występuje w jednostce delimitacyjnej: Rajgród (9 zjawisk).

Duża koncentracja kryzysowych zjawisk społecznych występuje też w jednostkach delimitacyjnych Przestrzele, Woźnawieś, Wólka Mała (po 7 zjawisk kryzysowych).

5.2. Sfera gospodarcza

Sytuację w zakresie przedsiębiorczości mieszkańców na terenie gminy Rajgród zobrazowano przy pomocy następujących wskaźników:

- wskaźnika liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w 2021 roku w centralnej ewidencji i informacji o działalności gospodarczej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców,
- wskaźnika liczby nowo zarejestrowanych podmiotów (2017 - 2021 roku) na podstawie danych z CEiDG w przeliczeniu na 1000 mieszkańców,
- wskaźnika liczby zawieszonych podmiotów (2017 - 2021 roku) na podstawie danych z CEiDG w przeliczeniu na 1000 mieszkańców.

Zjawiska negatywne stwierdzono dla obszarów, w których wartość badanych wskaźników były równe albo gorsze od średniej.

W poniższej tabeli przedstawiono wyniki z analizy wskaźnikowej sfery gospodarczej (kolorem zaznaczono występowanie zjawiska kryzysowego). Następnie zsumowano występowanie zjawisk kryzysowych (ostatnia kolumna).

Tabela 4. Wyniki analizy wskaźnikowej jednostek referencyjnych w sferze gospodarczej

Lp.	Jednostka referencyjna	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Firmy zarejestrowane od 2017	Firmy zawieszone od 2017	Koncentracja problemów
		(na 1000 mieszkańców)			
1	Belda	78,26	30,43	13,04	1
2	Biebrza	36,93	8,52	11,36	2
3	Bukowo	52,63	26,32	26,32	1
4	Ciszewo	26,79	17,86	8,93	2
5	Czarna Wieś	51,59	27,78	7,94	1
6	Danowo	25,00	0,00	0,00	2
7	Karczewo	20,41	20,41	20,41	2
8	Karwowo	0,00	0,00	0,00	2
9	Kołaki	55,56	0,00	13,89	2
10	Kosiły	43,10	17,24	8,62	1
11	Kosówka	31,67	13,57	4,52	2
12	Kozłówka	37,04	29,63	7,41	0
13	Kuligi	48,39	24,19	8,06	1
14	Łazarze	27,27	18,18	9,09	2
15	Miecie	54,95	21,98	0,00	0
16	Orzechówka	19,23	0,00	0,00	2
17	Pieńczykowo	20,62	0,00	0,00	2
18	Pieńczykówek	0,00	0,00	0,00	2
19	Przestrzele	0,00	0,00	0,00	2
20	Rajgród	48,70	21,43	7,79	1
21	Rybczyzna	12,99	0,00	0,00	2
22	Rydzewo	29,59	11,83	0,00	2
23	Skrodkie	0,00	0,00	0,00	2
24	Sołki	84,75	67,80	33,90	1
25	Stoczek	64,52	56,45	24,19	1
26	Turczyn	0,00	0,00	0,00	2
27	Wojdy	21,51	10,75	0,00	2

28	Wóźnawieś	24,39	11,09	2,22	2
29	Wólka Mała	25,64	25,64	25,64	2
30	Wólka Piotrowska	24,39	24,39	0,00	1
Średnia:		32,20	16,18	7,78	-

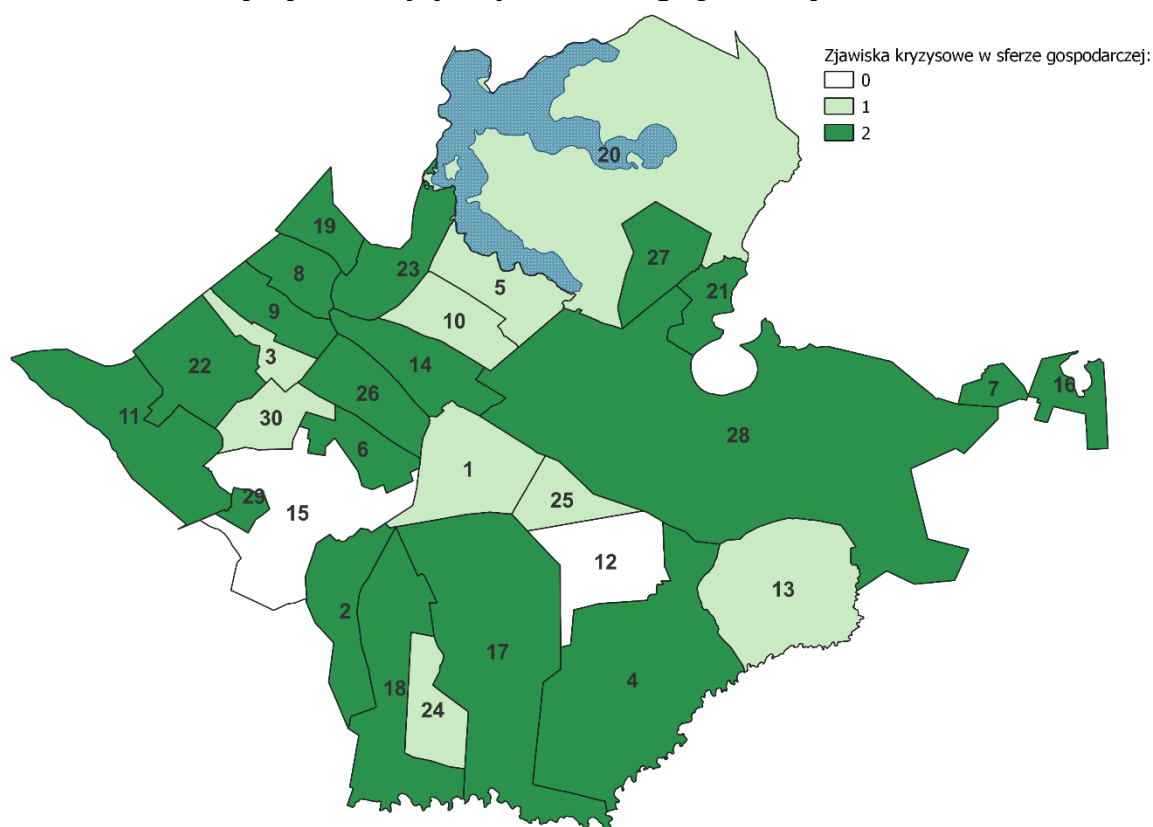
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Miejskiego

Na podstawie danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej można ocenić poziom przedsiębiorczości w poszczególnych obszarach gminy. Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych przeliczony na 1000 mieszkańców jest szczególnie przydatny w tym zakresie. W celu określenia obszarów o niskim poziomie przedsiębiorczości, przyjęto jednostki referencyjne, w których wskaźnik był niższy od średniej (32,20).

Aby uzyskać pełniejszy obraz rozwoju przedsiębiorczości w gminie, warto również analizować liczbę nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw oraz liczbę zawieszonych przedsiębiorstw. Te wskaźniki pozwoliły określić, które obszary charakteryzują się najszybszym rozwojem lub spowolnieniem przedsiębiorczości w ostatnich latach.

Zjawiska w sferze gospodarczej na terenie gminy rozkładają się dosyć równomiernie.

Rysunek 5. Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

5.3. Strefa środowiskowa

W analizie środowiskowej wykorzystano wskaźnik powierzchni azbestu na km² (dane z października 2022 roku pozyskane z <https://esip.bazaazbestowa.gov.pl/>). Wskaźniki powyżej średniej wartości – 18 835,48 kg/km² przyjęto za wskazujące na problemy środowiskowe.

Dodatkowo przeanalizowano indywidualne źródła ciepła używane przez mieszkańców gminy. Wskaźnik obrazuje liczbę kotłów pozaklasowych w przeliczeniu na km². Przyjęto, że problem pojawia się w obszarach, w których wskaźnik jest wyższy niż średnia. Koncentracja liczby kotłów pozaklasowych odzwierciedla problem emisji zanieczyszczeń do środowiska. Informacje o klasie kotłów uzyskano z Urzędu Miejskiego w Rajgrodzie.

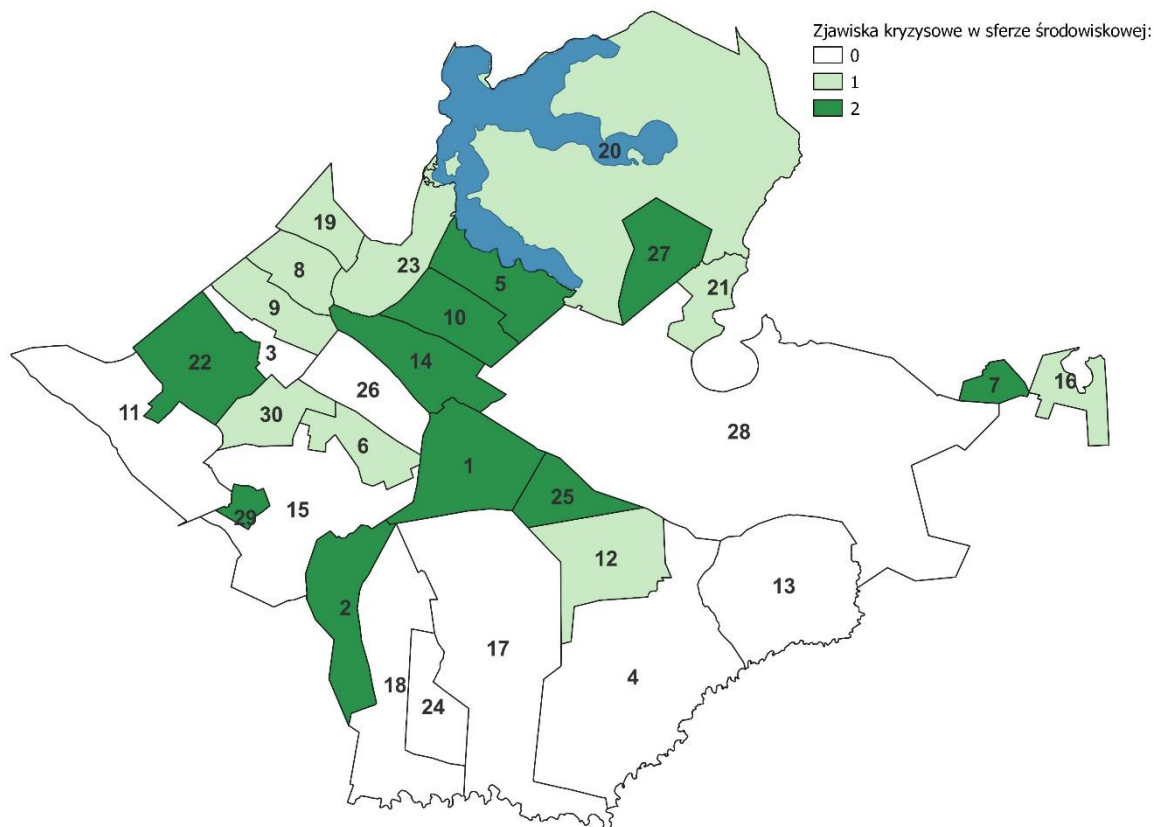
Tabela 5. Wyniki analizy wskaźnikowej w sferze środowiskowej

Lp.	Jednostka referencyjna	Azbest (kg/km)	Kotły pozaklasowe (szt./km)	Koncentracja problemów
1	Bełda	35 781,84	6,38	2
2	Biebrza	38 715,82	4,55	2
3	Bukowo	12 863,24	2,49	0
4	Ciszewo	6 549,63	0,70	0
5	Czarna Wieś	38 562,56	12,28	2
6	Danowo	19 253,01	0,82	1
7	Karczewo	29 256,02	6,14	2
8	Karwowo	24 798,81	1,31	1
9	Kołaki	37 495,93	1,17	1
10	Kosiły	34 813,54	4,12	2
11	Kosówka	7 450,23	1,50	0
12	Kozłówka	20 434,89	2,59	1
13	Kuligi	4 752,65	1,22	0
14	Łazarze	19 248,05	4,20	2
15	Miecze	9 280,87	1,52	0
16	Orzechówka	16 362,11	4,62	1
17	Pieńczykowo	5 004,96	0,18	0
18	Pieńczykówek	373,60	0,88	0
19	Przestrzele	19 713,14	3,01	1
20	Rajgród	7 060,94	5,88	1
21	Rybczyzna	4 942,91	5,35	1
22	Rydzewo	18 866,19	6,02	2
23	Skrodzkie	15 800,86	3,91	1
24	Sołki	1 051,69	1,39	0
25	Stoczek	31 274,45	4,38	2
26	Turczyn	6 877,73	3,32	0
27	Wojdy	27 237,34	3,66	2
28	Woźnawieś	2 630,41	1,63	0
29	Wólka Mała	53 496,27	6,09	2

30	Wólka Piotrowska	15 114,56	5,88	1
	Średnia	18 835,48	3,57	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Miejskiego

Rysunek 6. Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej występuje na terenie następujących sołectw: Belda, Biebrza, Czarna Wieś, Karczewo, Kosiły, Łazarze, Rydzewo, Stoczek Wojdy oraz Wólka Mała.

5.4. Strefa przestrzenno-funkcjonalna

Podstawowym celem analizy negatywnych zjawisk związanych ze sferą przestrzenno-funkcjonalną była ocena stanu i powierzchni przestrzeni publicznej w gminie. Wskaźnik ten odzwierciedla ilość miejsc w przestrzeni publicznej, które są w złym lub średnim stanie (wymagającym podjęcia działań).

Przestrzenie publiczne to miejsca ogólnodostępne, ważne z punktu widzenia zaspokojenia potrzeb społecznych mieszkańców, poprawy jakości ich życia, nawiązywania kontaktów społecznych oraz ochrony ekosystemów miejscowości ze względu na ich położenie i cechy funkcjonalno-przestrzenne. W analizie skupiono się głównie na przestrzeniach wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, sportowych, gospodarczych oraz miejscach sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych (np. parkach, placach zabaw, targowiskach, przestrzeniach przy świetlicach, szkołach itp.).

Przestrzenie publiczne zostały podzielone na trzy kategorie:

- Zły stan: przestrzenie zarośnięte, zaniedbane i niedostępne dla lokalnej społeczności, które obecnie są niewykorzystywane ze względu na swój stan.
- Średni stan: przestrzenie częściowo dostępne dla lokalnej społeczności, ale które ze względu na pogarszający się stan zieleni, brak infrastruktury lub trudności w dostępie tracą swoją funkcję.
- Dobry stan: ogólnodostępne przestrzenie, które spełniają swoją funkcję i służą lokalnej społeczności.

Analiza obejmowała także dostępność tych miejsc dla osób o specjalnych potrzebach. Każda przestrzeń została oceniona pod kątem dostępności dla takich osób jako: dostępna, częściowo niedostępna lub niedostępna. Jako miejsca problemowe zostały ujęte miejsca publiczne, które zostały ocenione jako częściowo dostępne lub niedostępne.

Tabela 6. Wyniki analizy wskaźnikowej w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

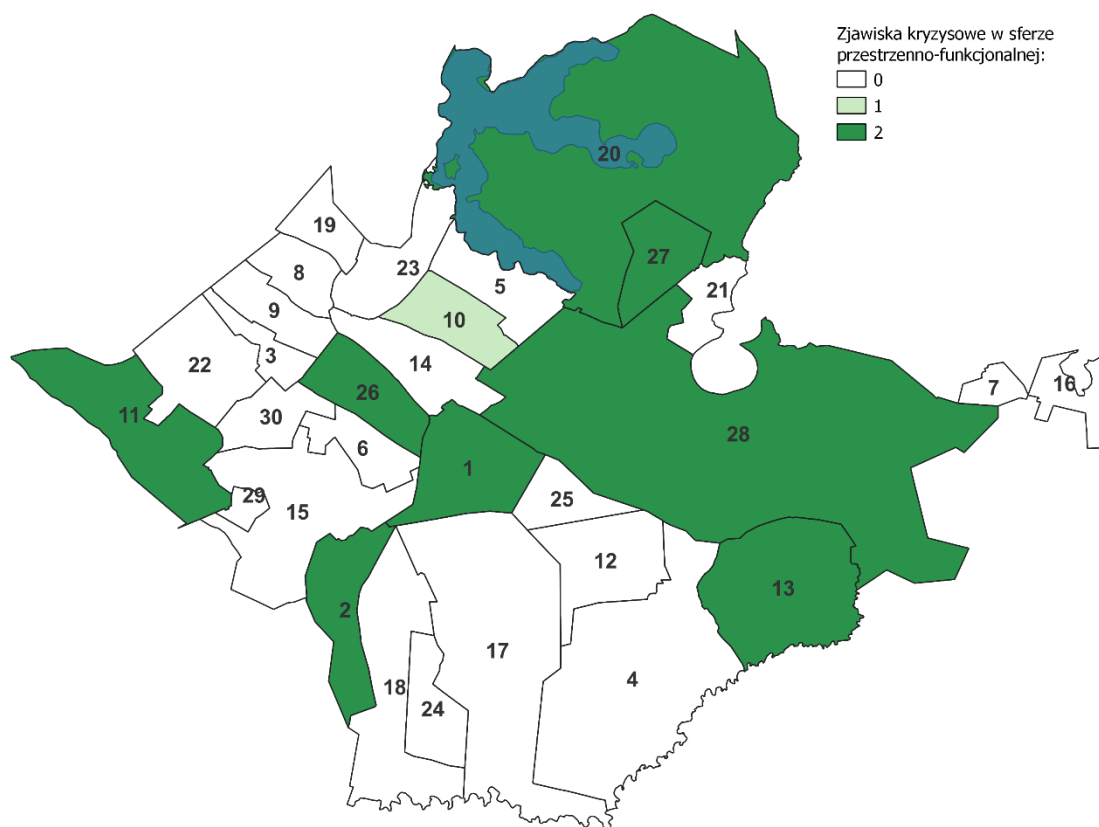
Lp.	Jednostka referencyjna	Przestrzenie publiczne (stan zły, średni)	Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami (częściowo dostępny, niedostępny)	Koncentracja problemów
1.	Bełda	1	1	2
2.	Biebrza	1	1	2
3.	Bukowo	0	0	0
4.	Ciszewo	0	0	0
5.	Czarna Wieś	0	0	0
6.	Danowo	0	0	0
7.	Karczewo	0	0	0
8.	Karwowo	0	0	0
9.	Kołaki	0	0	0
10.	Kosiły	1	0	1
11.	Kosówka	1	1	2
12.	Kozłówka	0	0	0
13.	Kuligi	1	1	2
14.	Łazarze	0	0	0
15.	Miecie	0	0	0

16.	Orzechówka	0	0	0
17.	Pieńczykowo	0	0	0
18.	Pieńczyków	0	0	0
19.	Przestrzele	0	0	0
20.	Rajgród	5	5	2
21.	Rybczyzna	0	0	0
22.	Rydzewo	0	0	0
23.	Skrodzkie	0	0	0
24.	Sołki	0	0	0
25.	Stoczek	0	0	0
26.	Turczyn	1	1	2
27.	Wojdy	1	1	2
28.	Woźnawieś	1	1	2
29.	Wólka Mała	0	0	0
30.	Wólka Piotrowska	0	0	0
Średnia:		0,87	0,80	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Miejskiego

Koncentracja zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych na terenie gminy odnotowano w następujących jednostkach delimitacyjnych: Belda, Biebrza, Kosówka, Kuligi, Rajgród, Turczyn, Wojdy oraz Woźnawieś. Najwięcej przestrzeni wymagających poprawy znajduje się w miejscowości Rajgród.

Rysunek 7. Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

5.5. Strefa techniczna

W sferze technicznej oceniono stan techniczny oraz dostępność obiektów dla osób ze szczególnymi potrzebami. Obiekty publiczne, w których stan techniczny został oceniony jako zły lub średni, zostały ujęte we wskaźniku. Problemy techniczne zostały przypisane także dla obiektów, w którym dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami zostały określone jako częściowe dostępne oraz niedostępne. Stan kryzysowy określono dla jednostek referencyjnych, na których liczba takich obiektów jest powyżej średniej dla gminy.

Ocena stanu technicznego obiektu:

- Zły stan techniczny obiektu publicznego to taki, w którym występują poważne usterki lub braki, które zagrażają bezpieczeństwu lub zdrowiu jego użytkowników lub osób przebywających w pobliżu. Może to obejmować np. nieszczelność dachu, awarię instalacji elektrycznej, brak odpowiednich barier ochronnych, brak ochrony przeciwpożarowej itp. W takim stanie obiekt może stanowić zagrożenie dla ludzi i nie nadaje się do użytkowania.
- Średni stan techniczny obiektu publicznego to taki, w którym występują pewne usterki lub braki, ale nie zagrażają one bezpieczeństwu ani zdrowiu jego użytkowników. Może to dotyczyć np. drobnych usterek instalacji elektrycznej lub wodno-kanalizacyjnej, niektórych braków w ociepleniu budynku, niektórych braków w wyposażeniu itp. W takim stanie obiekt nadal nadaje się do użytkowania, ale konieczne są pewne naprawy i modernizacje, aby poprawić jego stan techniczny.
- Dobry stan techniczny obiektu publicznego to taki, w którym wszystkie instalacje i urządzenia działają prawidłowo, a obiekt jest odpowiednio ocieplony i wyposażony. Jest to obiekt, w którym można spokojnie przebywać i korzystać z jego udogodnień bez obaw o swoje bezpieczeństwo lub zdrowie. W takim stanie obiekt jest w pełni sprawny i zgodny z obowiązującymi przepisami i normami.

Dodatkowo przeanalizowano zasoby mieszkaniowe gminy Rajgród. Analizie podano lokalne socjalne oraz komunalne wymagające remontów. Zasoby mieszkalne w gminie znajdują się jedynie na terenie miasta Rajgród i wymagają prac remontowych. Rewitalizacja może być skutecznym sposobem na poprawienie stanu zasobów komunalnych i zapewnienie ich lepszego wykorzystania. Może to obejmować prace remontowe, modernizacyjne lub budowlane, a także działania związane z poprawą dostępności i atrakcyjności tych obiektów.

Tabela 7. Wyniki analizy wskaźnikowej w sferze technicznej

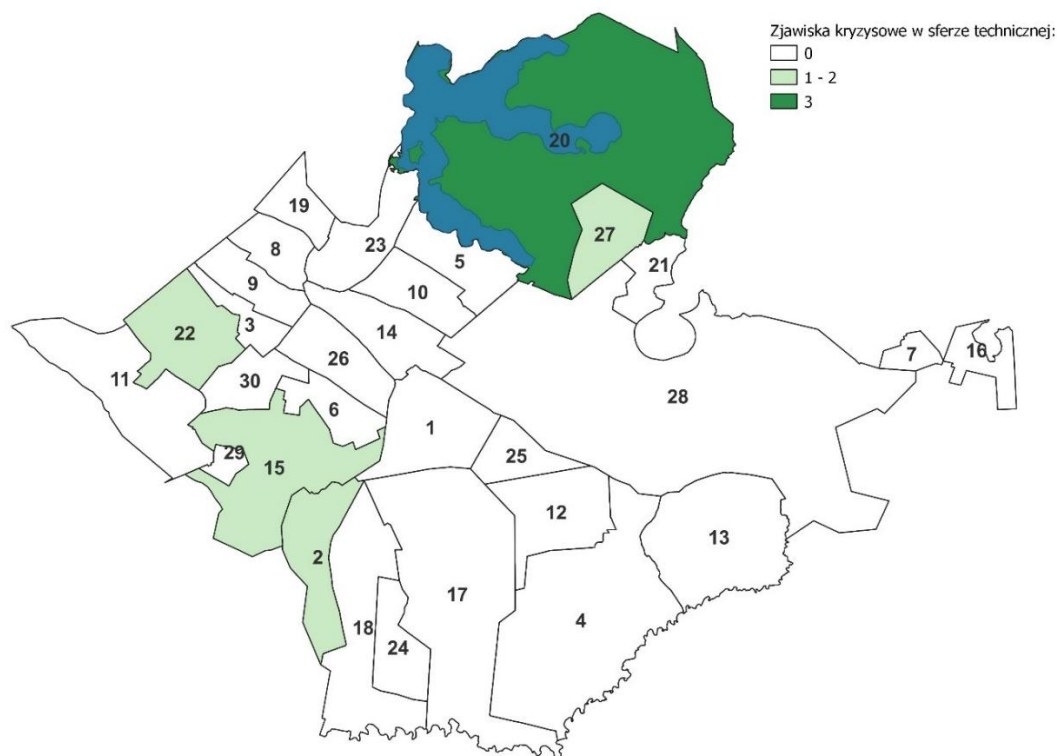
Lp.	Jednostka delimitacyjna	Stan techniczny (dobry, średni, zły)	Dostępność dla osób z niepełnosprawnościami (częściowo dostępny, niedostępny)	Zasoby lokali mieszkaniowych	Koncentracja problemów
1.	Belda	0	0	-	0
2.	Biebrza	1	1	-	2
3.	Bukowo	-	-	-	0
4.	Ciszewo	-	-	-	0
5.	Czarna Wieś	-	-	-	0
6.	Danowo	-	-	-	0
7.	Karczewo	-	-	-	0

8.	Karwowo	-	-	-	0
9.	Kołaki	-	-	-	0
10.	Kosiły	-	-	-	0
11.	Kosówka	0	0	-	0
12.	Kozłówka	-	-	-	0
13.	Kuligi	-	-	-	0
14.	Łazarze	-	-	-	0
15.	Miecie	1	1	-	2
16.	Orzechówka	-	-	-	0
17.	Pieńczykowo	-	-	-	0
18.	Pieńczyków	-	-	-	0
19.	Przestrzele	-	-	-	0
20.	Rajgród	5	5	2	3
21.	Rybczyzna	-	-	-	0
22.	Rydzewo	2	2	-	2
23.	Skrodkie	-	-	-	0
24.	Sołki	-	-	-	0
25.	Stoczek	-	-	-	0
26.	Turczyn	-	-	-	0
27.	Wojdy	1	1	-	2
28.	Woźnawieś	0	0	-	0
29.	Wólka Mała	-	-	-	0
30.	Wólka Piotrowska	-	-	-	0
Średnia		0,33	0,33	0,07	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Miejskiego

Największą koncentrację zjawisk kryzysowych w sferze technicznej (3 zjawiska) określono w jednostce delimitacyjnej Rajgród. W sołectwie Biebrza, Miecie, Rydzewo oraz Wojdy zgodnie z przeprowadzoną analizą występują po dwa zjawiska kryzysowe w sferze technicznej.

Rysunek 8. Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze technicznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

5.6. Podsumowanie

Podsumowanie przeprowadzonej analizy przedstawia poniższa tabela, w której zaprezentowano skumulowaną liczbę zjawisk kryzysowych we wszystkich analizowanych sferach, takich jak społeczna, gospodarcza, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna i techniczna.

Tabela 8. Wyniki analizy wskaźnikowej we wszystkich analizowanych sferach

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Zjawiska kryzysowe w sferze:					Suma:
		Społecznej	Gospodarczej	Środowiskowej	Przestrzenno-funkcjonalnej	Technicznej	
1.	Bełda	4	1	2	2	0	9
2.	Biebrza	4	2	2	2	2	12
3.	Bukowo	2	1	0	0	0	3
4.	Ciszewo	6	2	0	0	0	8
5.	Czarna Wieś	2	1	2	0	0	5
6.	Danowo	5	2	1	0	0	8
7.	Karczewo	4	2	2	0	0	8
8.	Karwowo	2	2	1	0	0	5
9.	Kołaki	2	2	1	0	0	5
10.	Kosiły	5	1	2	1	0	9
11.	Kosówka	4	2	0	2	0	8
12.	Kozłówka	3	0	1	0	0	4
13.	Kuligi	6	1	0	2	0	9
14.	Łazarze	4	2	2	0	0	8
15.	Miecze	2	0	0	0	2	4
16.	Orzechówka	1	2	1	0	0	4
17.	Pieńczykowo	3	2	0	0	0	5
18.	Pieńczykówek	1	2	0	0	0	3
19.	Przestrzele	7	2	1	0	0	10
20.	Rajgród	9	1	1	2	3	16
21.	Rybczyzna	5	2	1	0	0	8
22.	Rydzewo	3	2	2	0	2	9
23.	Skrodzkie	5	2	1	0	0	8
24.	Sołki	3	1	0	0	0	4
25.	Stoczek	5	1	2	0	0	8
26.	Turczyn	6	2	0	2	0	10
27.	Wojdy	6	2	2	2	2	14
28.	Woźnawieś	7	2	0	2	0	11
29.	Wólka Mała	7	2	2	0	0	11
30.	Wólka Piotrowska	1	1	1	0	0	3

Źródło: Opracowanie własne

6. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji

6.1. Obszar zdegradowany

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, obszar zdegradowany to teren, na którym występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, a także jednocześnie występuje stan kryzysowy w co najmniej jednej z pozostałych sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

Na podstawie przeprowadzonej analizy wskaźnikowej oraz konsultacji społecznych zidentyfikowano obszary zdegradowane, obejmujące jednostki delimitacyjne, w których występuje największe natężenie negatywnych zjawisk. W związku z tym za obszary zdegradowane uznano jednostki Biebrza, Rajgród oraz Wojdy – charakteryzujące się najwyższą koncentracją zjawisk kryzysowych oraz koncentracją zabudowy, co sprzyja realizacji działań rewitalizacyjnych.

Tabela 9. Wyniki analizy wskaźnikowej dla obszarów zdegradowanych

Lp.	Jednostka delimitacyjna	Zjawiska kryzysowe w sferze:					Suma:
		Społecznej	Gospodarczej	Środowiskowej	Przestrzenno-funkcjonalnej	Technicznej	
2.	Biebrza	4	2	2	2	2	12
20.	Rajgród	9	1	1	2	3	16
27.	Wojdy	6	2	2	2	2	14

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10. Obszar zdegradowany

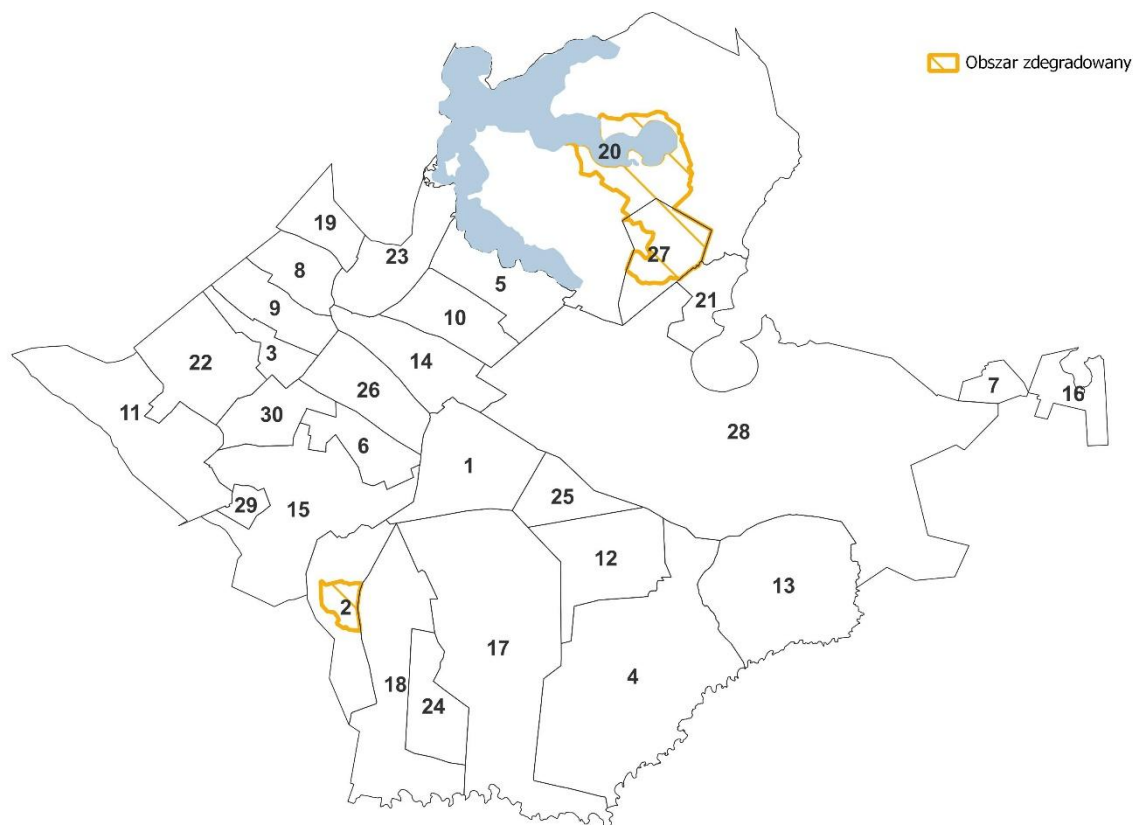
Obszar zdegradowany				
Jednostka referencyjna	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców (%)	Powierzchnia (km ²)	Powierzchnia (%)
Biebrza	351	6,88	0,73	0,35
Rajgród - Wojdy	1 245	24,41	5,19	2,50
SUMA:	1 596	31,29	5,91	2,86

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczone obszary zdegradowane zajmują łącznie powierzchnię 5,91 km², co stanowi około 2,86% całkowitej powierzchni gminy. W 2022 roku zamieszkiwało je 1 596 osób, co stanowi 31,29% ogółu mieszkańców gminy. Taka liczba mieszkańców oraz wielkość obszaru dowodzą istotnego znaczenia tych terenów dla całej społeczności lokalnej.

Identyfikacja obszarów zdegradowanych stanowi ważny etap procesu rewitalizacji, umożliwiając precyzyjne określenie terenów wymagających priorytetowych działań naprawczych. Skupienie interwencji rewitalizacyjnych na tych obszarach pozwala na skuteczną poprawę warunków życia mieszkańców oraz ożywienie gospodarcze, co przyczyni się do długoterminowego rozwoju całej gminy.

Rysunek 9. Obszar zdegradowany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

6.2. Obszar rewitalizacji

Obszar rewitalizacji stanowi całość lub część obszaru zdegradowanego, na którym występuje największe natężenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej, zidentyfikowanych w ramach diagnozy. Z uwagi na kluczowe znaczenie tego terenu dla rozwoju gminy, to właśnie na nim planuje się realizację zintegrowanych i kompleksowych działań rewitalizacyjnych, których celem jest poprawa warunków życia mieszkańców oraz wspieranie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, obszar rewitalizacji nie może przekraczać 20% powierzchni gminy, a liczba osób na nim zamieszkujących nie może stanowić więcej niż 30% ogółu mieszkańców gminy.

W przypadku gminy Rajgród, na podstawie szczegółowej analizy zjawisk kryzysowych oraz przeprowadzonych konsultacji społecznych, obszar zdegradowany został wyznaczony w obrębie trzech jednostek delimitacyjnych: Biebrza, Rajgród oraz Wojdy. Spośród nich, do obszaru rewitalizacji wyodrębniono te fragmenty, które cechują się zarówno największym nasileniem problemów, jak i potencjałem do przemian rozwojowych w skali lokalnej.

Ostatecznie w gminie Rajgród wyznaczono dwa podobszary rewitalizacji:

- Biebrza – obejmujący część jednostki delimitacyjnej Biebrza,
- Rajgród–Wojdy – obejmujący tereny położone na obszarze jednostek delimitacyjnych Rajgród i Wojdy. Wybór wspólnego podobszaru dla Rajgródu i Wojdów wynika z ich bliskiego położenia przestrzennego oraz wspólnej charakterystyki problemów, co pozwala na skoordynowane planowanie i realizację działań rewitalizacyjnych.

Ze względu na fakt, że obszar zdegradowany był zamieszkały przez ponad 30% mieszkańców gminy, konieczne było ograniczenie zasięgu obszaru rewitalizacji, zgodnie z ustawowym limitem. W związku z tym obszar rewitalizacji „Rajgród–Wojdy” został odpowiednio zmniejszony – wyłączono z niego te części, na których zidentyfikowane zjawiska kryzysowe występowały w mniejszym nasileniu, a ich wpływ na sytuację społeczno-gospodarczą był relatywnie ograniczony.

Dzięki kompleksowemu i zintegrowanemu podejściu do rewitalizacji, obszary te mają realną szansę stać się motorem przemian i impulsem do dalszego rozwoju gminy. Połączenie działań społecznych, gospodarczych, infrastrukturalnych i przestrzennych w spójną, długofalową strategię umożliwi nie tylko poprawę jakości życia mieszkańców, ale również aktywizację społeczności oraz wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej gminy.

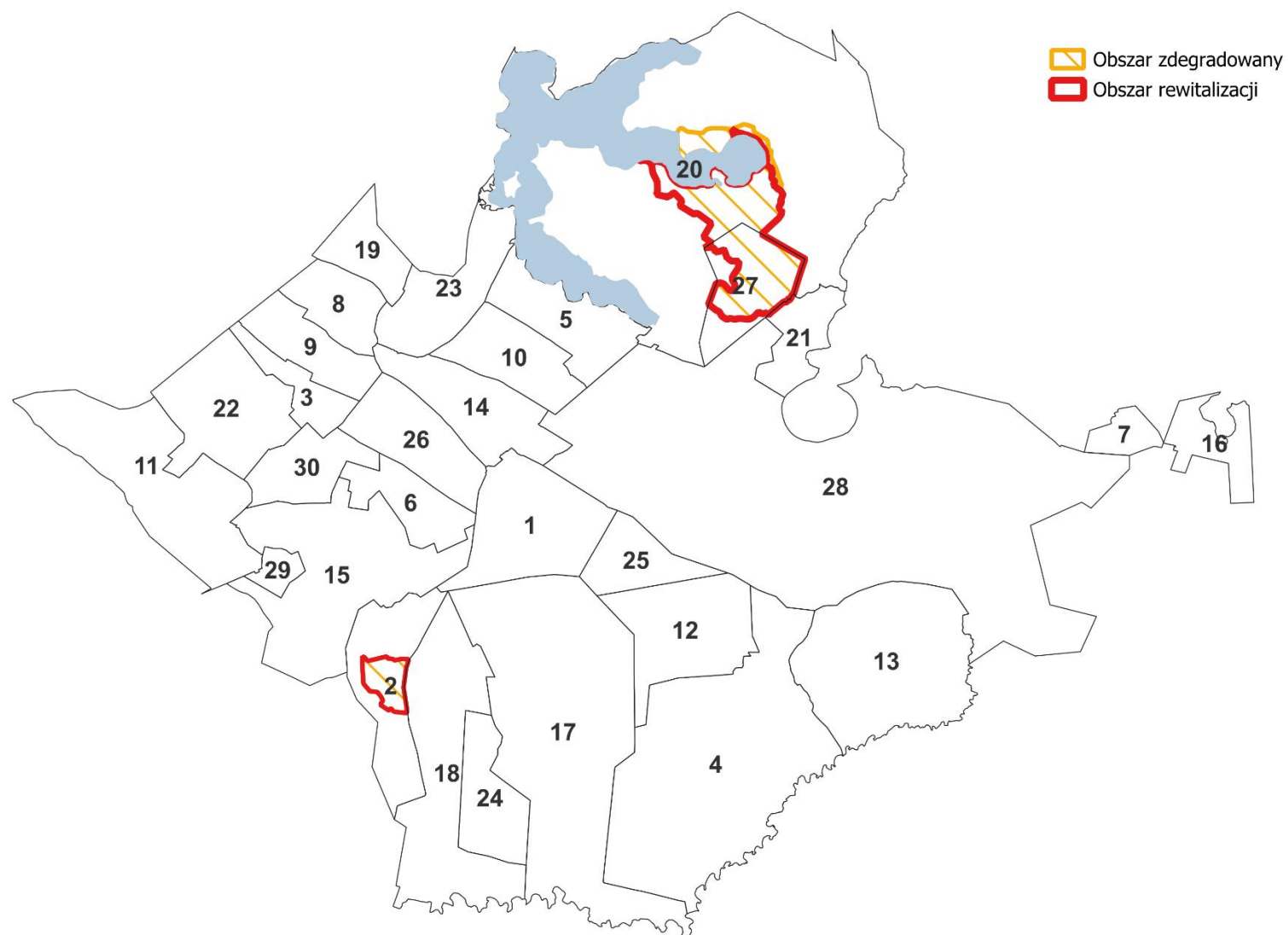
Tabela 11. Obszar rewitalizacji

Obszar rewitalizacji				
Jednostka referencyjna	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców (%)	Powierzchnia (km ²)	Powierzchnia (%)
Podobszar: Biebrza	351	6,88	0,73	0,35
Podobszar: Rajgród - Wojdy	1 139	22,33	4,48	2,16
SUMA:	1 490	29,22	5,21	2,51

Źródło: Opracowanie własne

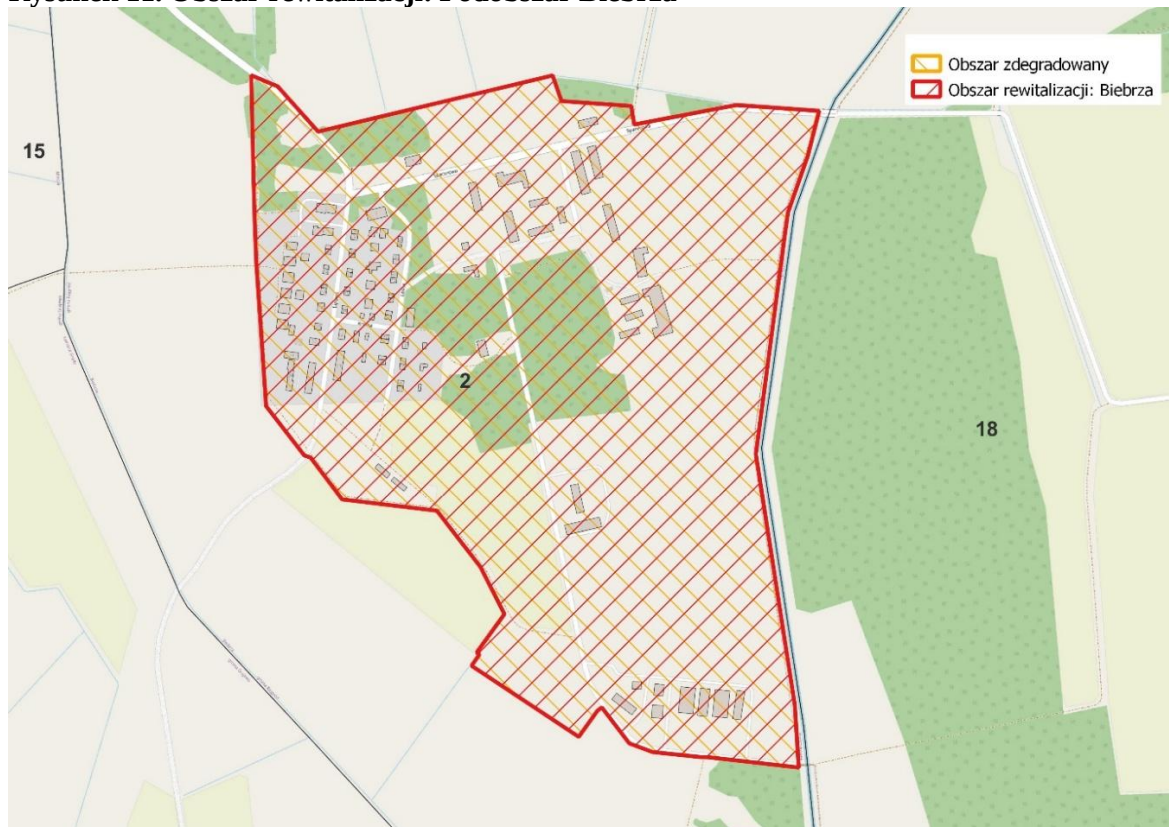
W 2022 roku obszary rewitalizacji zamieszkiwało łącznie 1 490 osób, co odpowiadało 29,22% ogólnej liczby mieszkańców gminy. Powierzchnia tych terenów wynosiła 5,21 km², co stanowiło około 2,51% całkowitej powierzchni gminy Rajgród.

Rysunek 10. Obszary zdegradowane i rewitalizacji na tle gminy

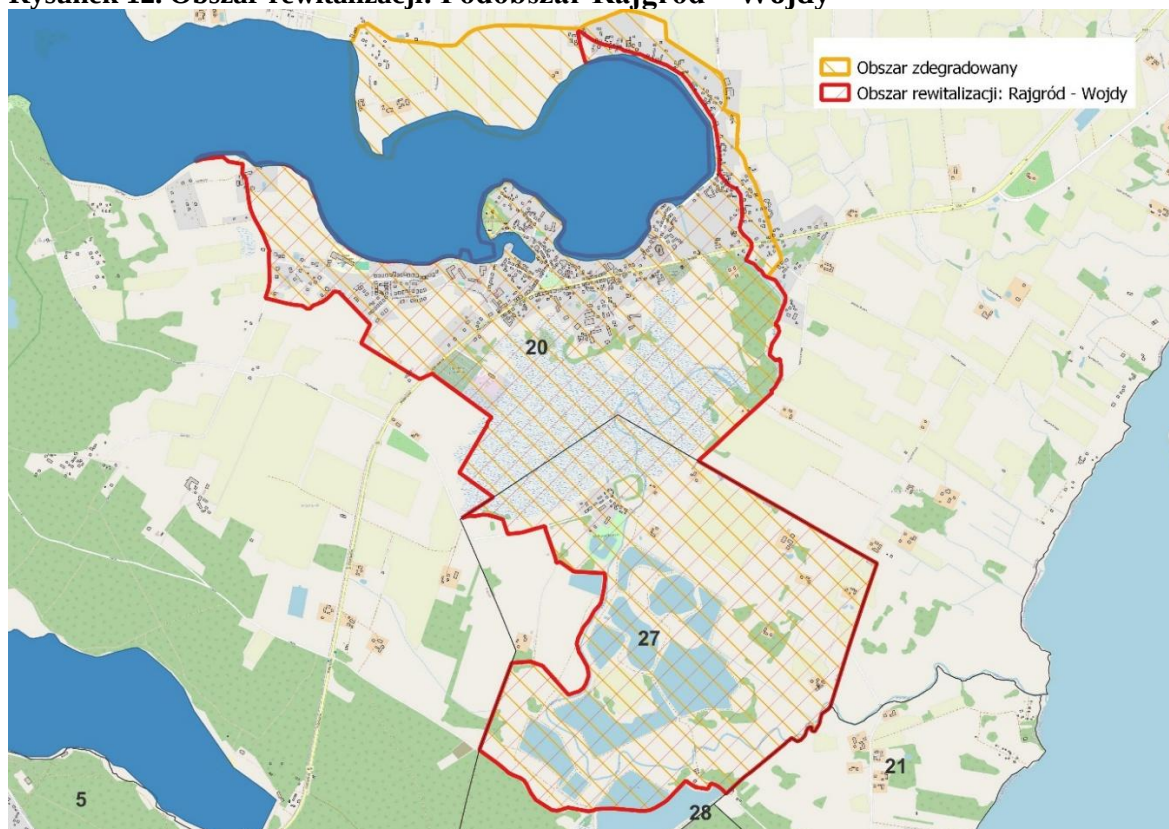
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 11. Obszar rewitalizacji: Podobszar Biebrza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 12. Obszar rewitalizacji: Podobszar Rajgród – Wojdy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

7. Charakterystyka obszaru rewitalizacji

7.1. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji została przeprowadzona dla dwóch wyodrębnionych podobszarów. Choć każdy z nich posiada swoją specyfikę i unikalne cechy, analiza wykazała występowanie szeregu zbieżnych problemów społeczno-gospodarczych oraz przestrzenno-funkcjonalnych. Zbieżność problemów zidentyfikowanych w obu podobszarach rewitalizacji wynika z ich położenia geograficznego oraz specyfiki społeczno-gospodarczej gminy. Oba obszary, będące częścią tej samej jednostki administracyjnej, doświadczają podobnych wyzwań, takich jak ograniczony dostęp do usług publicznych, niski poziom aktywności społecznej oraz niewystarczająca infrastruktura techniczna. Podobne uwarunkowania funkcjonalno-przestrzenne sprzyjają kształtowaniu się analogicznych wyzwań społecznych i gospodarczych.

7.1.1. Podobszar Biebrza

Obszar społeczno-gospodarczy

Na obszarze rewitalizacji Biebrza występuje szereg problemów społeczno-gospodarczych, które w istotny sposób wpływają na jakość życia mieszkańców i potencjał rozwojowy tego terenu. Przede wszystkim obszar ten mierzy się z poważnymi wyzwaniami demograficznymi. Struktura wieku mieszkańców wskazuje na wysoki odsetek seniorów, co w połączeniu z nasilającą się migracją młodych ludzi prowadzi do postępującego procesu starzenia się społeczeństwa oraz osłabienia lokalnych zasobów demograficznych niezbędnych dla dalszego rozwoju.

Widoczne są też takie zjawiska jak alkoholizm, izolacja społeczna oraz niski poziom aktywności zawodowej mieszkańców. Brakuje wystarczającej liczby atrakcyjnych miejsc pracy, a niskie zarobki dodatkowo zniechęcają do podejmowania zatrudnienia, co utrwała negatywne zjawiska społeczne i sprzyja marginalizacji części społeczności.

W sferze gospodarczej obserwuje się niewystarczającą aktywność przedsiębiorczą. Mała liczba firm, niski poziom przedsiębiorczości wśród mieszkańców oraz słaba kondycja ekonomiczna lokalnych podmiotów gospodarczych ograniczają szanse na rozwój gospodarczy obszaru. Mieszkańcy wskazują na brak zachęt do podejmowania działalności gospodarczej.

Również jakość życia i dostępność usług społecznych nie są w pełni satysfakcjonujące. Wskazuje się na niską jakość usług sportowych, rekreacyjnych oraz kulturalnych, a także na obecność ubóstwa, co obniża standard życia mieszkańców i ogranicza możliwości rozwoju osobistego oraz społecznego.

Problematyka bezpieczeństwa na terenie Biebrzy nie jest szczególnie nasiloną — zarówno przestępczość, jak i przemoc w rodzinie zostały ocenione jako niskie lub niewystępujące. Jest to pozytywny aspekt sytuacji społecznej, który stanowi potencjał do dalszej budowy bezpiecznego i przyjaznego środowiska życia.

Należy jednak zwrócić uwagę na niski poziom integracji społecznej oraz ograniczone uczestnictwo mieszkańców w życiu kulturalnym, sportowym i społecznym. Słaba aktywność społeczna wpływa na ograniczone więzi sąsiedzkie i niewielkie zaangażowanie w inicjatywy lokalne, co utrudnia budowę wspólnoty i wzmocnienie kapitału społecznego.

Obszar Biebrza wymaga skoordynowanych działań rewitalizacyjnych, ukierunkowanych na przeciwdziałanie procesom depopulacji, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości, poprawę jakości usług społecznych oraz aktywizację społeczności lokalnej. Konieczne jest również podjęcie działań wzmacniających integrację międzypokoleniową i zwiększających atrakcyjność życia w obszarze rewitalizacji.

Obszar przestrzenno-funkcjonalny

Na obszarze rewitalizacji Biebrza zauważalne są liczne wyzwania przestrzenno-funkcjonalne, techniczne oraz środowiskowe, które wpływają na jakość życia mieszkańców i możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego. Przede wszystkim przestrzeń publiczna w tej części gminy wymaga istotnych zmian funkcjonalnych i estetycznych. Brak wydzielonych ścieżek rowerowych ogranicza rozwój bezpiecznego i zrównoważonego transportu, a niska jakość istniejących miejsc rekreacyjnych oraz sportowych nie sprzyja aktywizacji społecznej ani integracji mieszkańców. Przestrzenie publiczne są w dużej mierze niedostosowane do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, co ogranicza ich dostępność i funkcjonalność. Obszar ten cechuje także ograniczona powierzchnia terenów zielonych oraz niewystarczające zagospodarowanie przestrzeni pod kątem funkcji turystycznej i rekreacyjnej.

Obszar techniczny

W sferze technicznej na obszarze rewitalizacji dostrzega się szereg wyzwań związanych z infrastrukturą komunalną i społeczną. Stan wielu budynków mieszkalnych pozostawia wiele do życzenia, a ograniczone zasoby mieszkaniowe wpływają negatywnie na warunki życia mieszkańców. Dodatkowo problematyczny pozostaje stan nawierzchni chodników oraz dostępność podstawowych elementów infrastruktury technicznej.

Istotną barierą rozwoju jest również brak nowoczesnych usług cyfrowych — brak dostępu do światłowodu ogranicza możliwości edukacyjne, zawodowe oraz komunikacyjne mieszkańców. Ograniczony zasięg sieci GSM, szczególnie w niektórych częściach obszaru, dodatkowo utrudnia codzienne funkcjonowanie. Konieczna jest kontynuacja działań zmierzających do modernizacji infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz rozwój usług komunalnych, które będą odpowiadać rosnącym potrzebom lokalnej społeczności.

Obszar środowiskowy

W zakresie środowiskowym obszar Biebrza mierzy się z wyzwaniami związanymi przede wszystkim z jakością powietrza, na którą negatywnie wpływa znaczna liczba nieekologicznych źródeł ogrzewania, tzw. „kopciuchów”. Problemy te obniżają komfort życia mieszkańców i

niosą ze sobą ryzyko zdrowotne. Choć zagrożenia dla lokalnej przyrody oceniono jako umiarkowane, istnieje wyraźna potrzeba większej troski o ochronę środowiska naturalnego.

Istotnym problemem środowiskowym jest także obecność inwazyjnych gatunków roślin, w szczególności rdestowca japońskiego, którego usunięcie jest niezbędne dla ochrony bioróżnorodności i równowagi ekosystemu. W związku z tym konieczna jest intensyfikacja działań w zakresie edukacji ekologicznej, promujących odpowiedzialne postawy i zwiększających świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska oraz zasad zrównoważonego rozwoju.

Dla poprawy sytuacji środowiskowej obszaru niezbędne jest także rozwijanie przyjaznej środowisku infrastruktury, utrzymanie terenów zielonych oraz wspieranie inwestycji w odnawialne źródła energii.

7.1.2. Podobszar Rajgród-Wojdy

Obszar społeczno-gospodarczy

Na obszarze rewitalizacji Rajgród–Wojdy występuje szereg złożonych i wzajemnie powiązanych problemów społeczno-gospodarczych, które wpływają na obniżoną jakość życia mieszkańców i ograniczają potencjał rozwojowy tej części gminy. Jednym z kluczowych wyzwań jest niekorzystna struktura demograficzna, przejawiająca się w wysokim udziale osób starszych oraz systematycznej migracji młodych mieszkańców do większych ośrodków miejskich. Proces ten prowadzi do pogłębiającego się zjawiska depopulacji oraz osłabienia lokalnej aktywności społecznej i gospodarczej.

W obszarze rewitalizacji obserwuje się umiarkowany poziom przedsiębiorczości. Zgodnie z opiniami mieszkańców, główne wyzwania w tym zakresie to mała liczba działających przedsiębiorstw, niski poziom aktywności gospodarczej oraz umiarkowana kondycja ekonomiczna lokalnych firm. Gmina zмага się z ograniczoną liczbą inicjatyw biznesowych oraz niewystarczającą dynamiką rozwoju gospodarczego. Funkcjonujące podmioty gospodarcze często napotykają trudności w zakresie inwestycji i rozwoju działalności, co wpływa na ograniczoną ofertę miejsc pracy i niewielkie zainteresowanie inwestorów zewnętrznych. Wzmocnienie przedsiębiorczości i tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu pozostają jednym z istotnych kierunków działań rewitalizacyjnych. Na podobszarze widoczne są również negatywne zjawiska społeczne, w tym bezrobocie, ubóstwo, długotrwałe lub ciężkie choroby oraz niepełnosprawność. Problemy te pogłębiają wykluczenie społeczne części mieszkańców, a także wpływają na rosnące obciążenie systemu opieki społecznej. Znaczącym problemem pozostaje także alkoholizm i przemoc domowa, co znajduje odzwierciedlenie w liczbie osób objętych procedurą „Niebieskiej Karty”.

Wskaźniki, takie jak liczba osób korzystających z dodatków mieszkaniowych oraz liczba przestępstw i wykroczeń w przeliczeniu na mieszkańców, wskazują na istniejące wyzwania w zakresie warunków bytowych oraz potrzebę dalszego wzmacniania poczucia bezpieczeństwa wśród lokalnej społeczności. Dodatkowo, niski poziom aktywności mieszkańców, mierzony

m.in. udziałem w inicjatywach lokalnych i frekwencją wyborczą, wskazuje na ograniczoną partycypację obywatelską i słabą integrację społeczności.

Obszar Rajgród–Wojdy wymaga zdecydowanych i skoordynowanych działań rewitalizacyjnych, które w sposób kompleksowy odpowiedzą na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców. Wsparcie powinno obejmować zarówno wzmocnienie lokalnej gospodarki i poprawę warunków bytowych, jak również działania społeczne, edukacyjne i integracyjne sprzyjające aktywizacji mieszkańców oraz przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu.

Obszar przestrzenno-funkcjonalny

Na terenie objętym rewitalizacją obserwuje się niedostateczne wykorzystanie przestrzeni publicznych, ograniczoną dostępność atrakcyjnych miejsc do spotkań i integracji mieszkańców oraz niewystarczającą infrastrukturę rekreacyjną i turystyczną. Centrum Rajgrodu wymaga poprawy estetyki i funkcjonalności, a zagospodarowanie nadbrzeża jeziora Rajgrodzkiego oraz Góry Zamkowej pozostaje niewystarczające, co ogranicza potencjał rekreacyjny i turystyczny. Brakuje odpowiednio rozwiniętej oferty infrastruktury kulturalnej i sportowej. Tereny wymagają uporządkowania, lepszego powiązania funkcjonalnego oraz stworzenia przestrzeni przyjaznych mieszkańcom i odwiedzającym. Problemy te znalazły odzwierciedlenie w badaniach – mieszkańcy zgłaszali potrzebę modernizacji istniejących miejsc publicznych oraz tworzenia nowych atrakcyjnych przestrzeni integracyjnych.

Obszar techniczny

Infrastruktura techniczna, zwłaszcza w zakresie zaopatrzenia w wodę, gospodarki ściekowej i zasobów mieszkaniowych, jest przestarzała lub niewystarczająca. Stan budynków użyteczności publicznej, takich jak Urząd Miejski czy Dom Kultury w Rajgrodzie, wymaga modernizacji oraz dostosowania do współczesnych standardów użytkowania i efektywności energetycznej. Z kolei zabytkowy młyn w Wojdach, mimo swojego złego stanu technicznego, posiada duży potencjał do rewitalizacji i wykorzystania jako atrakcja turystyczna oraz element promocji dziedzictwa kulturowego regionu. Brak nowoczesnego targowiska miejskiego oraz ograniczona dostępność mieszkań komunalnych i socjalnych dodatkowo potęgują trudności w zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura wodociągowo-kanalizacyjna w niektórych częściach miasta wpływa negatywnie na komfort życia mieszkańców oraz potencjał inwestycyjny.

Obszar środowiskowy

Istnieje potrzeba poprawy gospodarowania zasobami naturalnymi oraz ochrony środowiska, zwłaszcza w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (modernizacja stacji uzdatniania wody i oczyszczalni ścieków, budowa nowych sieci kanalizacyjnych). Konieczne jest także lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczych poprzez rozwój zrównoważonej turystyki (budowa ekoobserwatoriów, rozwój szlaków edukacyjnych i rekreacyjnych).

7.2. Potencjały obszarów rewitalizacji

7.2.1. Potencjały podobszaru Biebrza

Podobszar Biebrza, obejmujący jedną z większych miejscowości na terenie gminy Rajgród, posiada kilka kluczowych zasobów, które stanowią jego rzeczywiste potencjały rozwojowe.

Znacząca rola osadnicza

Biebrza jest jedną z większych miejscowości w gminie Rajgród, co przekłada się na relatywnie wysoką liczbę mieszkańców, a tym samym większy potencjał społeczny. Skala zaludnienia sprzyja rozwijaniu lokalnych inicjatyw społecznych, edukacyjnych i integracyjnych oraz wzmacnia zaplecze dla projektów infrastrukturalnych.

Obecność instytucji naukowo-badawczej

Na terenie miejscowości działa Instytut Technologiczno-Przyrodniczy – Państwowy Instytut Badawczy, Zakład Doświadczalny w Biebrzy, który stanowi unikalny potencjał w skali gminy. Instytut prowadzi działalność badawczą w zakresie technologii rolniczej, ochrony środowiska i przyrody, co stwarza możliwości współpracy naukowo-badawczej, edukacyjnej oraz promowania nowoczesnych rozwiązań proekologicznych na poziomie lokalnym.

Potencjał infrastruktury społecznej

Istniejące obiekty, takie jak świetlica wiejska w Biebrzy, stanowią solidną bazę do rozwijania lokalnych inicjatyw społecznych, kulturalnych i edukacyjnych. Ich modernizacja oraz lepsze wykorzystanie może przyczynić się do integracji mieszkańców oraz wzrostu aktywności społecznej.

Zaangażowanie społeczności lokalnej

Deklarowana przez mieszkańców potrzeba organizacji zajęć kulturalnych i edukacyjnych świadczy o ich otwartości na aktywne uczestnictwo w życiu społecznym oraz współtworzenie oferty kulturalnej. Stanowi to solidną podstawę do rozwijania trwałych form integracji i wzmacniania lokalnego kapitału społecznego.

Bezpieczne i spokojne środowisko życia

Niska skala problemów związanych z przestępczością i bezpieczeństwem publicznym tworzy korzystne warunki dla rozwoju miejscowości jako atrakcyjnego miejsca do życia i wypoczynku.

Bliskość zasobów przyrodniczych

Choć sama miejscowość nie jest główną atrakcją turystyczną, jej położenie w otoczeniu cennych przyrodniczo terenów daje potencjał do realizacji działań edukacyjnych i proekologicznych, w tym rozwijania lokalnej świadomości ekologicznej.

7.2.2. Potencjały podobszaru Rajgród–Wojdy

Podobszar Rajgród–Wojdy, pomimo zdiagnozowanych problemów społecznych i gospodarczych, dysponuje istotnymi zasobami, które stanowią solidną podstawę do rozwoju i skutecznej rewitalizacji.

Funkcja administracyjna

Rajgród pełni funkcję centrum administracyjnego gminy, co przekłada się na koncentrację instytucji publicznych, urzędów oraz infrastruktury usługowej. Obecność Urzędu Miejskiego i instytucji gminnych sprzyja dostępności usług publicznych oraz stanowi impuls dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i życia społecznego.

Potencjał ludzki

Rajgród jest największą miejscowością w gminie pod względem liczby mieszkańców, co zapewnia znaczną bazę społeczną do realizacji projektów rozwojowych, kulturalnych i gospodarczych. Skala zaludnienia sprzyja budowie silnych więzi społecznych oraz zwiększa możliwości aktywizacji mieszkańców, organizacji wydarzeń i rozwoju inicjatyw obywatelskich.

Położenie i walory przyrodnicze

Rajgród i Wojdy korzystają z wyjątkowego położenia w sąsiedztwie Jeziora Rajgrodzkiego oraz rzeki Jęgrzni, co tworzy dogodne warunki do rozwoju turystyki i rekreacji. Czyste środowisko naturalne, bogata fauna i flora oraz atrakcyjne krajobrazy zwiększają potencjał obszaru do rozwoju zrównoważonej turystyki przyrodniczej, sportów wodnych i rekreacji na świeżym powietrzu.

Dziedzictwo kulturowe

Obszar dysponuje wartościowymi zasobami dziedzictwa kulturowego, w tym historyczną zabudową centrum Rajgrodu oraz zabytkowym młynem w Wojdach. Rewitalizacja tych obiektów może znacząco przyczynić się do wzrostu atrakcyjności turystycznej, budowania lokalnej tożsamości oraz rozwoju działalności kulturalnej.

Aktywność społeczna

Pomimo wyzwań społecznych, istnieje potencjał zaangażowania mieszkańców, widoczny w funkcjonujących stowarzyszeniach, inicjatywach lokalnych i aktywności nieformalnych grup. Realizacja programów społeczno-kulturalnych (np. animacji, integracji, aktywizacji) może wykorzystać i wzmocnić tę aktywność, sprzyjając odbudowie więzi społecznych i integracji międzypokoleniowej.

Infrastruktura rekreacyjna i publiczna

Obszar posiada podstawową infrastrukturę publiczną, którą można rozbudowywać i modernizować, aby pełniła lepiej funkcje integracyjne, sportowe i edukacyjne. Inwestycje w poprawę przestrzeni publicznych, rozbudowę placów zabaw, siłowni terenowych czy tras pieszko-rowerowych wzmocnią ten potencjał.

Możliwość rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

Dzięki korzystnemu położeniu i rosnącemu ruchowi turystycznemu, obszar Rajgród–Wojdy ma szansę na rozwój drobnej przedsiębiorczości, zwłaszcza w sektorach usługowych, gastronomicznych, agroturystycznych i rękodzielniczych. Tworzenie stref wsparcia dla przedsiębiorców oraz lokalnych rynków może przyczynić się do aktywizacji gospodarczej.

Dostępność komunikacyjna

Dostęp do drogi wojewódzkiej i rozwiniętej sieci lokalnych dróg umożliwia stosunkowo łatwy dojazd do Rajgrodu i okolicznych miejscowości, co jest atutem w kontekście rozwoju turystyki, usług i poprawy mobilności mieszkańców.

8. Wizja obszaru rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji wyznacza kluczowe kierunki, którymi gmina jako wspólnota mieszkańców powinna podążać w najbliższych latach, aby skutecznie przeciwdziałać zidentyfikowanemu zjawiskom kryzysowym występującym na obszarach rewitalizacji. Proces ten ma doprowadzić do pozytywnych i trwałych zmian, które umożliwią stopniowe wyprowadzenie tych obszarów ze stanu degradacji.

Istotnym elementem programu jest określenie stanu docelowego – pożądanego przez interesariuszy i osiągalnego dzięki realizacji zaplanowanych działań rewitalizacyjnych. Taki obraz przyszłości przyjmuje formę wizji obszaru rewitalizacji, która wskazuje, jak powinien wyglądać ten teren po zakończeniu wdrażania programu.

Wizja odzwierciedla założony kierunek rozwoju obszaru w perspektywie roku 2032, opierając się na założeniu, że zaistnieją sprzyjające warunki wewnętrzne i zewnętrzne. Jej sformułowanie jest efektem:

- szczegółowej diagnozy obecnego stanu gminy,
- analizy lokalnych dokumentów planistycznych,
- wyników konsultacji społecznych przeprowadzonych podczas prac nad dokumentem.

Wizja stanowi punkt wyjścia dla wyznaczenia celów i kierunków działań, które wspólnie tworzą spójną strategię rewitalizacji, zmierzającą do poprawy jakości życia mieszkańców oraz odnowy społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszarów objętych wsparciem.

Ze względu na wyznaczenie dwóch podobszarów rewitalizacji na terenie gminy Rajgród – Biebrza oraz Rajgród–Wojdy – dla każdego z nich opracowano odrębną wizję rozwoju. Uwzględnia ona specyfikę lokalnych problemów, potencjał obszaru oraz oczekiwania mieszkańców. Takie podejście umożliwia skuteczniejsze planowanie działań, które będą lepiej dostosowane do lokalnych uwarunkowań i potrzeb społecznych.

Wizja dla podobszaru Biebrza

Podobszar Biebrza to przestrzeń aktywnej integracji lokalnej społeczności, wyposażona w nowoczesną i funkcjonalną infrastrukturę społeczną. Miejsce to staje się lokalnym centrum życia kulturalnego i społecznego, sprzyjającym budowaniu więzi, wzmacnianiu tożsamości mieszkańców oraz poprawie jakości życia.

Wizja dla podobszaru Rajgród–Wojdy

Podobszar Rajgród–Wojdy rozwija się jako spójna, estetyczna i wielofunkcyjna przestrzeń miejsko-wiejska, łącząca funkcje społeczne, kulturalne, turystyczne i gospodarcze. Jest to obszar atrakcyjny do życia i wypoczynku, wspierający aktywizację mieszkańców oraz budujący pozytywny wizerunek gminy.

9. Cele rewitalizacji i kierunki działań

Program Rewitalizacyjny Gminy Rajgród koncentruje się na trzech głównych celach: ożywieniu społecznym i kulturalnym mieszkańców poprzez rozwój oferty integracyjnej i animacyjnej, odnowie przestrzeni publicznych oraz promocji dziedzictwa kulturowo-przyrodniczego, a także na poprawie jakości życia poprzez modernizację infrastruktury technicznej i rozwój zasobów mieszkaniowych. Działania przewidziane w programie mają wzmocnić lokalną tożsamość, zwiększyć atrakcyjność turystyczną gminy oraz stworzyć lepsze warunki do życia i rozwoju społeczno-gospodarczego.

Mimo wyodrębnienia dwóch odrębnych podobszarów rewitalizacji — Biebrza oraz Rajgród–Wojdy — cele i kierunki działań zostały zaprojektowane tak, aby wzajemnie się uzupełniały i tworzyły spójną koncepcję kompleksowego rozwoju gminy.

Podobszar Biebrza

Cel 1: Ożywienie społeczne i integracja mieszkańców

- Realizacja lokalnych programów animacji społecznej i kulturalnej.
- Zagospodarowanie terenu przy świetlicy w Biebrzy jako miejsca spotkań i integracji społecznej.
- Budowa i modernizacja terenów rekreacyjnych.

Cel 2: Poprawa jakości życia poprzez rozwój infrastruktury technicznej

- Modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Biebrzy.
- Poprawa dostępu do bezpiecznych i funkcjonalnych przestrzeni publicznych.
- Rozwój szlaków pieszo-rowerowych i połączeń ze szlakami regionalnymi.
- Wsparcie dostępności terenów rekreacyjnych i kulturalnych dla wszystkich mieszkańców, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Podobszar Rajgród–Wojdy

Cel 1: Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców

- Realizacja programów animacji społeczno-kulturalnej.
- Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kultury.
- Budowa sceny plenerowej i organizacja wydarzeń kulturalnych.

Cel 2: Rewitalizacja przestrzeni publicznych i rozwój potencjału regionu

- Rewitalizacja centrum miasta Rajgród i zabytkowego młyna w Wojdach.
- Zagospodarowanie nadbrzeża jeziora Rajgrodzkiego, Góry Zamkowej i terenów przy rzece Jegrzni.
- Rozwój szlaków edukacyjnych, pieszych, rowerowych, kajakowych oraz budowa ekoobserwatoriów.

Cel 3: Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej

- Modernizacja i rozbudowa infrastruktury technicznej.
- Rozwój zasobów mieszkaniowych i przygotowanie terenów pod budownictwo.
- Wsparcie przedsiębiorczości poprzez budowę targowiska miejskiego i stworzenie strefy ekonomicznej.

Komplementarność celów i kierunków działań

Cele i kierunki działań dla obu podobszarów są ze sobą ściśle powiązane i wzajemnie się uzupełniają. Ich realizacja zapewnia:

- Wzajemne wzmacnianie efektów rewitalizacji – działania społeczne i kulturalne aktywizują mieszkańców i zwiększają ich zaangażowanie w poprawę przestrzeni publicznych,
- Tworzenie fundamentów trwałego rozwoju – modernizacja infrastruktury technicznej i rozwój zasobów mieszkaniowych wspierają działania społeczne i gospodarcze,
- Zwiększenie atrakcyjności – poprzez integrację działań infrastrukturalnych, środowiskowych i społecznych, Rajgród staje się miejscem bardziej przyjaznym do życia, pracy i wypoczynku.

Program zakłada synergiczne podejście, w którym każda inicjatywa wpływa pozytywnie na osiągnięcie wspólnego celu — zrównoważonego rozwoju Gminy Rajgród w wymiarze społecznym, gospodarczym i środowiskowym.

10. Przedsięwzięcia rewitalizacji

Przedsięwzięcia Podstawowe:

1. Rajgród na nowo – program animacji społeczno-kulturalnej w centrum miasta
2. Akademia Małego Odkrywcy – program rozwojowy dla dzieci i rodziców
3. EkoRAJ – edukacja ekologiczna i aktywizacja lokalnej społeczności
4. Rajgrodzka Akademia Aktywności – działania integrujące i aktywizujące mieszkańców
5. Festiwal Jeziora i Rzeki – wydarzenie cykliczne promujące turystykę i lokalną kulturę
6. Rewitalizacja centrum miasta Rajgród
7. Zagospodarowanie nadbrzeża jeziora Rajgrodzkiego
8. Rozbudowa budynku na potrzeby przedszkola w Rajgrodzie
9. Termomodernizacja i modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Rajgrodzie
10. Budowa targowiska miejskiego w Rajgrodzie
11. Budowa stacji uzdatniania wody w Biebrzy
12. Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Rajgrodzie, w tym wykorzystanie OZE na potrzeby oczyszczalni ścieków
13. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Rajgrodzie
14. Budowa rozdzielczej sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w Rajgrodzie
15. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej w Rajgrodzie poprzez przebudowę budynku przy ul. Szkolnej 24 – siedziby Domu Kultury – na nowoczesne centrum kulturowo-sportowe
16. Budowa infrastruktury turystycznej nad rzeką Jegrzną oraz jeziorem Rajgrodzkim
17. Budowa sceny plenerowej/amfiteatru wraz z zagospodarowaniem terenu, plaży, terenów zielonych oraz niezbędną infrastrukturą w Rajgrodzie
18. Zagospodarowanie Góry Zamkowej, plaży oraz zabudowy towarzyszącej
19. Poprawa dostępności mieszkań komunalnych i socjalnych poprzez modernizację, budowę i zagospodarowanie zasobów mieszkaniowych na terenie gminy
20. Opracowanie dokumentacji uzbrojenia terenu na potrzeby rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Rajgrodzie
21. Zagospodarowanie terenu przy świetlicy w Biebrzy
22. Budowa, przebudowa i modernizacja placów zabaw, skate-parków, siłowni terenowych i miejsc rekreacji
23. Rozwój szlaków edukacyjnych, sportowo – rekreacyjnych, pieszych, rowerowych, konnych i kajakowych
24. Lokalizacja ekoobserwatoriów wraz z zagospodarowaniem terenu i budową tras dydaktycznych pieszo-rowerowych oraz kładek łączących obserwatoria
25. Stworzenie strefy ekonomicznej i wsparcie przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji
26. Cyfrowa Biebrza – rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej

Przedsięwzięcia Uzupełniające:

1. Miejsce przyjazne naturze i mieszkańcom – rewitalizacja zieleni w Biebrzy
2. Rajgrodzka Akademia Umiejętności – rozwój kompetencji społecznych i cyfrowych mieszkańców
3. Lokalni liderzy – program rozwoju społecznych inicjatyw oddolnych
4. Nasze historie – program wzmacniania tożsamości lokalnej
5. Czysta energia dla Rajgrodu – wspieranie odnawialnych źródeł energii, likwidacja nieefektywnych źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej budynków

10.1. Przedsięwzięcia podstawowe

P1. Rajgród na nowo – program animacji społeczno-kulturalnej w centrum miasta	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest aktywizacja społeczności lokalnej oraz nadanie nowej funkcji społeczno-integracyjnej przestrzeniom objętym rewitalizacją. Po realizacji projektów infrastrukturalnych (rewitalizacja centrum miasta, rozbudowa Domu Kultury, budowa sceny plenerowej) istnieje potrzeba wypełnienia tych przestrzeni życiem społecznym i kulturalnym. Projekt ma na celu zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w kulturze, wzmocnienie więzi międzyludzkich, poprawę jakości życia oraz budowanie lokalnej tożsamości i dumy z miejsca zamieszkania. Przewidziane działania będą wspierały integrację międzypokoleniową, pobudzały aktywność mieszkańców i przeciwdziałały wykluczeniu społecznemu.
Zakres projektu:	Zakres projektu: - organizacja wydarzeń plenerowych: koncerty, potańcówki, kino letnie, pikniki sąsiedzkie, jarmarki - cykliczne warsztaty artystyczne, rękodzielnicze, muzyczne, teatralne i filmowe - spacer tematyczny po rewitalizowanym centrum i okolicznych zabytkach (z przewodnikiem, historykiem lokalnym) - zajęcia integracyjne dla seniorów, rodzin z dziećmi i młodzieży - działania animacyjne w przestrzeni publicznej - wspólne zagospodarowanie przestrzeni – tworzenie mini-ogrodów społecznych, stref relaksu - wsparcie dla lokalnych liderów i organizacji społecznych w organizacji inicjatyw oddolnych.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz całej gminy – w szczególności osoby starsze, rodziny z dziećmi, młodzież, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym oraz lokalni twórcy i animatorzy kultury. Projekt skierowany jest również do organizacji społecznych i instytucji działających w sferze kultury, edukacji i integracji społecznej, które będą mogły aktywnie uczestniczyć w jego realizacji. Dzięki realizacji programu centrum miasta stanie się przestrzenią żywą, przyjazną i dostępną dla wszystkich grup społecznych.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców Rezultat: Wzrost liczby inicjatyw lokalnych i wydarzeń społecznych. Sposób oceny rezultatów: Dokumentacja zdjęciowa, Listy obecności, Ankiety uczestników.
Szacowana wartość	Wskaźnik
250 000,00 zł	Liczba wydarzeń kulturalnych zorganizowanych w ramach projektu – 10 szt. Liczba uczestników - 250 os.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2025 - 2032	Gmina Rajgród, Dom Kultury w Rajgrodzie, NGO, Szkoły
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza, Rajgród-Wojdy	P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach projektu przewidziano działania zwiększające dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym: organizację wydarzeń w miejscach bez barier architektonicznych, przygotowanie materiałów informacyjnych w wersji łatwej do czytania, zastosowanie dużych czcionek i kontrastów graficznych.
---	--

P2. Akademia Małego Odkrywcy – program rozwojowy dla dzieci i rodziców	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest wsparcie rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym poprzez twórcze, edukacyjne i integracyjne działania angażujące również rodziców i opiekunów. Projekt odpowiada na potrzebę aktywizacji rodzin z małych miejscowości, ograniczonego dostępu do zajęć pozalekcyjnych oraz wzmocnienia kompetencji wychowawczych opiekunów. Proponowane działania będą sprzyjały budowaniu więzi rodzinnych, rozwijaniu pasji dzieci, pobudzaniu kreatywności i wyobraźni oraz wyrównywaniu szans edukacyjnych najmłodszych mieszkańców gminy Rajgród.
Zakres projektu:	Zakres projektu: - organizacja cyklu warsztatów edukacyjnych i kreatywnych dla dzieci (eksperymenty, przyroda, majsterkowanie, robotyka, muzyka, plastyka, teatr) - zajęcia rodzinne „dziecko + rodzic”, wspierające komunikację, wspólne spędzanie czasu, integrację pokoleń - spotkania z psychologiem/pedagogiem dotyczące wychowania, budowania relacji, rozwoju emocjonalnego dziecka - wyjazdy edukacyjne i przyrodnicze (gospodarstwa edukacyjne, muzea interaktywne) - organizacja konkursów tematycznych i wystaw dziecięcych prac - „Strefa Rodzica” – miejsce i cykl spotkań dla rodziców, gdzie mogą wymieniać się doświadczeniami, rozwijać umiejętności wychowawcze, wspierać nawzajem.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Projekt skierowany jest do dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym z terenu gminy Rajgród oraz ich rodziców i opiekunów. Głównymi beneficjentami będą rodziny zamieszkujące obszar rewitalizacji i tereny wiejskie, w szczególności osoby o ograniczonym dostępie do oferty edukacyjno-rozwojowej. Program ma charakter integracyjny i profilaktyczny – wspiera rozwój dzieci, wzmacnia kompetencje rodzicielskie i buduje aktywną, zaangażowaną społeczność lokalną.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców. Rezultat: Wzrost liczby inicjatyw lokalnych i wydarzeń społecznych. Sposób oceny rezultatów: Dokumentacja zdjęciowa, Listy obecności, Ankiety uczestników.
Szacowana wartość	Wskaźnik
180 000,00 zł	Liczba zorganizowanych wydarzeń – 5 szt. Liczba dzieci objętych wsparciem – 50 os.

Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2025 - 2032	Gmina Rajgród, Dom Kultury w Rajgrodzie, NGO, Szkoły
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza, Rajgród-Wojdy	P1, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach projektu przewidziano działania zapewniające dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami – zajęcia będą prowadzone w miejscach pozbawionych barier architektonicznych. Materiały edukacyjne zostaną przygotowane w wersji z dużą czcionką i odpowiednim kontrastem graficznym, a w razie potrzeby zapewniona będzie obecność specjalistów (np. psychologa, pedagoga). Zajęcia będą dostosowane do różnych potrzeb rozwojowych dzieci, w tym dzieci z niepełnosprawnościami i trudnościami społecznymi.

P3. EkoRAJ – edukacja ekologiczna i aktywizacja lokalnej społeczności	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu „EkoRAJ” jest podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy Rajgród oraz zaangażowanie ich w działania na rzecz ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Projekt odpowiada na potrzebę edukacji ekologicznej w obszarach rewitalizacji oraz konieczność kształtowania prośrodowiskowych postaw w kontekście wyzwań takich jak zmiany klimatu, racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi, ochrona bioróżnorodności czy segregacja odpadów. Działania będą integrować społeczność lokalną wokół wspólnych wartości i przyczynią się do wzmocnienia odpowiedzialności za otoczenie naturalne. Istotnym elementem będzie również wykorzystanie zasobów przyrodniczych gminy (jezioro Rajgrodzkie, rzeka Jegrznia, Biebrzański Park Narodowy) do prowadzenia działań edukacyjnych i aktywizujących.
Zakres projektu:	Zakres projektu: - organizacja warsztatów i spotkań edukacyjnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych (m.in. o segregacji odpadów, oszczędzaniu energii, odnawialnych źródłach energii, zmianach klimatu), - utworzenie „zielonych patroli” szkolnych – uczniowskich grup monitorujących i promujących działania ekologiczne, - organizacja konkursów i akcji ekologicznych (EkoDzień, Sprzątanie Świata, rajdy przyrodnicze, tworzenie domków dla owadów, nasadzenia drzew i kwiatów), - przygotowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych (broszury, plakaty, kampania w mediach społecznościowych), - przeprowadzenie międzypokoleniowych warsztatów eko-ogrodniczych i rękodzielniczych (recykling, upcykling), - organizacja spacerów edukacyjnych po terenach przyrodniczych i ścieżkach dydaktycznych.

Odbiorcy/beneficjenci projektu	Projekt „EkoRAJ” skierowany jest do wszystkich mieszkańców gminy Rajgród, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, rodzin, seniorów oraz osób zamieszkujących obszary rewitalizacji. Odbiorcami działań będą także nauczyciele, lokalne instytucje oraz organizacje społeczne. Projekt będzie sprzyjał integracji społecznej wokół wartości proekologicznych, aktywizował społeczność lokalną i podnosił kompetencje ekologiczne. Dzięki różnorodnym formom zaangażowania, mieszkańcy zyskają realny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego w swojej najbliższej okolicy.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców. Rezultat: Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców, zwiększenie liczby inicjatyw związanych z ochroną środowiska oraz zaangażowanie społeczności w działania proekologiczne. Sposób oceny rezultatów: Dokumentacja zdjęciowa, Listy obecności, Ankiety uczestników.
Szacowana wartość	Wskaźnik
160 000,00 zł	Liczba zorganizowanych działań edukacyjnych – 5 szt. Liczba uczestników działań edukacyjnych – 60 os.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2025 - 2032	Gmina Rajgród, Szkoły, OSP, KGW, Dom Kultury, Biblioteka, NGO, Przedsiębiorcy
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza, Rajgród-Wojdy	P1, P2, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach projektu wszystkie działania będą realizowane w sposób dostępny dla osób ze szczególnymi potrzebami. Spotkania i warsztaty odbędą się w miejscach wolnych od barier architektonicznych, z zapewnieniem miejsc siedzących i odpowiedniego oświetlenia. Materiały informacyjne będą przygotowane w wersji łatwej do czytania. Zajęcia będą dostosowane do różnych grup wiekowych i potrzeb rozwojowych.

P4. Rajgrodzka Akademia Aktywności – działania integrujące i aktywizujące mieszkańców	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i aktywizacja mieszkańców Gminy Rajgród, ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących obszary rewitalizacji. Projekt odpowiada na potrzebę wzmacniania integracji społecznej, budowania relacji międzyludzkich, rozwoju kompetencji społecznych i zawodowych oraz promowania aktywnego stylu życia wśród różnych grup wiekowych. W ramach Akademii zaplanowano działania wspierające osoby bierne zawodowo, samotne, seniorów, osoby z niepełnosprawnościami oraz młodzież – poprzez warsztaty, spotkania, zajęcia edukacyjne i rekreacyjne. Projekt będzie sprzyjał integracji międzypokoleniowej, współpracy sąsiedzkiej oraz wzmacnianiu więzi lokalnych.

Zakres projektu:	Zakres projektu: - organizacja warsztatów rozwijających kompetencje społeczne i zawodowe (komunikacja, motywacja, planowanie, podstawy przedsiębiorczości), - zajęcia rekreacyjne i prozdrowotne (gimnastyka dla seniorów, nordic walking, taniec, joga), - działania integracyjne: spotkania sąsiedzkie, wieczorki tematyczne, międzypokoleniowe pikniki, gry terenowe, - kursy i szkolenia dla osób długotrwale bezrobotnych lub zagrożonych wykluczeniem (obsługa komputera, język angielski, podstawy rachunkowości domowej), - wsparcie psychologiczne i doradcze (spotkania z psychologiem, prawnikiem, doradcą zawodowym), - wspólne działania społeczne – wolontariat, akcje „Zróbmy to razem”, oddolne inicjatywy mieszkańców.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Projekt skierowany jest do szerokiej grupy mieszkańców gminy Rajgród – w szczególności osób mieszkających na obszarach rewitalizacji, zagrożonych wykluczeniem społecznym lub biernych zawodowo, w tym seniorów, młodzieży, osób z niepełnosprawnościami i samotnych rodziców. Projekt będzie wspierał integrację międzypokoleniową, wzmacniał aktywność społeczną i zawodową oraz umożliwiał budowanie lokalnych więzi. Dzięki działaniom Akademii mieszkańcy zyskają narzędzia do rozwoju osobistego, wzmocnienia poczucia wpływu i sprawczości, a także poczucia przynależności do wspólnoty lokalnej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców. Rezultat: Wzrost aktywności społecznej mieszkańców, zwiększenie poziomu integracji międzypokoleniowej oraz rozwój inicjatyw lokalnych wzmacniających więzi społeczne. Sposób oceny rezultatów: Dokumentacja zdjęciowa, Listy obecności, Ankiety uczestników.
Szacowana wartość	Wskaźnik
180 000,00 zł	Liczba osób uczestniczących w warsztatach i zajęciach – 80 os. Liczba przeprowadzonych cykli warsztatowych i spotkań – 8 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2025 - 2032	Gmina Rajgród, MOPS, Szkoły, OSP, KGW, Dom Kultury, Biblioteka, NGO, Przedsiębiorcy,
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza, Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt zostanie zrealizowany z zachowaniem zasad dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami. Zajęcia będą odbywać się w miejscach pozbawionych barier architektonicznych, z zapewnieniem miejsc siedzących i odpowiedniego nagłośnienia. Materiały informacyjne będą przygotowane w wersji z dużym kontrastem i czytelną czcionką. W miarę potrzeb zajęcia będą dostosowane do możliwości uczestników, z uwzględnieniem wieku, sprawności i poziomu wykluczenia społecznego.

P5. Festiwal Jeziora i Rzeki – wydarzenie cykliczne promujące turystykę i lokalną kulturę	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest promocja dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Gminy Rajgród poprzez organizację cyklicznego wydarzenia plenerowego o charakterze rekreacyjno-kulturalnym. Wydarzenie będzie służyło integracji mieszkańców, budowaniu tożsamości lokalnej oraz wzmacnianiu potencjału turystycznego regionu opartego na walorach jeziora Rajgrodzkiego, rzeki Jegrzni oraz Biebrzańskiego Parku Narodowego. Projekt jest odpowiedzią na potrzebę ożywienia przestrzeni publicznych, promocji aktywnego stylu życia i zaangażowania lokalnych artystów, twórców i przedsiębiorców. Festiwal stanie się okazją do prezentacji dorobku lokalnej społeczności, edukacji ekologicznej i wzmocnienia wizerunku gminy jako miejsca przyjaznego mieszkańcom i turystom.
Zakres projektu:	Zakres projektu: - organizacja jednodniowego lub kilkudniowego wydarzenia plenerowego w sezonie letnim, - koncerty lokalnych zespołów i gości zewnętrznych, pokazy artystyczne, spektakle i prezentacje lokalnego folkloru, - regaty, spływy kajakowe, gry i zawody sportowo-wodne na jeziorze i rzece, - warsztaty tematyczne (rękodzieło, kulinaria regionalne, edukacja przyrodnicza, fotografia), - strefy tematyczne: dziecięca, relaksu, edukacyjna, eko, rękodzielnicza i gastronomiczna, - wystawy plenerowe i kiermasze produktów lokalnych, - promocja wydarzenia w mediach lokalnych i regionalnych.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Projekt „Festiwal Jeziora i Rzeki” skierowany jest do szerokiego grona odbiorców – mieszkańców gminy Rajgród, sąsiednich miejscowości, turystów krajowych i zagranicznych, rodzin z dziećmi, seniorów, miłośników aktywności wodnej i przyrodniczej oraz osób zainteresowanych lokalną kulturą i tradycją. Beneficjentami będą również lokalni artyści, twórcy ludowi, koła gospodyń wiejskich i przedsiębiorcy, którzy zyskają możliwość zaprezentowania swojej oferty szerokiemu gronu odbiorców. Festiwal przyczyni się do wzrostu rozpoznawalności gminy, aktywizacji społecznej oraz rozwoju sektora kultury i turystyki w regionie.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców. Rezultat: Zwiększenie rozpoznawalności Rajgrodu jako atrakcyjnego miejsca turystyki i rekreacji, promocja lokalnej kultury i tradycji, integracja mieszkańców oraz wzrost liczby odwiedzających. Sposób oceny rezultatów: Badania terenowe, Dokumentacja zdjęciowa.
Szacowana wartość	Wskaźnik
200 000,00 zł	Liczba edycji festiwalu – 1 szt./rok
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2025 - 2032	Gmina Rajgród, Szkoły, OSP, KGW, Dom Kultury, Biblioteka, NGO, Przedsiębiorcy,

Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza, Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P6, P7, P8, P9, P10, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach organizacji festiwalu przewidziano działania zapewniające dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami. Teren wydarzenia zostanie wyposażony w utwardzone ścieżki, strefy bez barier architektonicznych oraz oznaczenia kontrastowe i czytelne. Całość wydarzenia zostanie zaprojektowana w duchu uniwersalnego projektowania.

P6. Rewitalizacja centrum miasta Rajgród	
Cele i uzasadnienie projektu:	Centrum Rajgrodu to miejsce o szczególnym znaczeniu – historyczne, społeczne i funkcjonalne serce miasta, stanowiące punkt odniesienia dla mieszkańców oraz wizytówkę gminy dla odwiedzających. Z uwagi na upływ czasu oraz zmieniające się potrzeby lokalnej społeczności, przestrzeń ta wymaga odświeżenia, dostosowania do współczesnych standardów i przywrócenia jej pełni funkcji integracyjnych, społecznych i estetycznych. Celem projektu jest tworzenie przyjaznej, dostępnej i atrakcyjnej przestrzeni publicznej, która będzie sprzyjać codziennym kontaktom mieszkańców, lokalnej aktywności i wydarzeniom wspólnotowym. Rewitalizacja centrum ma również pobudzać rozwój lokalnej przedsiębiorczości, a także wzmacniać tożsamość i unikalny charakter Rajgrodu poprzez podkreślenie jego walorów kulturowych i krajobrazowych. Projekt ma służyć: - poprawie jakości życia mieszkańców, - stworzeniu estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni wspólnej, - zwiększeniu atrakcyjności turystycznej i gospodarczej miasta, - wzmocnieniu więzi lokalnych i aktywności społecznej.
Zakres projektu:	Zakres projektu obejmuje kompleksowe działania inwestycyjne i społeczne na terenie centrum Rajgrodu, w szczególności w obrębie Placu 1000-lecia i przyległych ulic. Zakres rzeczowy projektu: - przebudowę nawierzchni placu i ulic, - uporządkowanie przestrzeni publicznych i wprowadzenie małej architektury (ławki, oświetlenie, zieleń), - modernizację oraz odtworzenie nawierzchni zgodnie z historycznym układem urbanistycznym, - zagospodarowanie przestrzeni do organizacji wydarzeń kulturalnych i integracyjnych, - utworzenie strefy aktywności społecznej, - remont elewacji wybranych budynków znajdujących się w obszarze rewitalizacji, - zapewnienie podstawowej infrastruktury sanitarnej, - działania społeczne: warsztaty, konsultacje, działania animacyjne skierowane do mieszkańców.

	Projekt będzie realizowany w sposób zintegrowany – łącząc inwestycje infrastrukturalne z działaniami na rzecz lokalnej społeczności i poprawy jakości życia.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośredni beneficjenci projektu: - mieszkańcy Rajgrodu, szczególnie osoby zamieszkujące centrum miasta, które skorzystają z poprawy warunków życia i otoczenia, - lokalni przedsiębiorcy, prowadzący działalność na obszarze objętym rewitalizacją, dzięki zwiększeniu atrakcyjności przestrzeni publicznej i wzrostowi ruchu lokalnego i turystycznego, - organizacje społeczne i kulturalne, które będą mogły korzystać z nowych miejsc do działań integracyjnych i animacyjnych, - seniorzy, dzieci, młodzież – poprzez stworzenie przestrzeni wspólnych odpowiadających na ich potrzeby. Pośredni beneficjenci: - odwiedzający i turyści, dla których uporządkowana, estetyczna i funkcjonalna przestrzeń centrum stanie się wizytówką miasta, - samorząd lokalny, który dzięki projektowi zyska narzędzie do przeciwdziałania marginalizacji i degradacji obszaru oraz wzmocnienia spójności społecznej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Rewitalizacja przestrzeni publicznych i rozwój potencjału regionu Rezultat: Poprawa estetyki, funkcjonalności i dostępności przestrzeni publicznych w centrum Rajgrodu; zwiększenie atrakcyjności miasta dla mieszkańców, przedsiębiorców i turystów; wzmocnienie aktywności społecznej i gospodarczej w śródmieściu. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
2 500 000,00 zł	Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów: 0,9 ha
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2026 - 2031	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P7, P8, P9, P10, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach projektu przewidziano działania mające na celu zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Inwestycja zostanie zrealizowana zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego oraz obowiązującymi przepisami dotyczącymi dostępności. W szczególności planuje się likwidację barier architektonicznych, budowę bezprogowych przejść, zastosowanie antypoślizgowych i kontrastowych nawierzchni oraz montaż czytelnego oznakowania. Przestrzeń publiczna zostanie wyposażona w ławki z oparciem, oświetlenie ułatwiające poruszanie się po zmroku oraz elementy małej architektury dostosowane do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami.

P7. Zagospodarowanie nadbrzeża jeziora Rajgrodzkiego	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest stworzenie atrakcyjnej, dostępnej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej wzdłuż brzegu Jeziora Rajgrodzkiego – miejsca o wyjątkowym znaczeniu krajobrazowym, turystycznym i społecznym dla mieszkańców gminy Rajgród oraz odwiedzających. Jezioro jest naturalnym sercem gminy, chętnie odwiedzanym przez turystów, żeglarzy i miłośników przyrody, jednak jego potencjał rekreacyjno-społeczny nie jest w pełni wykorzystywany z uwagi na niedostateczne zagospodarowanie terenów przybrzeżnych. Projekt ma na celu: - poprawę dostępności do jeziora i jego walorów przyrodniczych, - wzmocnienie funkcji rekreacyjnych i turystycznych obszaru, - stworzenie przestrzeni integrującej lokalną społeczność, - zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej Rajgrodu, - ochronę środowiska i łagodzenie presji turystycznej poprzez uporządkowanie ruchu i infrastruktury. Inwestycja wpisuje się w działania związane z rozwojem zrównoważonej turystyki, aktywnego wypoczynku oraz estetyzacji przestrzeni publicznej przy jednoczesnym poszanowaniu wartości przyrodniczych obszaru.
Zakres projektu:	Zakres rzeczowy projektu obejmuje kompleksowe zagospodarowanie wybranych fragmentów linii brzegowej Jeziora Rajgrodzkiego, zlokalizowanych w obrębie miasta Rajgród. Planowane działania obejmują: - modernizację i rozbudowę ciągów pieszych i pieszo-rowerowych wzdłuż jeziora, - utworzenie strefy rekreacyjnej z pomostem, miejscami do wypoczynku i stanowiskami widokowymi, - budowę lub modernizację plaży miejskiej z infrastrukturą, - montaż małej architektury – w tym elementów dostosowanych do potrzeb rodzin z dziećmi, seniorów i osób z niepełnosprawnościami, - nasadzenia zieleni i uporządkowanie istniejącego drzewostanu, - oznakowanie i tablice informacyjne.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi odbiorcami projektu będą przede wszystkim mieszkańcy gminy Rajgród, którzy zyskają nowe, atrakcyjne miejsca do codziennego wypoczynku, spacerów i aktywności fizycznej. Inwestycja odpowiada na potrzeby różnych grup wiekowych – rodzin z dziećmi, młodzieży, osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, dzięki czemu przyczyni się do integracji społecznej i poprawy jakości życia. Z infrastruktury korzystać będą również turyści i odwiedzający Rajgród, co pozytywnie wpłynie na rozwój lokalnej turystyki i promocję gminy jako miejsca przyjaznego i estetycznego. Lokalni przedsiębiorcy, zwłaszcza z sektora usług i gastronomii, mogą odnieść korzyści w postaci zwiększonego ruchu turystycznego i większego zainteresowania ofertą handlową w okolicy. W szerszej perspektywie projekt przyczyni się do wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej gminy, poprawy wizerunku miejscowości oraz budowania silniejszej tożsamości lokalnej wokół jej naturalnego dziedzictwa – Jeziora Rajgrodzkiego.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Rewitalizacja przestrzeni publicznych i rozwój potencjału regionu Rezultat: Wzrost atrakcyjności rekreacyjnej i turystycznej terenów nad jeziorem Rajgrodzkim; poprawa dostępności do terenów rekreacyjnych; stworzenie przyjaznej przestrzeni dla mieszkańców i turystów sprzyjającej wypoczynkowi i aktywności fizycznej. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
3 000 000,00 zł	Liczba rewitalizowanych przestrzeni publicznych – 1 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P8, P9, P10, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt będzie realizowany zgodnie z zasadami dostępności i projektowania uniwersalnego. Przewidziano m.in.: ciągi bez barier architektonicznych, ławki z oparciem, utwardzone nawierzchnie, czytelne oznakowanie oraz udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów. Przestrzeń zostanie zaprojektowana tak, by była przyjazna i dostępna dla wszystkich użytkowników.

P8. Rozbudowa budynku na potrzeby przedszkola w Rajgrodzie	
Cele i uzasadnienie projektu:	Projekt zakłada rozbudowę istniejącego budynku w Rajgrodzie w celu stworzenia nowoczesnej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni przedszkolnej, odpowiadającej na rosnące potrzeby lokalnej społeczności. Obecna infrastruktura nie zapewnia wystarczającej liczby miejsc ani odpowiednich warunków lokalowych dla dzieci w wieku przedszkolnym. Rozbudowa umożliwi zwiększenie dostępności wychowania przedszkolnego, poprawi komfort nauki i zabawy, a także zapewni odpowiednie zaplecze dydaktyczne i sanitarne. Inwestycja sprzyja wyrównywaniu szans edukacyjnych dzieci, wspiera rozwój najmłodszych mieszkańców gminy oraz ułatwia rodzicom łączenie życia rodzinnego z zawodowym. Projekt ma istotne znaczenie dla podniesienia jakości usług edukacyjnych i rozwoju społecznego Rajgrodu.
Zakres projektu:	Zakres inwestycji obejmuje: - rozbudowę istniejącego budynku o nowe sale dydaktyczne, sanitariaty i zaplecze techniczne, - modernizację części już funkcjonującej w zakresie dostosowania do funkcji przedszkolnych, - instalacje wodno-kanalizacyjne, grzewcze, wentylacyjne i elektryczne, - zakup wyposażenia: mebli, pomocy dydaktycznych, sprzętu multimedialnego, - dostosowanie przestrzeni do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami, - zagospodarowanie terenu wokół budynku.

Odbiorcy/beneficjenci projektu	Głównymi beneficjentami projektu będą rodzice i opiekunowie dzieci, którzy dzięki nowej placówce zyskają możliwość zapewnienia profesjonalnej opieki swoim dzieciom oraz łatwiejszego powrotu do aktywności zawodowej. Korzystać będą również dzieci, dla których stworzone zostaną bezpieczne i przyjazne warunki do rozwoju. Pośrednio projekt wpłynie pozytywnie na całą lokalną społeczność, poprawiając dostępność usług publicznych i podnosząc jakość życia rodzin w gminie Rajgród.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej. Rezultat: Zwiększenie dostępności do opieki przedszkolnej na terenie gminy; poprawa warunków edukacyjnych i wychowawczych dla najmłodszych mieszkańców; wsparcie rodzin w godzeniu życia zawodowego i prywatnego; poprawa jakości infrastruktury społecznej. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
3 000 000,00 zł	Liczba nowych miejsc przedszkolnych – 20 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P10, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt zakłada pełną dostępność budynku i jego otoczenia. Przewiduje się podjazdy, szerokie przejścia, toalety dostosowane do osób z niepełnosprawnościami, a także elementy małej architektury przyjazne seniorom i opiekunom z wózkami dziecięcymi. Całość zostanie zrealizowana zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego.

P9. Termomodernizacja i modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Rajgrodzie	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest poprawa efektywności energetycznej oraz funkcjonalności budynku Urzędu Miejskiego w Rajgrodzie poprzez kompleksową termomodernizację i modernizację infrastruktury. Obiekt, pełniący kluczowe funkcje administracyjne dla mieszkańców gminy, wymaga modernizacji technicznej, aby spełniać aktualne standardy użytkowe, energetyczne i dostępnościowe. Inwestycja ma na celu: - zmniejszenie zużycia energii cieplnej i elektrycznej, - obniżenie kosztów eksploatacyjnych, - poprawę komfortu pracy pracowników oraz obsługi interesantów, - dostosowanie budynku do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, - poprawę estetyki i funkcjonalności urzędu jako instytucji publicznej. Projekt wpisuje się w działania na rzecz zrównoważonego rozwoju, poprawy jakości usług publicznych oraz przeciwdziałania zmianom klimatu poprzez ograniczenie emisji CO₂.
Zakres projektu:	Zakres rzeczowy obejmuje kompleksowe działania modernizacyjne, w tym: - docieplenie ścian, stropów i dachu, - wymianę stolarki okiennej i drzwiowej na energooszczędną, - modernizację systemu ogrzewania, - modernizację instalacji elektrycznej i oświetlenia (LED), - remont wnętrz, pomieszczeń biurowych i sanitariatów, - dostosowanie wejścia i ciągów komunikacyjnych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (podjazd, toaleta, oznaczenia), - poprawę estetyki elewacji i otoczenia budynku.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą mieszkańcy gminy Rajgród, którzy korzystają z usług świadczonych przez urząd. Lepsze warunki obsługi, poprawa dostępności i energooszczędność przekładają się na wyższy komfort i jakość usług publicznych. Korzyści odniosą również pracownicy urzędu, którzy zyskają bezpieczne, wygodne i nowoczesne miejsce pracy. Pośrednio projekt wpłynie pozytywnie na wizerunek gminy, ograniczy wpływ na środowisko i będzie przykładem realizacji polityki efektywności energetycznej w sektorze publicznym.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej Rezultat: Poprawa warunków pracy administracji publicznej i jakości obsługi mieszkańców; zmniejszenie zużycia energii i kosztów eksploatacji budynku; poprawa estetyki i funkcjonalności budynku; podniesienie standardów dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik

1 500 000,00 zł	Liczba zmodernizowanych obiektów - 1 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P11, P12, P13, P14, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach modernizacji budynek zostanie dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Przewiduje się budowę podjazdu, dostosowanie toalet, szerokie i bezprogowe przejścia, a także czytelne oznakowanie i zastosowanie elementów zgodnych z zasadami projektowania uniwersalnego.

P10. Budowa targowiska miejskiego w Rajgrodzie	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest stworzenie nowoczesnego, funkcjonalnego i estetycznego targowiska miejskiego w Rajgrodzie, które umożliwi rozwój lokalnego handlu, skrócenie łańcucha dostaw i wzmocnienie pozycji lokalnych producentów i rolników. Obecnie na terenie gminy brakuje odpowiednio zorganizowanej i wyposażonej przestrzeni do sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych, rzemieślniczych oraz wyrobów lokalnych. Budowa targowiska pozwoli na uporządkowanie handlu, poprawę warunków pracy sprzedawców, zwiększenie komfortu kupujących oraz ożywienie centrum miejscowości. Projekt sprzyja także wspieraniu idei „producent – konsument”, ograniczaniu śladu węglowego żywności i promowaniu zdrowego stylu życia poprzez dostęp do świeżych, lokalnych produktów. Targowisko stanie się również miejscem spotkań mieszkańców oraz dodatkowym impulsem dla aktywizacji społeczno-gospodarczej Rajgrodu i okolicznych miejscowości.
Zakres projektu:	Projekt obejmuje: - budowę zadaszonych stanowisk handlowych (stoły, boksy), - wykonanie ciągów pieszych i dojazdów z kostki brukowej, - budowę toalety publicznej z dostępem dla osób z niepełnosprawnościami, - wykonanie instalacji elektrycznej i oświetlenia terenu, - budowę punktu gospodarki odpadami i wody użytkowej, - montaż ław, koszy na śmieci, tablic informacyjnych, - zagospodarowanie zieleni i wykonanie elementów małej architektury, - adaptację istniejących budynków do funkcji handlowo-usługowej, - ogrodzenie i monitoring terenu targowiska.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą lokalni rolnicy, ogrodnicy, rękodzielnicy i drobni przedsiębiorcy, którzy zyskają wygodne i atrakcyjne miejsce do sprzedaży swoich produktów. Skorzystają również mieszkańcy gminy oraz turyści, którzy zyskają dostęp do świeżej, lokalnej żywności i wyrobów. Projekt wzmocni więzi społeczne, pobudzi lokalną gospodarkę i poprawi wizerunek Rajgrodu jako miejscowości przyjaznej zarówno mieszkańcom, jak i odwiedzającym.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej Rezultat: Stworzenie bezpiecznej, estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni handlowej, zwiększenie dostępności lokalnych produktów, poprawa warunków pracy sprzedawców, ożywienie lokalnego handlu i aktywizacja gospodarcza mieszkańców. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
2 000 000,00 zł	Liczba powstałych targowisk - 1 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt uwzględnia potrzeby osób z niepełnosprawnościami poprzez zastosowanie bezprogowych i utwardzonych dojazdów, antypoślizgowych nawierzchni, odpowiednio szerokich przejść pomiędzy stanowiskami oraz montaż tablic informacyjnych z dużym kontrastem. W ramach inwestycji zaplanowano także dostępne toalety oraz stanowiska handlowe dostosowane do osób poruszających się na wózkach, co zapewni komfortowe i bezpieczne korzystanie z przestrzeni targowej wszystkim użytkownikom.

P11. Budowa stacji uzdatniania wody w Biebrzy

Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest zapewnienie mieszkańcom miejscowości Biebrza oraz okolicznych terenów stałego dostępu do czystej, bezpiecznej i zdrowej wody pitnej poprzez budowę nowoczesnej stacji uzdatniania wody (SUW). Istniejąca infrastruktura wodociągowa jest niewystarczająca, a jakość wody nie zawsze spełnia wymagania sanitarne, co rodzi zagrożenie dla zdrowia oraz komfortu życia mieszkańców. Inwestycja odpowiada na rzeczywiste potrzeby lokalnej społeczności oraz cele związane z: - poprawą jakości życia i bezpieczeństwa sanitarnego, - ograniczeniem ryzyka awarii systemu wodociągowego, - zwiększeniem efektywności i niezawodności dostaw wody, - przystosowaniem gminnej infrastruktury technicznej do obecnych i przyszłych potrzeb.
---	--

Zakres projektu:	Projekt obejmuje realizację nowej stacji uzdatniania wody, która będzie zasilana z lokalnego ujęcia i zintegrowana z istniejącą siecią wodociągową. Zakres rzeczowy obejmuje: - budowę budynku stacji uzdatniania wody z wyposażeniem technologicznym (filtry, systemy uzdatniania, automatyka), - modernizację lub wykonanie nowego ujęcia wody, - budowę lub przebudowę zbiorników retencyjnych, - instalację systemów sterowania i monitoringu parametrów wody, - budowę przyłączy i połączeń z siecią wodociągową, - zagospodarowanie terenu wokół stacji (ogrodzenie, droga dojazdowa, oświetlenie), - możliwe wdrożenie instalacji OZE (np. panele fotowoltaiczne) dla zasilania obiektu.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą mieszkańcy miejscowości Biebrza oraz sąsiednich wsi, którzy zostaną objęci dostępem do wysokiej jakości wody pitnej. Inwestycja poprawi także warunki funkcjonowania rolników, przedsiębiorców oraz turystów, którzy korzystają z lokalnych zasobów wodnych. Pośrednio projekt przyczyni się do: - zwiększenia atrakcyjności osiedleńczej i inwestycyjnej gminy, - poprawy stanu środowiska naturalnego, - wzrostu odporności lokalnej infrastruktury na zmiany klimatu i sytuacje kryzysowe.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i integracja mieszkańców, - Poprawa jakości życia poprzez rozwój infrastruktury technicznej Rezultat: Poprawa dostępu mieszkańców do sprawnej i bezpiecznej infrastruktury wodociągowej, zwiększenie niezawodności zaopatrzenia w wodę, a także poprawa ogólnych warunków życia i komfortu użytkowania infrastruktury technicznej. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
2 500 000,00 zł	Liczba nowo wybudowanych stacji uzdatniania wody - 1 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza	P3, P12, P13, P14, P19, P20, P25, U1, U5
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Stacja zostanie zaprojektowana z uwzględnieniem dostępu do części techniczno-kontrolnej dla osób z ograniczoną mobilnością. Przewiduje się utwardzoną nawierzchnię, szerokie dojścia, antypoślizgowe podłoża oraz możliwość obsługi technicznej bez barier architektonicznych.

P12. Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Rajgrodzie, w tym wykorzystanie OZE na potrzeby oczyszczalni ścieków	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest poprawa efektywności i niezawodności systemu oczyszczania ścieków komunalnych w gminie Rajgród poprzez kompleksową modernizację i rozbudowę oczyszczalni ścieków, z jednoczesnym wdrożeniem rozwiązań opartych na odnawialnych źródłach energii. Obecna infrastruktura wymaga dostosowania do rosnących potrzeb ludności oraz aktualnych wymogów środowiskowych. Inwestycja ma na celu: - zwiększenie przepustowości i skuteczności oczyszczania, - ograniczenie zużycia energii i kosztów eksploatacyjnych, - zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska wodnego i powietrza, - dostosowanie oczyszczalni do przyszłych obciążeń i rozwoju gminy.
Zakres projektu:	Projekt obejmuje zarówno modernizację istniejącej oczyszczalni, jak i jej częściową rozbudowę, a także wdrożenie technologii opartych na odnawialnych źródłach energii. Zakres prac obejmuje: - przebudowę i doposażenie ciągów technologicznych, - rozbudowę obiektów technologicznych, - montaż instalacji OZE, - modernizację systemów automatyki i monitoringu, - budowę przyłączy i infrastruktury technicznej, - wdrożenie rozwiązań poprawiających gospodarkę osadową i energetyczną obiektu.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą mieszkańcy Rajgrodu i okolicznych miejscowości, korzystający z systemu kanalizacji zbiorczej. Modernizacja oczyszczalni zapewni im stabilne i bezpieczne odprowadzanie oraz oczyszczanie ścieków zgodne z normami środowiskowymi.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej Rezultat: Zmodernizowana i bardziej wydajna oczyszczalnia ścieków przyczyni się do poprawy stanu środowiska naturalnego. Inwestycja wpłynie pozytywnie na komfort życia mieszkańców poprzez zapewnienie bezpieczniejszego i efektywnego systemu gospodarki ściekowej. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
5 000 000,00 zł	Liczba zmodernizowanych/przebudowanych obiektów – 1 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P3, P11, P13, P14, P19, P20, P25, U1, U5

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt przewiduje zastosowanie rozwiązań zgodnych z przepisami o dostępności, w tym utwardzone dojścia, antypoślizgowe nawierzchnie, brak progów, odpowiednie oznaczenia i dostosowanie pomieszczeń obsługowych, tak aby umożliwić dostęp osobom z ograniczeniami ruchowymi lub sensorycznymi.
---	---

P13. Modernizacja stacji uzdatniania wody w Rajgrodzie	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest zwiększenie niezawodności, efektywności i jakości działania stacji uzdatniania wody w Rajgrodzie, która pełni kluczową rolę w zaopatrzeniu mieszkańców gminy w wodę pitną. Obecna infrastruktura, mimo funkcjonowania, wymaga modernizacji technologicznej, aby sprostać rosnącym wymaganiom jakościowym, środowiskowym oraz zapewnić bezpieczeństwo sanitarne. Realizacja projektu pozwoli na: - poprawę jakości wody dostarczanej do mieszkańców, - zmniejszenie ryzyka awarii i strat wody, - zwiększenie efektywności energetycznej i technologicznej obiektu, - dostosowanie stacji do aktualnych norm oraz przyszłych potrzeb rozwojowych gminy.
Zakres projektu:	Zakres inwestycji obejmuje modernizację technologii uzdatniania oraz infrastruktury towarzyszącej. W szczególności planuje się: - wymianę lub modernizację urządzeń filtracyjnych i systemów uzdatniania, - modernizację systemu sterowania, monitoringu i automatyki, - wymianę instalacji wodnych, elektrycznych i wentylacyjnych, - ewentualne zastosowanie odnawialnych źródeł energii (np. fotowoltaika), - dostosowanie pomieszczeń technicznych do aktualnych wymagań, - zagospodarowanie terenu wokół stacji (ogrodzenie, droga dojazdowa, oświetlenie).
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą mieszkańcy Rajgrodu i okolicznych miejscowości, którzy zyskają stały dostęp do czystej i bezpiecznej wody pitnej. Korzyści odniosą również lokalne instytucje publiczne, placówki oświatowe, przedsiębiorcy oraz turyści.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej Rezultat: Zmodernizowana stacja uzdatniania wody zapewni stabilne i niezawodne zaopatrzenie w wodę o odpowiednich parametrach jakościowych, co bezpośrednio wpłynie na zdrowie i komfort codziennego życia mieszkańców. Inwestycja przyczyni się do poprawy efektywności funkcjonowania systemu wodociągowego oraz ograniczy awaryjność i straty wody. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik

1 500 000,00 zł	Liczba zmodernizowanych/przebudowanych obiektów – 1 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar gminy	P3, P11, P12, P14, P19, P20, P25, U1, U5
Uzasadnienie lokalizacji projektu poza obszarem rewitalizacji	Projekt Modernizacja stacji uzdatniania wody w Rajgrodzie, mimo że zlokalizowany jest poza wyznaczonym obszarem rewitalizacji, znajduje się w Gminnym Programie Rewitalizacji ze względu na jego istotne znaczenie funkcjonalne dla poprawy jakości życia mieszkańców tego obszaru. Stacja uzdatniania wody, zlokalizowana przy ul. Podchoinki w Rajgrodzie, obsługuje cały miejski system wodociągowy, w tym obszar rewitalizacji Rajgród–Wojdy, który został wyznaczony jako zdegradowany z uwagi na problemy społeczne, techniczne i infrastrukturalne. Zapewnienie dostępu do bezpiecznej, czystej i niezawodnie dostarczanej wody pitnej jest jednym z podstawowych warunków poprawy warunków bytowych i zdrowotnych mieszkańców. Realizacja projektu przyczyni się bezpośrednio do osiągnięcia celów Gminnego Programu Rewitalizacji. Biorąc pod uwagę, że obszar rewitalizacji jest bezpośrednio obsługiwany przez modernizowaną infrastrukturę, a jego mieszkańcy będą głównymi beneficjentami projektu, umieszczenie przedsięwzięcia w GPR, mimo jego lokalizacji poza obszarem rewitalizacji, jest w pełni uzasadnione i zgodne z zapisami art. 15 ust. ustawy o rewitalizacji.
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt uwzględnia dostosowanie przestrzeni technicznej i administracyjnej do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością – m.in. poprzez utwardzone dojścia, szerokie wejścia, czytelne oznakowanie oraz brak barier architektonicznych w strefach usługowych.

P14. Budowa rozdzielczej sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w Rajgrodzie	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest zwiększenie dostępu mieszkańców do podstawowej infrastruktury technicznej poprzez budowę nowej sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w wybranych częściach Rajgrodu. Istniejące sieci nie obejmują wszystkich obszarów miasta, co ogranicza jakość życia mieszkańców, a także rozwój budownictwa mieszkaniowego i lokalnej przedsiębiorczości. Realizacja inwestycji przyczyni się do: - poprawy warunków sanitarnych i środowiskowych, - zwiększenia komfortu życia mieszkańców, - ochrony wód powierzchniowych i gruntowych, - przeciwdziałania rozlewiskom i skażeniom środowiska, - umożliwienia rozwoju nowych terenów mieszkaniowych i inwestycyjnych.
Zakres projektu:	Zakres inwestycji obejmuje budowę nowej infrastruktury technicznej w zakresie: - rozdzielczej sieci wodociągowej, wraz z przyłączami do posesji, - kanalizacji sanitarnej, wraz z przepompowniami ścieków i studniami rewizyjnymi, - przywrócenie nawierzchni po robotach ziemnych (drogi, chodniki, zieleń), - oznakowanie i zabezpieczenie nowej infrastruktury zgodnie z normami, - wdrożenie systemów zdalnego monitorowania pracy sieci.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą mieszkańcy Rajgrodu, którzy uzyskają dostęp do wodociągu i kanalizacji w swoich domach, co znacząco wpłynie na poprawę warunków bytowych. Pośrednio skorzystają także: - lokalne instytucje i przedsiębiorcy, dla których dostęp do sieci umożliwi działalność i rozwój, - środowisko naturalne, poprzez zmniejszenie ryzyka zanieczyszczenia gleb i wód gruntowych, - gmina Rajgród, która zwiększy standard infrastruktury technicznej i atrakcyjność terenów inwestycyjnych.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej Rezultat: Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej umożliwi mieszkańcom dostęp do czystej wody pitnej oraz sprawnego systemu odprowadzania ścieków, co bezpośrednio wpłynie na poprawę warunków sanitarnych i komfortu życia. Inwestycja ograniczy ryzyko skażenia środowiska naturalnego, podniesie standard infrastruktury technicznej oraz stworzy warunki do dalszego rozwoju zabudowy mieszkaniowej i usługowej. Projekt przyczyni się również do podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej obszaru. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik

3 500 000,00 zł	Długość wybudowanej sieci wodociągowej – min. 0,5 km; Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej – min. 0,5 km;
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P3, P11, P12, P13, P19, P20, P25, U1, U5
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt infrastrukturalny uwzględnia zapewnienie równego dostępu do sieci wodno-kanalizacyjnej dla wszystkich gospodarstw domowych, niezależnie od sytuacji społecznej czy zdrowotnej mieszkańców. Prace będą prowadzone z zachowaniem zasad bezpieczeństwa, oznakowania i dostępności, szczególnie w obrębie terenów zabudowy mieszkalnej.

P15. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej w Rajgrodzie poprzez przebudowę budynku przy ul. Szkolnej 24 – siedziby Domu Kultury – na nowoczesne centrum kulturowo-sportowe

Cele i uzasadnienie projektu:	Projekt zakłada stworzenie nowoczesnego, funkcjonalnego i wielofunkcyjnego centrum kultury i aktywności społeczno-sportowej w Rajgrodzie poprzez rozbudowę i modernizację istniejącego Domu Kultury. Inwestycja odpowiada na rosnące potrzeby mieszkańców w zakresie dostępu do oferty kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej, a także na konieczność unowocześnienia bazy infrastrukturalnej, która obecnie nie spełnia standardów funkcjonalnych, ani technicznych. Celem projektu jest wzmocnienie roli Rajgrodu jako lokalnego ośrodka kultury i integracji społecznej, aktywizacja mieszkańców w różnym wieku oraz poprawa jakości życia poprzez zapewnienie przestrzeni do organizacji wydarzeń artystycznych, zajęć tematycznych, warsztatów, seansów filmowych oraz działań sportowych i rekreacyjnych. Realizacja projektu pozwoli na efektywne wykorzystanie już istniejących zasobów (budynków gminnych) i ich trwałe przystosowanie do nowych funkcji społecznych.
Zakres projektu:	Zakres rzeczowy inwestycji obejmuje: - przebudowę i adaptację istniejącego budynku do nowych funkcji (kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych), - rozbudowę obiektu o salę widowiskowo-kinową z zapleczem scenicznym i technicznym, - stworzenie przestrzeni z funkcją gastronomiczną, - adaptację pomieszczeń na pracownie tematyczne i warsztatowe (np. muzyczne, plastyczne, multimedialne), - modernizację sanitariatów, instalacji wewnętrznych i ocieplenie budynku, - wyposażenie obiektu w niezbędny sprzęt i meble, - dostosowanie obiektu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, - zagospodarowanie otoczenia budynku – dojścia, oświetlenie, miejsca parkingowe, zieleni.

Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą mieszkańcy Rajgrodu i całej gminy, w tym dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy, którzy zyskają dostęp do przestrzeni umożliwiającej rozwój zainteresowań, uczestnictwo w kulturze, rekreację i integrację społeczną. Z obiektu korzystać będą również: - Dom Kultury w Rajgrodzie, który zyska nową przestrzeń do prowadzenia zajęć, - lokalne organizacje społeczne i twórcze, - szkoły i grupy nieformalne, - oraz turyści i goście, uczestniczący w wydarzeniach o szerszym zasięgu.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej Rezultat: Infrastruktura umożliwi organizację wydarzeń artystycznych, warsztatów, spotkań i zajęć tematycznych dla różnych grup wiekowych, zwiększając dostępność oferty kulturalnej i integracyjnej dla mieszkańców. Inwestycja wzmocni potencjał lokalnych instytucji kultury oraz wpłynie pozytywnie na aktywność społeczną i więzi międzyludzkie. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
5 500 000,00 zł	Liczba zmodernizowanych obiektów - 1 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2026 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U6,
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Obiekt zostanie w pełni dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami poprzez: - budowę podjazdu i szerokich dojazdów, - dostosowane toalety, - czytelne oznakowanie, - możliwość swobodnego poruszania się po obiekcie zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego.

P16. Budowa infrastruktury turystycznej nad rzeką Jęgrznią oraz jeziorem Rajgrodzkim	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest rozwój i uporządkowanie przestrzeni publicznej o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych poprzez budowę i rozbudowę infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej nad rzeką Jęgrznią oraz jeziorem Rajgrodzkim. Oba akweny stanowią kluczowe elementy tożsamości i atrakcyjności gminy Rajgród – rzeka Jęgrznią to część popularnego szlaku kajakowego prowadzącego przez Biebrzański Park Narodowy, natomiast jezioro Rajgrodzkie przyciąga miłośników żeglarstwa, wędkarstwa i wypoczynku. Mimo dużego potencjału, obszary te nie są wystarczająco zagospodarowane, co ogranicza możliwości rozwoju turystyki i aktywnego wypoczynku. Projekt zakłada stworzenie spójnej i funkcjonalnej infrastruktury wspierającej rekreację, edukację przyrodniczą oraz integrację społeczną, przy jednoczesnym zachowaniu walorów środowiskowych. Inwestycja pozwoli również na zwiększenie atrakcyjności gminy jako miejsca do życia, odwiedzin i lokalnych inwestycji turystycznych.
Zakres projektu:	Projekt obejmuje: - rozbudowę infrastruktury portowej (nabrzeża i pirsy) nad Jeziorem Rajgrodzkim, - budowę i wyposażenie przystani kajakowej nad rzeką Jęgrznią wraz z miejscem do wodowania sprzętu i wypoczynku, - urządzenie terenów rekreacyjnych – wiaty, altany, ławki, kosze, stojaki rowerowe, tablice informacyjne, - budowę lub modernizację ciągów pieszych, rowerowych i dojazdów, - wykonanie oświetlenia oraz zagospodarowanie zielenią, - wydzielenie miejsc do grillowania, odpoczynku i obserwacji przyrody, - dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą mieszkańcy gminy Rajgród oraz turyści – w tym szczególnie miłośnicy kajakarstwa, rowerzyści i rodziny z dziećmi, którzy zyskają nowe, bezpieczne miejsce do wypoczynku i rekreacji w otoczeniu przyrody. Pośrednio projekt przyczyni się do: - rozwoju lokalnej turystyki, - wzrostu dochodów lokalnych przedsiębiorców (np. agroturystyka, gastronomia), - promocji gminy Rajgród jako miejsca przyjaznego aktywnym formom wypoczynku i naturze.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Rewitalizacja przestrzeni publicznych i rozwój potencjału regionu Rezultat: Poprawa dostępności terenów rekreacyjnych i zwiększenie ich atrakcyjności przyczyni się do rozwoju turystyki, podniesienia jakości przestrzeni publicznej oraz aktywizacji mieszkańców i odwiedzających. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik

5 500 000,00 zł	Liczba wybudowanych przystani – 1 szt.; Liczba nowych miejsc rekreacji w gminie – 1 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P15, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt przewiduje wykonanie utwardzonych ścieżek dojścia, łagodnych pochylni, a także elementów małej architektury (ławki, tablice) dostępnych dla osób poruszających się na wózkach. Infrastruktura będzie zgodna z zasadami projektowania uniwersalnego.

P17. Budowa sceny plenerowej/amfiteatru wraz z zagospodarowaniem terenu, plaży, terenów zielonych oraz niezbędną infrastrukturą	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest stworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni do organizacji wydarzeń kulturalnych, rekreacyjnych i integracyjnych na świeżym powietrzu, w atrakcyjnej lokalizacji nad Jeziorem Rajgrodzkim. Budowa sceny plenerowej lub amfiteatru z zapleczem oraz uporządkowanie przestrzeni wokół plaży i terenów zielonych znacząco podniesie jakość oferty spędzania wolnego czasu. Projekt wynika z potrzeby: - stworzenia profesjonalnego zaplecza do organizacji imprez plenerowych, - zwiększenia dostępności do wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców i turystów, - lepszego wykorzystania walorów krajobrazowych i turystycznych Rajgrodu, - aktywizacji społecznej i integracji międzypokoleniowej, - podniesienia estetyki oraz funkcjonalności przestrzeni publicznej.
Zakres projektu:	Projekt obejmuje: - budowę sceny plenerowej lub amfiteatru z zadaszeniem, oświetleniem i zapleczem technicznym, - budowę lub modernizację ciągów pieszych i dojść do sceny oraz plaży, - wykonanie infrastruktury towarzyszącej – ławki, kosze, stojaki rowerowe, elementy małej architektury, - zagospodarowanie terenu zielenią – trawniki, nasadzenia, strefy wypoczynkowe, - uporządkowanie i zagospodarowanie plaży miejskiej, - oznakowanie i dostosowanie terenu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Odbiorcy/beneficjenci projektu	Projekt będzie służył szerokiemu gronu odbiorców, w tym: - mieszkańcom gminy Rajgród – dzieciom, młodzieży, dorosłym i seniorom, - turystom i odwiedzającym, którzy zyskają atrakcyjne miejsce wypoczynku i uczestnictwa w wydarzeniach, - lokalnym organizacjom społecznym, twórcom i artystom, którzy będą mogli realizować działania kulturalne na świeżym powietrzu, - instytucjom publicznym i Domowi Kultury, które będą mogły korzystać z obiektu przy organizacji wydarzeń plenerowych. Realizacja projektu przyczyni się do wzmocnienia roli Rajgrodu jako lokalnego centrum kultury i rekreacji oraz zwiększy atrakcyjność turystyczną gminy.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Rewitalizacja przestrzeni publicznych i rozwój potencjału regionu Rezultat: Stworzenie funkcjonalnej przestrzeni do organizacji wydarzeń plenerowych i integracji mieszkańców. Wzrost dostępności oferty kulturalnej i rekreacyjnej oraz poprawa estetyki i użyteczności terenów nad jeziorem. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
2 500 000,00 zł	Liczba wybudowanych scen plenerowych/amfiteatrów – 1 szt. Powierzchnia zagospodarowanego terenu – 0,67 ha
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P15, P16, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt przewiduje pełną dostępność dla osób z niepełnosprawnościami, m.in.: - utwardzone, bezprogowe dojścia, - pochylnie i szerokie przejścia, - czytelne oznakowanie i kontrastowe nawierzchnie.

P18. Zagospodarowanie Góry Zamkowej, plaży oraz zabudowy towarzyszącej	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest nadanie nowej funkcji użytkowej i turystycznej historycznemu obszarowi Góry Zamkowej oraz przyległej plaży miejskiej w Rajgrodzie, poprzez ich uporządkowanie, udostępnienie oraz estetyczne i funkcjonalne zagospodarowanie. Góra Zamkowa to miejsce o wysokich walorach krajobrazowych, historycznych i kulturowych, jednak obecnie niewystarczająco wykorzystane pod względem turystycznym i społecznym. Realizacja projektu przyczyni się do: - ochrony i wyeksponowania dziedzictwa historycznego tego miejsca, - poprawy dostępności i estetyki przestrzeni publicznej, - rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i kulturalnej, - aktywizacji lokalnej społeczności i integracji międzypokoleniowej, - zwiększenia atrakcyjności turystycznej Rajgrodu i jego otoczenia.
Zakres projektu:	W ramach projektu planuje się: - wykonanie ścieżek spacerowych i punktów widokowych na Górze Zamkowej, - budowę lub modernizację elementów małej architektury (ławki, oświetlenie, kosze na śmieci, tablice informacyjne), - zagospodarowanie plaży miejskiej – dojścia, miejsca odpoczynku, przebieralnie, stojaki rowerowe, miejsca grillowe, - odnowienie lub budowa symbolicznego ołtarza polowego, nawiązującego do wydarzeń religijnych i lokalnej historii, - działania porządkowe i rewaloryzacyjne terenu historycznego, - budowę ogólnodostępnej toalety publicznej, - prace związane z bezpieczeństwem i dostępnością, w tym montaż barier ochronnych i oświetlenia, - dostosowanie wybranych obszarów do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Projekt pozwoli w pełni wykorzystać potencjał Góry Zamkowej jako jednego z najważniejszych miejsc dziedzictwa i rekreacji w Rajgrodzie. Z efektów projektu korzystać będą: - mieszkańcy Rajgrodu i całej gminy, - turyści i odwiedzający, zainteresowani zarówno wypoczynkiem, jak i historią miejsca, - rodziny z dziećmi, seniorzy, młodzież szkolna, - organizacje lokalne i instytucje kultury, które będą mogły wykorzystywać teren do organizacji wydarzeń plenerowych, - lokalne podmioty gospodarcze, poprzez wzrost atrakcyjności turystycznej gminy.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Rewitalizacja przestrzeni publicznych i rozwój potencjału regionu Rezultat: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej obszaru poprzez uporządkowanie przestrzeni, poprawę dostępności i wprowadzenie funkcji sprzyjających wypoczynkowi i integracji mieszkańców oraz turystów. Wzmocnienie tożsamości lokalnej poprzez podkreślenie walorów krajobrazowych i historycznych miejsca. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
2 000 000,00 zł	Liczba obiektów objętych rewitalizacją – 1 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P15, P16, P17, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach projektu przewidziano wprowadzenie udogodnień zgodnych z zasadami dostępności, takich jak: stabilne i wygodne nawierzchnie dojściowe o łagodnym nachyleniu, poręcze i elementy zabezpieczające w kluczowych punktach ciągów komunikacyjnych oraz wyraźne oznaczenia i tablice informacyjne.

P19. Poprawa dostępności mieszkań komunalnych i socjalnych poprzez modernizację, budowę i zagospodarowanie zasobów mieszkaniowych na terenie gminy

Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest poprawa warunków mieszkaniowych osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej poprzez modernizację, przebudowę lub budowę nowych budynków z lokalami komunalnymi i socjalnymi. Inwestycja wynika z rosnącego zapotrzebowania na dostępne cenowo mieszkania dla mieszkańców o niskich dochodach, osób starszych, samotnych rodziców oraz rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym. W zasobie gminy wciąż brakuje lokali spełniających podstawowe standardy techniczne i sanitarne. Projekt ma na celu zwiększenie dostępności zasobu mieszkaniowego, poprawę jakości życia mieszkańców, a także wsparcie lokalnej polityki społecznej i przeciwdziałanie marginalizacji społecznej. Dzięki inwestycji możliwe będzie zapewnienie godnych i bezpiecznych warunków bytowych. Projekt wpisuje się również w działania na rzecz zrównoważonego rozwoju gminy, poprawiając infrastrukturę społeczną i wzmacniając spójność lokalnej wspólnoty.
---	---

Zakres projektu:	W ramach projektu planowane są: - modernizacja i przebudowa istniejących budynków gminnych z przeznaczeniem na mieszkania komunalne i socjalne, - budowa nowych obiektów mieszkalnych, - wykonanie niezbędnych instalacji technicznych (elektrycznych, wodno-kanalizacyjnych, CO), - podział budynków na samodzielne lokale mieszkalne z łazienkami i aneksami kuchennymi, - zakup podstawowego wyposażenia mieszkań, - zagospodarowanie terenu wokół budynków (chodniki, miejsca postojowe, zieleń, oświetlenie), - działania związane z dostosowaniem przestrzeni do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i życiowej, oczekujące na przydział lokalu komunalnego lub socjalnego. Pośrednio skorzysta cała społeczność lokalna – poprzez poprawę spójności społecznej, zmniejszenie skali problemów mieszkaniowych oraz poprawę estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej. Projekt w istotny sposób wspiera realizację lokalnej polityki mieszkaniowej i społecznej, przyczyniając się do zwiększenia równości szans i bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców gminy Rajgród.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej Rezultat: Zwiększenie dostępności mieszkań dla osób w trudnej sytuacji życiowej, poprawa warunków bytowych obecnych lokatorów oraz podniesienie standardu technicznego i energetycznego zasobów mieszkaniowych. Inwestycja wpłynie na poprawę jakości życia, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wzmocnienie spójności społecznej w gminie. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
3 500 000,00 zł	Liczba mieszkań komunalnych i/lub socjalnych objętych inwestycją – 6 lokali
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15, P16, P17, P18, P20, P21, P22, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach projektu przewidziano pełne dostosowanie budynków i mieszkań do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ograniczeniami ruchowymi. Obejmuje to zastosowanie podjazdów, szerokich drzwi wejściowych, bezprogowych przejść, przystosowanych łazienek oraz ergonomicznego układu pomieszczeń w lokalach. Dodatkowo przestrzeń wspólna (np. wejścia do budynku, ciągi pieszce, oświetlenie, nawierzchnie) zostanie wykonana w sposób umożliwiający bezpieczne i

	samodzielne poruszanie się osobom o szczególnych potrzebach, zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego.
--	--

P20. Opracowanie dokumentacji uzbrojenia terenu na potrzeby rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Rajgrodzie	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest przygotowanie kompletnej dokumentacji technicznej niezbędnej do uzbrojenia terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe w Rajgrodzie. Inwestycja ma charakter przygotowawczy i strategiczny, ponieważ stanowi pierwszy, niezbędny etap umożliwiający w przyszłości realizację nowych inwestycji mieszkaniowych. Opracowanie dokumentacji pozwoli gminie na sprawne planowanie rozwoju przestrzennego, a także na skuteczne ubieganie się o środki zewnętrzne na realizację infrastruktury. Projekt odpowiada na rosnące potrzeby mieszkaniowe lokalnej społeczności, zapobiega migracjom młodych osób oraz tworzy warunki sprzyjające osiedlaniu się nowych mieszkańców. Realizacja zadania przyczyni się do uporządkowania przestrzeni, racjonalnego wykorzystania terenów budowlanych i zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej gminy.
Zakres projektu:	Zakres projektu obejmuje: - wykonanie analiz i pomiarów terenowych, - opracowanie dokumentacji projektowej dla uzbrojenia terenu w zakresie: • sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, • sieci elektroenergetycznej i oświetlenia, • budowy/przebudowy dróg i zjazdów, • infrastruktury towarzyszącej (np. odwodnienie terenu, przyłącza), - uzyskanie niezbędnych uzgodnień i opinii, - wskazanie szacunkowych kosztów realizacji i etapowania inwestycji.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Projekt kierowany jest przede wszystkim do obecnych i przyszłych mieszkańców Rajgrodu, którzy zyskają możliwość budowy mieszkań na dobrze uzbrojonych i przygotowanych terenach. Skorzystają również inwestorzy prywatni i deweloperzy planujący realizację zabudowy mieszkaniowej, a także sama gmina, która dzięki dokumentacji zyska konkretne narzędzie do planowania rozwoju przestrzennego oraz większe szanse na pozyskanie dofinansowania. Projekt wspiera rozwój lokalnego rynku mieszkaniowego, wzmacnia atrakcyjność osiedleńczą Rajgrodu i odpowiada na potrzeby demograficzne oraz społeczne gminy.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców, - Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej Rezultat: Zwiększenie dostępności mieszkań. Projekt wpłynie na poprawę jakości życia, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wzmocnienie spójności społecznej w gminie. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
300 000,00 zł	Liczba opracowanych kompletów dokumentacji – 1 szt.

Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15, P16, P17, P18, P19, P21, P22, P23, P24, P25, P26, P27, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Już na etapie dokumentacji projektowej przewidziane zostanie uwzględnienie rozwiązań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami. Obejmuje to planowanie infrastruktury w sposób eliminujący bariery architektoniczne, w tym odpowiednie szerokości chodników, bezprogowe przejścia, łagodne spadki terenu, przystosowane dojścia do budynków i przystanków oraz możliwość zastosowania kontrastowego oznakowania i oświetlenia zgodnego z zasadami projektowania uniwersalnego.

P21. Zagospodarowanie terenu przy świetlicy w Biebrzy	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest stworzenie atrakcyjnej, bezpiecznej i funkcjonalnej przestrzeni rekreacyjno-integracyjnej wokół świetlicy wiejskiej w miejscowości Biebrza. Świetlica pełni ważną rolę w życiu lokalnej społeczności, stanowiąc miejsce spotkań, wydarzeń kulturalnych i aktywności międzypokoleniowych, jednak jej otoczenie pozostaje niezagospodarowane lub niewystarczająco przystosowane do potrzeb mieszkańców. Realizacja projektu przyczyni się do aktywizacji społecznej, poprawy jakości przestrzeni publicznej oraz integracji mieszkańców – zarówno dzieci, młodzieży, dorosłych, jak i seniorów. Stworzenie bezpiecznej i estetycznej przestrzeni przy świetlicy sprzyjać będzie organizacji lokalnych inicjatyw, wspólnemu spędzaniu czasu wolnego i wzmacnianiu więzi sąsiedzkich. Projekt odpowiada na realne potrzeby mieszkańców Biebrzy i wpisuje się w działania na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczności wiejskich.
Zakres projektu:	W ramach projektu planuje się: - wykonanie utwardzonych ścieżek i dojść do świetlicy, - budowę lub montaż elementów małej architektury: ławek, stołów, altany, stojaków rowerowych, - przygotowanie terenu pod strefę rekreacyjną lub grillową, - budowę niewielkiego placu zabaw lub strefy aktywności ruchowej, - nasadzenia zieleni, trawniki, uporządkowanie terenu, - montaż oświetlenia zewnętrznego, - dostosowanie terenu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Z projektu skorzystają przede wszystkim mieszkańcy miejscowości Biebrza – dzieci, młodzież, osoby dorosłe i seniorzy, którzy zyskają bezpieczną i komfortową przestrzeń do spotkań, aktywności na świeżym powietrzu oraz udziału w lokalnych wydarzeniach. Projekt będzie służył także lokalnym organizacjom, kołom gospodyń wiejskich, sołectwu i grupom nieformalnym, które wykorzystują świetlicę jako centrum działań społecznych. Zagospodarowanie terenu wpłynie pozytywnie na estetykę otoczenia i integrację mieszkańców, wzmacniając poczucie wspólnoty i przynależności do miejsca.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i integracja mieszkańców, - Poprawa jakości życia poprzez rozwój infrastruktury technicznej. Rezultat: Stworzenie funkcjonalnej, bezpiecznej i estetycznej przestrzeni publicznej wokół świetlicy wiejskiej, która będzie sprzyjać integracji mieszkańców i aktywności lokalnej społeczności. Inwestycja poprawi jakość życia, zwiększy atrakcyjność otoczenia oraz umożliwi szersze wykorzystanie świetlicy jako centrum lokalnych inicjatyw. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
600 000,00 zł	Liczba zrewitalizowanych przestrzeni publicznych – 1 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15, P16, P17, P18, P19, P21, P22, P23, P24, P25, P26, P27, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt przewiduje pełne dostosowanie terenu wokół świetlicy do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Obejmuje to wykonanie utwardzonych i bezprogowych dojazdów o łagodnym nachyleniu, montaż ławek z oparciem i miejscami do odpoczynku, a także zapewnienie odpowiedniego oświetlenia i oznakowania. Wszystkie elementy infrastruktury zostaną rozmieszczone w sposób zapewniający swobodny dostęp osobom z niepełnosprawnościami ruchowymi i sensorycznymi, zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego.

P22. Budowa, przebudowa i modernizacja placów zabaw, skate-parków, siłowni terenowych i miejsc rekreacji

Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest stworzenie bezpiecznej, dostępnej i atrakcyjnej infrastruktury rekreacyjnej sprzyjającej aktywnemu spędzaniu wolnego czasu przez mieszkańców w różnym wieku. Projekt zakłada zarówno budowę nowych obiektów, jak i przebudowę lub doposażenie już istniejących. Realizacja inwestycji przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia integracji społecznej oraz promocji aktywności fizycznej. Dostosowanie przestrzeni do potrzeb dzieci, młodzieży, osób dorosłych i seniorów wpłynie na rozwój społeczny i zdrowotny lokalnej społeczności. Jednocześnie inwestycja wspiera cele zrównoważonego rozwoju oraz podnosi atrakcyjność gminy jako miejsca przyjaznego rodzinom i mieszkańcom w każdym wieku.
---	--

Zakres projektu:	W ramach projektu planuje się: - budowę nowych placów zabaw, siłowni zewnętrznych i stref aktywności, - przebudowę i modernizację istniejących obiektów, - budowę lub rozbudowę skate-parków, - montaż bezpiecznych urządzeń zabawowych, zestawów sportowych, elementów małej architektury (ławki, kosze, stojaki rowerowe), - wykonanie oświetlenia terenowego i monitoringu, - nasadzenia zieleni i zagospodarowanie przestrzeni wokół stref rekreacyjnych, - dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i osób starszych.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi odbiorcami projektu będą mieszkańcy gminy Rajgród – w szczególności dzieci, młodzież oraz ich rodzice i opiekunowie, a także seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami oraz grupy zorganizowane, które będą mogły korzystać z nowoczesnych i bezpiecznych przestrzeni do zabawy, sportu i wypoczynku. Pośrednimi beneficjentami będą całe społeczności lokalne i sołectwa, które zyskają miejsca sprzyjające integracji i aktywności międzypokoleniowej. Projekt odpowiada na potrzeby mieszkańców, wzmacnia więzi społeczne, promuje zdrowy styl życia i podnosi jakość przestrzeni publicznych w gminie.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja i integracja mieszkańców - Poprawa jakości życia poprzez rozwój infrastruktury technicznej. - Rewitalizacja przestrzeni publicznych i rozwój potencjału regionu Rezultat: Zwiększenie dostępności bezpiecznych i atrakcyjnych przestrzeni rekreacyjnych dla mieszkańców w różnym wieku, poprawa jakości życia poprzez stworzenie warunków do aktywnego wypoczynku, integracji społecznej i spędzania czasu na świeżym powietrzu. Inwestycje sprzyjać będą promocji zdrowego stylu życia i budowaniu więzi sąsiedzkich. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
1 500 000,00 zł	Liczba zmodernizowanych lub nowo wybudowanych obiektów rekreacyjnych – 3 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza, Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P23, P24, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach projektu przewidziano pełne dostosowanie terenów rekreacyjnych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dzieci i dorosłych z niepełnosprawnościami. Zastosowane zostaną utwardzone i bezprogowe dojścia, nawierzchnie bezpieczne, kontrastowe oznaczenia oraz urządzenia zabawowe i siłowe dostosowane do użytkowników z ograniczoną mobilnością. W miejscach publicznych zaplanowano także montaż ławek z oparciem oraz elementy małej architektury

	rozmieszczone w sposób ułatwiający orientację i odpoczynek osobom starszym i osobom z niepełnosprawnościami.
--	--

P23. Rozwój szlaków edukacyjnych, sportowo – rekreacyjnych, pieszych, rowerowych, konnych i kajakowych

Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest rozwój wielofunkcyjnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na terenie Gminy Rajgród poprzez rozbudowę i oznakowanie tras pieszych, rowerowych, konnych, kajakowych oraz szlaków edukacyjnych. Obszar gminy posiada wyjątkowe walory przyrodnicze i krajobrazowe, w tym dostęp do jeziora Rajgrodzkiego, rzeki Jęgrzni oraz Biebrzańskiego Parku Narodowego, które stwarzają znakomite warunki do aktywnego wypoczynku. Pomimo dużego potencjału, istniejąca infrastruktura szlaków jest niewystarczająca lub nie w pełni zintegrowana, co ogranicza możliwości korzystania z niej przez mieszkańców i turystów. Projekt ma na celu stworzenie spójnej i przyjaznej sieci tras, która będzie promować zdrowy styl życia, rozwój turystyki ekologicznej, a także edukację przyrodniczą i kulturową. Inwestycja przyczyni się do poprawy jakości przestrzeni publicznych oraz podniesie atrakcyjność Rajgrodu jako miejsca wypoczynku i rekreacji przez cały rok.
Zakres projektu:	W ramach projektu planowane są: - wyznaczenie, oznakowanie i zagospodarowanie nowych szlaków pieszych, rowerowych, konnych i kajakowych, - modernizacja istniejących tras – m.in. uzupełnienie oznakowania, nawierzchni, tablic informacyjnych, - utworzenie punktów odpoczynku, altan, miejsc postojowych dla rowerów i koni, - instalacja tablic edukacyjnych (np. o faunie, florze, historii regionu), - integracja tras z istniejącą infrastrukturą turystyczną (np. plaże, przystanie, obiekty kultury), - przygotowanie map, przewodników i materiałów promocyjnych, także w wersji dostępnej online, - dostosowanie tras i obiektów dla osób z niepełnosprawnościami.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Projekt skierowany jest do szerokiego grona odbiorców – mieszkańców gminy Rajgród, turystów indywidualnych i grupowych, rodzin z dziećmi, miłośników sportów wodnych, rowerowych, jeździeckich, a także seniorów i osób z niepełnosprawnościami. Odbiorcami będą również placówki edukacyjne, organizacje lokalne oraz przedsiębiorcy świadczący usługi turystyczne. Inwestycja wpłynie pozytywnie na integrację społeczną, rozwój aktywności fizycznej oraz promocję dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego gminy.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja i integracja mieszkańców - Poprawa jakości życia poprzez rozwój infrastruktury technicznej. - Rewitalizacja przestrzeni publicznych i rozwój potencjału regionu Rezultat: Rozbudowana i zróżnicowana sieć szlaków zwiększy atrakcyjność gminy Rajgród dla mieszkańców i turystów, umożliwiając aktywne spędzanie czasu, edukację przyrodniczą i kulturową oraz poprawę dostępności do walorów naturalnych regionu. Realizacja projektu przyczyni się do promocji zdrowego trybu życia, integracji lokalnej społeczności i rozwoju zrównoważonej turystyki. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
1 200 000,00 zł	Długość oznakowanych lub zmodernizowanych tras – 5 km Liczba utworzonych lub doposażonych punktów odpoczynku – 10 szt.
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza, Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P25, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Ciągi piesze i rowerowe będą wyposażone w utwardzone nawierzchnie, łagodne nachylenia i kontrastowe oznakowanie. Miejsca odpoczynku będą dostępne także dla osób poruszających się na wózkach. Projekt zakłada realizację zgodną z zasadami projektowania uniwersalnego.

P24. Lokalizacja ekoobserwatoriów wraz z zagospodarowaniem terenu i budową tras dydaktycznych pieszo–rowerowych oraz kładek łączących obserwatoria

Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest rozwój zrównoważonej infrastruktury edukacyjno-przyrodniczej poprzez budowę ekoobserwatoriów – punktów widokowo-edukacyjnych zlokalizowanych w atrakcyjnych przyrodniczo miejscach Gminy Rajgród, w szczególności w pobliżu jeziora Rajgrodzkiego, rzeki Jegrzni i terenów otuliny Biebrzańskiego Parku Narodowego. Ekoobserwatoria umożliwią prowadzenie obserwacji ptaków, fauny i flory oraz edukację ekologiczną w warunkach bezpiecznych i komfortowych dla odwiedzających. Projekt obejmuje również budowę ścieżek pieszo–rowerowych i drewnianych kładek, które połączą poszczególne punkty obserwacyjne, tworząc spójną trasę edukacyjno-rekreacyjną. Inwestycja odpowiada na rosnące zainteresowanie turystyką przyrodniczą i aktywnym wypoczynkiem oraz wspiera cele ochrony środowiska i promocji dziedzictwa naturalnego regionu. Realizacja projektu wpłynie pozytywnie na rozwój lokalnej oferty turystycznej, edukacyjnej i rekreacyjnej, a także na poprawę jakości przestrzeni publicznej w gminie.
---	---

Zakres projektu:	Projekt obejmuje: - wyznaczenie lokalizacji i budowę ekoobserwatoriów na terenach o wysokich walorach przyrodniczych, - budowę wież, platform i altan obserwacyjnych z wyposażeniem, - wykonanie tras dydaktycznych – pieszo–rowerowych z utwardzoną lub naturalną nawierzchnią, - budowę drewnianych kładek i pomostów w terenach podmokłych i trudnodostępnych, - montaż elementów małej architektury: ławek, koszy na śmieci, stojaków rowerowych, - instalację tablic informacyjnych i edukacyjnych o faunie, florze i ochronie środowiska, - zagospodarowanie terenów wokół punktów obserwacyjnych – nasadzenia zieleni, oznakowanie, oświetlenie solarne, - dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Bezpośrednimi beneficjentami projektu będą mieszkańcy Gminy Rajgród, turyści indywidualni i grupowi, uczniowie szkół oraz osoby zainteresowane przyrodą i aktywnym wypoczynkiem. Projekt kierowany jest także do rodzin z dziećmi, seniorów, grup edukacyjnych i osób z niepełnosprawnościami, które dzięki zaprojektowanej dostępności będą mogły w pełni korzystać z infrastruktury. Inwestycja przyczyni się do poszerzenia oferty turystyczno-edukacyjnej gminy, wzmacniając jej pozycję jako miejsca przyjaznego dla miłośników natury, ekologii i rekreacji.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja i integracja mieszkańców - Poprawa jakości życia poprzez rozwój infrastruktury technicznej. - Rewitalizacja przestrzeni publicznych i rozwój potencjału regionu Rezultat: Powstanie nowoczesnej infrastruktury edukacyjno-przyrodniczej umożliwi mieszkańcom i turystom bezpieczną oraz atrakcyjną obserwację przyrody, zwiększając świadomość ekologiczną i promując walory przyrodnicze gminy. Realizacja projektu przyczyni się do ochrony środowiska, zrównoważonego udostępniania terenów cennych przyrodniczo oraz poszerzenia oferty turystyki ekologicznej. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
1 000 000,00 zł	Liczba zrealizowanych ekoobserwatoriów – 3 szt. Długość nowo wybudowanych tras edukacyjno-rekreacyjnych – 3 km
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza, Rajgród-Wojdy	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P26, U1, U2, U3, U4, U5, U6

Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt przewiduje zastosowanie rozwiązań zgodnych z zasadami projektowania uniwersalnego. Obejmuje to budowę utwardzonych i łagodnie nachylonych dojeżdż do platform widokowych, montaż poręczy, oznaczeń kontrastowych oraz umieszczenie tablic edukacyjnych na wysokości odpowiedniej dla osób poruszających się na wózkach. Kładki i ścieżki będą pozbawione progów, a miejsca odpoczynku zostaną wyposażone w ławki z oparciem. Cała infrastruktura zostanie zaprojektowana tak, aby była dostępna i bezpieczna dla wszystkich użytkowników, niezależnie od wieku czy sprawności.
---	--

P25. Stworzenie strefy ekonomicznej i wsparcie przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji	
Cele i uzasadnienie projektu:	Celem projektu jest pobudzenie lokalnej aktywności gospodarczej poprzez utworzenie strefy ekonomicznej w granicach obszaru rewitalizacji, obejmującej tereny przeznaczone pod działalność produkcyjną, usługową i handlową. Projekt ma na celu stworzenie atrakcyjnych warunków dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz poprawę dostępu mieszkańców do rynku pracy. Poprzez uzbrojenie terenów inwestycyjnych, zagospodarowanie przestrzeni publicznej oraz wdrożenie mechanizmów wspierających przedsiębiorczość (inkubator przedsiębiorczości, doradztwo, działania promocyjne), projekt przyczyni się do ożywienia gospodarczego i poprawy warunków życia w tej części gminy. Wspieranie lokalnego biznesu oraz przyciąganie nowych inwestorów to klucz do trwałej zmiany społeczno-gospodarczej w zdegradowanym obszarze i element budowania zrównoważonego rozwoju.
Zakres projektu:	Projekt obejmuje m.in.: - przygotowanie terenów inwestycyjnych – uzbrojenie, drogi dojazdowe, oświetlenie, - stworzenie lub adaptację budynku na potrzeby inkubatora przedsiębiorczości (lokale biurowe, sale szkoleniowe, zaplecze techniczne), - programy doradcze i szkoleniowe dla obecnych i przyszłych przedsiębiorców, - działania promujące lokalną działalność gospodarczą (lokalne targi, kampanie promocyjne), - zagospodarowanie terenów publicznych (zieleni, miejsca odpoczynku, oznakowanie), - opracowanie i wdrożenie pakietu zachęt dla inwestorów.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Głównymi beneficjentami projektu będą lokalni przedsiębiorcy oraz osoby planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej, którzy zyskają dostęp do lepiej przygotowanej infrastruktury, wsparcia merytorycznego i promocyjnego oraz korzystnych warunków lokalowych. Projekt skierowany jest także do mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy poprzez rozwój lokalnej gospodarki mogą liczyć na nowe miejsca pracy i poprawę jakości przestrzeni publicznej. Korzyści odniosą również inwestorzy zewnętrzni poszukujący dogodnych lokalizacji oraz instytucje wspierające rozwój przedsiębiorczości w regionie. Inicjatywa przyczyni się do wzrostu aktywności zawodowej, przeciwdziałania wykluczeniu ekonomicznemu i poprawy wizerunku zdegradowanego obszaru.

Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja i integracja mieszkańców - Poprawa jakości życia poprzez rozwój infrastruktury technicznej. - Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej Rezultat: Realizacja projektu stworzy warunki do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i przyciągnięcia inwestorów. Projekt przyczyni się do zwiększenia liczby działalności gospodarczych, utworzenia nowych miejsc pracy oraz aktywizacji społeczno-gospodarczej obszaru rewitalizacji. W dłuższej perspektywie wpłynie na poprawę sytuacji ekonomicznej mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
2 500 000,00 zł	Powierzchnia przygotowanego terenu inwestycyjnego – 0,5 ha
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2028 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P15, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, U1, U2, U3, U4, U5
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach projektu wszystkie elementy infrastruktury – budynki inkubatora, tereny publiczne, dojścia i miejsca obsługi interesantów – zostaną zaprojektowane z uwzględnieniem potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Zostaną zastosowane bezprogowe wejścia, podjazdy, odpowiednie oznakowanie, kontrastowe tablice informacyjne i dostosowane toalety. W pomieszczeniach przewidziano przestrzeń manewrową, a działania doradcze będą dostępne również w formie cyfrowej i z możliwością wsparcia tłumacza PJM lub lektora online. Projekt zostanie zrealizowany zgodnie z zasadami uniwersalnego projektowania.

P26. Cyfrowa Biebrza – rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej

Cele i uzasadnienie projektu:	Cele projektu: - zapewnienie dostępu do szybkiego i stabilnego internetu dla mieszkańców i podmiotów publicznych, - poprawa zasięgu telefonii komórkowej na obszarach o ograniczonej dostępności sygnału, - wyrównanie szans cyfrowych i przeciwdziałanie wykluczeniu komunikacyjnemu, - wzmocnienie potencjału społeczno-gospodarczego obszaru rewitalizacji. Na obszarze miejscowości Biebrza stwierdzono istotne braki w dostępie do internetu światłowodowego oraz ograniczony zasięg sieci GSM. Utrudnia to mieszkańcom codzienną komunikację, naukę zdalną, pracę hybrydową i korzystanie z e-usług. Pogarsza również warunki
---	--

	funkcjonowania instytucji publicznych i hamuje rozwój przedsiębiorczości. Projekt jest odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby społeczności oraz stanowi element poprawy jakości życia mieszkańców i zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej obszaru.
Zakres projektu:	Zakres projektu: - projektowanie i budowa infrastruktury światłowodowej, - budowa jednej lub dwóch wież telekomunikacyjnych (GSM) w miejscach wskazanych jako problemowe pod względem zasięgu, - montaż urządzeń nadawczo-odbiorczych.
Odbiorcy/beneficjenci projektu	Grupa docelowa: - mieszkańcy miejscowości Biebrza, - podmioty gospodarcze i inwestorzy działający lub planujący działalność w gminie.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji	Prognozowane rezultaty w odniesieniu do celów: - Ożywienie społeczne i integracja mieszkańców, - Poprawa jakości życia poprzez rozwój infrastruktury technicznej. Rezultat: Realizacja projektu umożliwi mieszkańcom oraz instytucjom korzystanie z niezawodnego i szybkiego internetu oraz poprawi jakość połączeń telefonicznych. Efektem będzie ograniczenie zjawiska wykluczenia cyfrowego, wzrost dostępności do usług zdalnych oraz zwiększenie komfortu życia. Dobre warunki komunikacyjne przyczynią się do większej aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz poprawy funkcjonowania lokalnych firm. Sposób oceny rezultatów: Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna, Badania terenowe
Szacowana wartość	Wskaźnik
900 000,00 zł	Długość wybudowanej sieci światłowodowej – 5 km; Liczba obszarów z poprawionym zasięgiem GSM – min. 2 lokalizacje
Okres realizacji	Podmiot odpowiedzialny i podmioty współpracujące
2030 - 2032	Gmina Rajgród
Zakres terytorialny/lokalizacja	Komplementarność lub powiązanie z innymi przedsięwzięciami
Obszar rewitalizacji: Biebrza	P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22, P23, P24, P26, P27, U1, U2, U3, U4, U5
Opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Dostęp do internetu i sieci GSM poprawi możliwości korzystania z usług cyfrowych również przez osoby ze szczególnymi potrzebami – w tym seniorów, osoby z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców z ograniczoną mobilnością. Dzięki temu będą mogli korzystać m.in. z e-usług urzędowych, teleporad, edukacji online i komunikacji z otoczeniem.

10.2. Przedsięwzięcia uzupełniające

U1. Miejsce przyjazne naturze i mieszkańcom – rewitalizacja zieleni w Biebrzy

Cele projektu:

- zwiększenie komfortu użytkowania przestrzeni rekreacyjnej poprzez stworzenie naturalnego zacienienia,
- wzmocnienie lokalnych działań na rzecz ochrony środowiska naturalnego,
- eliminacja zagrożeń przyrodniczych związanych z występowaniem gatunków inwazyjnych.

Projekt odpowiada na potrzebę podniesienia jakości przestrzeni publicznej poprzez działania proekologiczne, zorientowane na ochronę lokalnych zasobów przyrodniczych oraz poprawę estetyki i funkcjonalności otoczenia. Obszar objęty projektem wymaga wzmocnienia naturalnych elementów zieleni, które pełnią ważną rolę w kształtowaniu mikroklimatu, wspierają różnorodność biologiczną oraz wpływają pozytywnie na dobrostan mieszkańców.

Jednocześnie projekt zakłada usunięcie stanowiska rdestowca japońskiego – rośliny inwazyjnej, która zagraża lokalnej różnorodności biologicznej, degradując siedliska i ograniczając rozwój rodzimych gatunków. Działanie to ma na celu nie tylko ochronę środowiska przyrodniczego, ale także edukację mieszkańców w zakresie zagrożeń wynikających z obecności obcych gatunków roślin.

U2. Rajgrodzka Akademia Umiejętności – rozwój kompetencji społecznych i cyfrowych mieszkańców

Projekt to inicjatywa ukierunkowana na rozwój kompetencji społecznych i cyfrowych mieszkańców obszaru rewitalizacji, w szczególności osób dorosłych i seniorów. Celem projektu jest wyrównywanie szans edukacyjnych i zawodowych poprzez umożliwienie zdobycia praktycznych umiejętności niezbędnych do sprawnego funkcjonowania we współczesnym świecie – zarówno na rynku pracy, jak i w życiu codziennym.

W ramach Akademii planuje się realizację cyklu bezpłatnych kursów komputerowych, skierowanych do osób z ograniczonymi kompetencjami cyfrowymi, które dzięki zajęciom będą mogły nauczyć się obsługi podstawowych programów, korzystania z Internetu, poczty elektronicznej czy e-usług administracyjnych i bankowych. Istotnym elementem projektu będą również szkolenia z zakresu kompetencji miękkich, takich jak efektywna komunikacja, zarządzanie domowym budżetem czy planowanie czasu i samoorganizacja. Umiejętności te są kluczowe nie tylko w życiu zawodowym, ale także społecznym – wpływają na pewność siebie, relacje międzyludzkie i samodzielność.

Uzupełnieniem działań będzie wsparcie doradcze w zakresie poszukiwania pracy – uczestnicy będą mogli skorzystać z pomocy w redagowaniu CV i listów motywacyjnych, a także przygotować się do rozmów kwalifikacyjnych. Projekt sprzyja aktywizacji mieszkańców, przeciwdziałając wykluczeniu cyfrowemu.

U3. Lokalni liderzy – program rozwoju społecznych inicjatyw oddolnych

Projekt ma na celu budowanie aktywnej i zaangażowanej społeczności lokalnej poprzez wsparcie mieszkańców w podejmowaniu własnych działań na rzecz otoczenia. Inicjatywa skierowana jest do osób, które chcą działać na rzecz swojej miejscowości, ale potrzebują wiedzy, wsparcia organizacyjnego lub finansowego, aby zrealizować swoje pomysły.

W ramach projektu przewidziano szkolenia dla lokalnych liderów i animatorów, które mają na celu wzmocnienie ich kompetencji w zakresie organizowania wydarzeń społecznych, animacji lokalnej, pracy z grupą czy pozyskiwania środków na działania obywatelskie. Uczestnicy zostaną przygotowani do pełnienia roli inicjatorów i koordynatorów zmian w swojej społeczności.

Kolejnym elementem projektu będzie uruchomienie mini-grantów, czyli małych dotacji finansowych, które umożliwią realizację mikroinicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców. Może to obejmować wydarzenia integracyjne, działania sąsiedzkie, projekty edukacyjne, ekologiczne lub kulturalne – wszelkie pomysły służące poprawie jakości życia w najbliższym otoczeniu.

Uczestnicy otrzymają również wsparcie mentorskie i doradcze w realizacji swoich działań – zarówno w zakresie planowania, jak i prowadzenia projektów społecznych. Dzięki temu możliwe będzie nie tylko wdrożenie konkretnych inicjatyw, ale też budowanie długofalowego potencjału społecznego poprzez rozwój lokalnych liderów.

U4. Nasze historie – program wzmacniania tożsamości lokalnej

Projekt ma na celu budowanie wspólnoty mieszkańców oraz zachowanie i upowszechnienie lokalnego dziedzictwa kulturowego. Inicjatywa opiera się na idei międzypokoleniowej współpracy i dzielenia się doświadczeniami, które tworzą unikalną tożsamość miejscowości.

W ramach projektu organizowane będą spotkania z najstarszymi mieszkańcami, podczas których zbierane będą wspomnienia, fotografie, opowieści o dawnym życiu codziennym, zwyczajach i wydarzeniach ważnych dla lokalnej społeczności. Zebrane materiały zostaną opracowane i wykorzystane do tworzenia wystaw, publikacji, podcastów lub kronik społeczności, które będą dostępne dla mieszkańców, szkół i gości odwiedzających gminę.

Dodatkowo przewidziano warsztaty z zakresu narracji, dziennikarstwa lokalnego i tworzenia dokumentacji historycznej, skierowane zwłaszcza do młodzieży. Dzięki nim uczestnicy nauczą się, jak tworzyć wartościowe i angażujące treści, a także jak rejestrować i dokumentować lokalną historię.

Projekt ma na celu nie tylko archiwizację wspomnień i pamiątek, ale przede wszystkim integrację międzypokoleniową, budowanie dumy z miejsca zamieszkania i wzmacnianie

poczucia przynależności. Wspólna praca nad dokumentowaniem historii lokalnej sprzyja również aktywizacji społecznej oraz tworzeniu trwałych więzi między mieszkańcami.

U5. Czysta energia dla Rajgrodu – wspieranie odnawialnych źródeł energii, likwidacja nieefektywnych źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej budynków

Projekt zakłada kompleksowe działania wspierające poprawę jakości powietrza oraz zwiększenie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych na obszarze rewitalizacji. Celem projektu jest ograniczenie niskiej emisji oraz zmniejszenie kosztów ogrzewania poprzez rozwój odnawialnych źródeł energii, wymianę tzw. „kopciuchów” oraz wspieranie termomodernizacji prywatnych budynków mieszkalnych. W ramach projektu planowane jest udzielanie wsparcia technicznego i doradczego dla mieszkańców w zakresie wymiany nieefektywnych źródeł ciepła na nowoczesne i ekologiczne systemy grzewcze, takie jak pompy ciepła, kotły gazowe czy przyłączenie do sieci ciepłowniczej. Ponadto, promowane będzie stosowanie mikroinstalacji OZE – m.in. instalacji fotowoltaicznych i kolektorów słonecznych. Projekt obejmuje również działania informacyjne i edukacyjne, mające na celu zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców oraz ich orientację w dostępnych możliwościach wsparcia finansowego, takich jak program „Czyste Powietrze” czy środki z funduszy regionalnych. Działania te pozwolą nie tylko na zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery, ale także na poprawę komfortu życia mieszkańców i zwiększenie odporności budynków na wzrost kosztów energii. Projekt wpisuje się w cele środowiskowe i techniczne Gminnego Programu Rewitalizacji, wspierając zrównoważony rozwój obszarów zdegradowanych.

U6. Rewitalizacja zabytkowego młyna w Wojdach nad rzeką Jęgrznią

Celem projektu jest zachowanie i przywrócenie do życia zabytkowego młyna wodnego w miejscowości Wojdy poprzez jego kompleksową rewitalizację i adaptację do nowych funkcji społeczno-kulturalnych. Obiekt ten, położony nad rzeką Jęgrznią, posiada dużą wartość historyczną i krajobrazową, jednak z powodu złego stanu technicznego oraz braku użytkowania ulega stopniowej degradacji.

Rewitalizacja młyna pozwoli na ochronę lokalnego dziedzictwa oraz stworzenie nowej przestrzeni dostępnej dla mieszkańców, organizacji społecznych i turystów. Projekt odpowiada na rosnące zainteresowanie turystyką kulturową i aktywnością lokalną, wzmacniając jednocześnie tożsamość miejsca i integrując społeczność.

Zakres działań obejmuje remont konstrukcji budynku, zabezpieczenie i odtworzenie detali architektonicznych, adaptację wnętrza do funkcji muzealno-edukacyjnych (izba tradycji, sala warsztatowa), wykonanie instalacji technicznych oraz zagospodarowanie terenu wokół młyna (ścieżki, mała architektura, miejsce odpoczynku nad rzeką). Powstanie również stacja wodna z bazą noclegową dla turystów, wspierająca rozwój szlaku kajakowego na rzece Jęgrzni. Projekt przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej gminy Rajgród, aktywizacji społecznej mieszkańców i lepszego wykorzystania lokalnego potencjału kulturowo-przyrodniczego.

11. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

11.1. Mechanizmy integracji

Skuteczna realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród opiera się na spójnych, przejrzystych i trwałych mechanizmach integracji, które zapewniają współdziałanie różnych sektorów i poziomów zaangażowania. Ich zadaniem jest koordynacja działań, wzmacnianie partnerstw oraz optymalne wykorzystanie zasobów lokalnych – organizacyjnych, ludzkich i finansowych.

Komitety Rewitalizacji stanowią główny organ wspierający integrację działań. Tworzą go przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, lokalnych przedsiębiorców, liderzy opinii oraz reprezentanci mieszkańców. Komitety pełnią funkcje doradcze, opiniotwórcze i monitorujące. Jego rolą jest również nadzorowanie realizacji GPR, proponowanie ewentualnych korekt oraz budowanie przestrzeni do wspólnego rozwiązywania problemów i wymiany doświadczeń. Dialog społeczny i konsultacje to filar włączania mieszkańców w proces rewitalizacji. Gmina Rajgród stosuje różnorodne formy partycypacji: otwarte spotkania, warsztaty tematyczne, badania ankietowe oraz konsultacje internetowe. Dzięki temu mieszkańcy mogą nie tylko zgłaszać potrzeby, ale też aktywnie uczestniczyć w projektowaniu i wdrażaniu przedsięwzięć. Takie podejście sprzyja wzrostowi odpowiedzialności społecznej oraz budowaniu trwałych więzi sąsiedzkich i lokalnych partnerstw.

Zintegrowane planowanie i wdrażanie projektów zakłada koordynację działań rewitalizacyjnych w różnych wymiarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzennym i technicznym. Projekty rewitalizacyjne są ze sobą powiązane tematycznie i terytorialnie – np. inwestycje infrastrukturalne są skorelowane z działaniami społecznymi i aktywizacyjnymi, co zwiększa trwałość i efekt skali podejmowanych działań.

Monitoring i ewaluacja pełnią istotną rolę w ocenie postępów i dostosowywaniu programu do zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych. Stosowane są różne wskaźniki, a ocena prowadzona jest cyklicznie. Na tej podstawie możliwa jest aktualizacja działań, lepsze planowanie i przeciwdziałanie ryzykom. Ważnym elementem integrującym działania rewitalizacyjne jest współpraca między instytucjami publicznymi, organizacjami społecznymi, sołectwami i mieszkańcami w realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Mobilizacja zasobów lokalnych zwiększają efektywność działań i ich trwałość.

Wszystkie te mechanizmy prowadzą do synergii – wzajemnego uzupełniania się działań, ich lepszej koordynacji i trwałego efektu rewitalizacyjnego. Oparcie GPR na zintegrowanym podejściu pozwala nie tylko skutecznie odpowiadać na zdiagnozowane problemy, ale też aktywnie angażować społeczność lokalną w proces pozytywnych przemian przestrzeni i relacji społecznych.

11.2. Komplementarność oraz powiązania gospodarcze, społeczne i środowiskowe

Komplementarność stanowi ważny element skutecznej realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród. Jej istotą jest wzajemne powiązanie i uzupełnianie się poszczególnych działań, projektów i mechanizmów wdrażania programu, zarówno w ujęciu problemowym, przestrzennym, instytucjonalnym, jak i finansowym. Dzięki podejściu komplementarnemu możliwe jest osiągnięcie efektu synergii, w którym realizowane przedsięwzięcia nie tylko rozwiązują pojedyncze problemy, ale także wspólnie oddziałują na szerokie spektrum wyzwań stojących przed obszarami zdegradowanymi.

W Gminnym Programie Rewitalizacji komplementarność ma charakter wielowymiarowy – łączy różne sektory (społeczny, gospodarczy, środowiskowy, przestrzenny i techniczny), scala działania różnych instytucji i partnerów, a także odnosi się do kontynuacji działań z wcześniejszych okresów programowania. Takie podejście gwarantuje spójność, skuteczność i trwałość prowadzonych działań rewitalizacyjnych oraz lepsze dostosowanie interwencji do lokalnych potrzeb i potencjałów.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród opiera się na założeniu spójności terytorialnej podejmowanych działań oraz ich wzajemnym uzupełnianiu się w ramach wyznaczonych podobszarów rewitalizacji: Rajgród–Wojdy oraz Biebrza. Oznacza to, że wszystkie projekty rewitalizacyjne zostały skoncentrowane w obrębie obszarów wymagających szczególnej interwencji, co pozwala na bardziej efektywne planowanie i wdrażanie działań, przy jednoczesnym uwzględnieniu lokalnych potrzeb i potencjałów.

W ramach podejścia przestrzennego działania rewitalizacyjne nie są rozproszone, lecz skupione w sposób umożliwiający skoordynowaną odnowę funkcjonalną, społeczną i infrastrukturalną danego podobszaru. Projekty realizowane w Rajgrodzie i Wojdach odpowiadają na problemy charakterystyczne dla miejskiego obszaru centralnego, takie jak zdegradowana infrastruktura publiczna, potrzeba poprawy estetyki przestrzeni wspólnych czy aktywizacja gospodarcza. Z kolei w Biebrzy działania rewitalizacyjne koncentrują się na poprawie warunków życia mieszkańców wsi, rozwoju infrastruktury społecznej i rekreacyjnej oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu cyfrowemu.

Przemyślane rozmieszczenie projektów oraz ich powiązania funkcjonalne sprzyjają tworzeniu przestrzeni spójnej i zintegrowanej, w której różne elementy wzajemnie się wzmacniają. W rezultacie mieszkańcy podobszarów mogą w równym stopniu korzystać z efektów rewitalizacji. Dzięki takiej organizacji, rewitalizacja nie tylko rozwiązuje lokalne problemy, ale oddziałuje również na całe otoczenie, wzmacniając relacje między poszczególnymi częściami gminy. Komplementarność przestrzenna przekłada się zatem na efekt synergii, w którym odnowione przestrzenie stają się bardziej funkcjonalne, estetyczne i dostępne – zarówno dla mieszkańców, jak i odwiedzających. Zintegrowane podejście zwiększa trwałość rezultatów rewitalizacji i sprzyja dalszemu, zrównoważonemu rozwojowi Gminy Rajgród.

Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa oznacza, że przedsięwzięcia ujęte w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Rajgród są ze sobą powiązane pod względem rozwiązywanych problemów – niezależnie od ich przyporządkowania do określonej sfery (społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej czy przestrzenno-funkcjonalnej). Projekty nie funkcjonują w oderwaniu od siebie, lecz wzajemnie się uzupełniają i odpowiadają na zidentyfikowane zjawiska kryzysowe w sposób kompleksowy i zintegrowany.

Chociaż poszczególne działania skupiają się na konkretnych obszarach tematycznych – np. budowa infrastruktury, poprawa estetyki przestrzeni, aktywizacja gospodarcza czy rozwój oferty społeczno-kulturalnej – to w efekcie końcowym wszystkie one ukierunkowane są przede wszystkim na poprawę jakości życia mieszkańców oraz wzmocnienie spójności społecznej. Problemy społeczne, takie jak wykluczenie, niska aktywność obywatelska, brak integracji czy ograniczony dostęp do usług i infrastruktury publicznej, stanowią punkt wyjścia dla projektowania działań rewitalizacyjnych.

Przykładowo, inwestycje w infrastrukturę wodno-kanalizacyjną czy mieszkalnictwo komunalne nie tylko poprawiają warunki techniczne, ale także przyczyniają się do przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Z kolei projekty kulturalne i edukacyjne – choć koncentrują się na rozwoju kapitału społecznego – często powiązane są z adaptacją i modernizacją obiektów użyteczności publicznej. Tym samym granice między poszczególnymi kategoriami działań zacierają się, co umożliwia wielowymiarowe oddziaływanie na problemy zdiagnozowane w podobszarach rewitalizacji.

Dzięki tak rozumianej problemowej komplementarności, program rewitalizacji w Rajgrodzie jest narzędziem całościowej interwencji. Wspierane projekty wzajemnie się wzmacniają, działają równolegle i w sposób skoordynowany odpowiadają na najważniejsze potrzeby mieszkańców. Pozwala to osiągnąć długofalowy efekt poprawy warunków życia i przywrócenia zdegradowanym terenom nowych, pozytywnych funkcji społecznych, gospodarczych i kulturowych.

Tabela 12. Powiązania projektów podstawowych

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Strefa				
		Społeczna	Gospodarcza	Środowiskowa	Przestrzenno - funkcjonalna	Techniczna
1	Rajgród na nowo – program animacji społeczno-kulturalnej					
2	Akademia Małego Odkrywcy – program rozwojowy dla dzieci i rodziców					

3	EkoRAJ – edukacja ekologiczna i aktywizacja lokalnej społeczności					
4	Rajgrodzka Akademia Aktywności – działania integrujące i aktywizujące mieszkańców					
5	Festiwal Jeziora i Rzeki – wydarzenie cykliczne promujące turystykę i lokalną kulturę					
6	Rewitalizacja centrum miasta Rajgród					
7	Zagospodarowanie nadbrzeża jeziora Rajgrodzkiego					
8	Rozbudowa budynku na potrzeby przedszkola w Rajgrodzie					
9	Termomodernizacja i modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Rajgrodzie					
10	Budowa targowiska miejskiego w Rajgrodzie					
11	Budowa stacji uzdatniania wody w Biebrzy					
12	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Rajgrodzie, w tym wykorzystanie OZE na potrzeby oczyszczalni ścieków.					
13	Modernizacja stacji uzdatniania wody w Rajgrodzie					
14	Budowa rozdzielczej sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w Rajgrodzie					
15	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej w Rajgrodzie poprzez przebudowę budynku przy ul. Szkolnej 24 – siedziby Domu Kultury – na nowoczesne centrum kulturowo-sportowe					
16	Budowa infrastruktury turystycznej nad rzeką Jęgrznią oraz jeziorem Rajgrodzkim					
17	Budowa sceny plenerowej/amfiteatru wraz z zagospodarowaniem terenu, plaży, terenów zielonych oraz niezbędną infrastrukturą					
18	Zagospodarowanie Góry Zamkowej, plaży oraz zabudowy towarzyszącej					
19	Poprawa dostępności mieszkań komunalnych i socjalnych poprzez modernizację, budowę i zagospodarowanie zasobów mieszkaniowych na terenie gminy					
20	Opracowanie dokumentacji uzbrojenia terenu na potrzeby rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Rajgrodzie					
21	Zagospodarowanie terenu przy świetlicy w Biebrzy					
22	Budowa, przebudowa i modernizacja placów zabaw, skate-parków, siłowni terenowych i miejsc rekreacji					
23	Rozwój szlaków edukacyjnych, sportowo – rekreacyjnych, pieszych, rowerowych, konnych i kajakowych					
24	Lokalizacja ekoobserwatoriów wraz z zagospodarowaniem terenu i budową tras dydaktycznych pieszo-rowerowych oraz kładek łączących obserwatoria					

25	Stworzenie strefy ekonomicznej i wsparcie przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji					
26	Cyfrowa Biebrza – rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej					

Źródło: Opracowanie własne

Komplementarność na poziomie proceduralnym i instytucjonalnym

Komplementarność proceduralna i instytucjonalna oznacza zapewnienie spójnego i przejrzystego systemu współpracy między różnymi podmiotami zaangażowanymi w przygotowanie, realizację i monitorowanie Gminnego Programu Rewitalizacji. Obejmuje zarówno ujednolicenie procedur, jak i efektywne powiązanie kompetencji oraz zadań pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami publicznymi, partnerami społecznymi i gospodarczymi, a także przedstawicielami społeczności lokalnej.

Ważnym elementem komplementarności instytucjonalnej jest udział jednostek organizacyjnych gminy i partnerów zewnętrznych w realizacji konkretnych przedsięwzięć – zarówno inwestycyjnych, jak i społecznych. Ich zaangażowanie sprzyja bardziej efektywnemu wykorzystaniu zasobów instytucjonalnych, kadrowych i technicznych, a także umożliwia podział odpowiedzialności i ryzyka.

Cały proces wdrażania Programu podlega systematycznemu monitoringowi i ewaluacji, co umożliwia bieżące reagowanie na pojawiające się wyzwania oraz wprowadzanie niezbędnych korekt. Sprawne funkcjonowanie systemu instytucjonalnego i proceduralnego zwiększa szansę na skuteczne osiągnięcie celów rewitalizacyjnych, przy jednoczesnym zaangażowaniu różnych grup interesariuszy i zachowaniu wysokiej jakości zarządzania publicznego.

Komplementarność międzyokresowa

Komplementarność międzyokresowa oznacza powiązanie obecnie planowanych i realizowanych działań rewitalizacyjnych z przedsięwzięciami realizowanymi w poprzednich okresach programowania, w szczególności w ramach Lokalnych Programów Rewitalizacji oraz innych strategii i projektów rozwojowych gminy. W przypadku Gminy Rajgród aktualny Gminny Program Rewitalizacji stanowi naturalną kontynuację i rozwinięcie dotychczasowych inicjatyw – zarówno infrastrukturalnych, jak i społecznych – ukierunkowanych na poprawę jakości życia mieszkańców, rozwój przestrzeni publicznych oraz wzmocnienie lokalnego potencjału.

Obecny Program uwzględnia doświadczenia z poprzednich lat, w tym wnioski z monitoringu i ewaluacji wcześniejszych działań, co pozwala skutecznie odpowiadać na zmieniające się potrzeby społeczności lokalnej. Działania podejmowane w nowej perspektywie finansowej wzmacniają rezultaty już osiągnięte, jednocześnie wypełniając luki w obszarach, które dotąd nie zostały objęte odpowiednią interwencją. W praktyce oznacza to, że wiele z projektów zawartych w aktualnym Programie ma charakter uzupełniający lub rozwijający wcześniejsze inwestycje – np. dalsza modernizacja obiektów kultury i infrastruktury technicznej, kontynuacja rewitalizacji przestrzeni publicznych czy poszerzenie oferty działań społecznych.

Ponadto, projekty są zaplanowane z myślą o zapewnieniu ich trwałości i dalszego rozwoju w przyszłych latach, co sprzyja budowie spójnego i długofalowego systemu zmian w obszarach kryzysowych.

Dzięki temu Program Rewitalizacji Gminy Rajgród wpisuje się w długoterminową politykę rozwoju lokalnego, tworząc logiczną i spójną ścieżkę przemian – od diagnozy i pierwszych interwencji po utrwalanie pozytywnych zmian i projektowanie kolejnych działań. W efekcie działania rewitalizacyjne nabierają charakteru procesowego i strategicznego, a nie incydentalnego, co znacząco zwiększa ich skuteczność i trwałość.

Komplementarność źródeł finansowania

Zasada komplementarności źródeł finansowania stanowi jeden z filarów skutecznej realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji w Gminie Rajgród. Oznacza to, że planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są projektowane w taki sposób, aby mogły być finansowane z różnych, wzajemnie uzupełniających się źródeł – zarówno krajowych, jak i unijnych – z zachowaniem zasad przejrzystości, efektywności i bez ryzyka podwójnego finansowania.

W ramach Programu planowane jest wykorzystanie funduszy takich jak Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+), Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021–2027, programy krajowe, jak również środki własne gminy, partnerów społecznych oraz fundusze pozyskane z innych źródeł zewnętrznych – w tym prywatnych lub organizacji pozarządowych.

Taki wieloźródłowy model finansowania umożliwia nie tylko kompleksową realizację projektów – od inwestycji infrastrukturalnych po działania społeczne i edukacyjne – ale także zwiększa elastyczność w dostosowywaniu źródeł wsparcia do charakteru konkretnego przedsięwzięcia. Przykładowo, EFRR może zostać wykorzystany do modernizacji przestrzeni publicznych czy infrastruktury technicznej, natomiast EFS+ wspomóże działania w zakresie aktywizacji społecznej, integracji czy usług wspierających osoby w trudnej sytuacji życiowej. Dzięki komplementarnemu finansowaniu możliwe jest wdrażanie projektów o charakterze zintegrowanym, odpowiadających na różnorodne potrzeby mieszkańców. Taka forma planowania pozwala też lepiej reagować na zmienne warunki zewnętrzne, np. nowe nabory, zmiany w politykach funduszy czy sytuacje kryzysowe.

W konsekwencji, komplementarność finansowania sprzyja realizacji działań rewitalizacyjnych w sposób spójny, trwały i zrównoważony – a tym samym wzmacnia ich wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców oraz rozwój społeczno-gospodarczy obszarów zdegradowanych.

12. Szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji

Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród stanowią istotny element planowania i realizacji zaplanowanych działań, pozwalając określić skalę niezbędnych nakładów oraz potencjalne źródła ich pokrycia. Skuteczna rewitalizacja wymaga nie tylko przemyślanych projektów, ale przede wszystkim stabilnych i zróżnicowanych źródeł finansowania – zarówno publicznych, jak i prywatnych. W praktyce oznacza to konieczność wykorzystania mechanizmów komplementarności finansowej – czyli takiego łączenia środków z różnych źródeł, aby wzajemnie się uzupełniały i wzmacniały. Szczególne znaczenie ma tu integracja działań rewitalizacyjnych z politykami unijnymi, krajowymi oraz regionalnymi – zwłaszcza z programami operacyjnymi, takimi jak Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021–2027 czy też instrumenty krajowe i mechanizmy wsparcia JST.

Należy podkreślić, że wskazane koszty projektów mają charakter orientacyjny i mogą ulec aktualizacji w miarę postępu prac projektowych, zmian cen rynkowych oraz wyników analiz ekonomicznych i technicznych. Również struktura źródeł finansowania może się zmieniać – w zależności od dostępności środków, priorytetów instytucji zarządzających i polityki funduszy zewnętrznych. Dlatego konieczne jest elastyczne i responsywne podejście do finansowania – obejmujące monitoring dostępnych konkursów, poszukiwanie nowych instrumentów wsparcia (np. granty tematyczne, środki krajowe, partnerstwa publiczno-prywatne), jak również przygotowanie alternatywnych scenariuszy montażu finansowego.

Ważne jest również zapewnienie spójności finansowej pomiędzy projektami oraz odpowiednia alokacja środków w zależności od priorytetów strategicznych gminy i potrzeb mieszkańców. Tylko dobrze zaplanowany i zrównoważony montaż finansowy pozwoli na osiągnięcie trwałych rezultatów programu rewitalizacji oraz poprawę jakości życia społeczności lokalnej.

Tabela 13. Ramy finansowe w odniesieniu do planowanych głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Potencjalne źródło finansowania	Szacunkowy koszt (zł)	Potencjalne źródła finansowania									
				EFRR		EFS+		Środki krajowe		Wkład własny		Inne	
				%	zł	%	zł	%	zł	%	zł	%	zł
Projekty główne													
1	Rajgród na nowo – program animacji społeczno-kulturalnej w centrum miasta	EFS+, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, środki własne gminy	250 000,00	-	-	85	212 500,00	-	-	15	37 500,00	-	-
2	Akademia Małego Odkrywcy – program rozwojowy dla dzieci i rodziców	EFS+, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, środki własne gminy	180 000,00	-	-	85	153 000,00	-	-	15	27 000,00	-	-
3	EkoRAJ – edukacja ekologiczna i aktywizacja lokalnej społeczności	EFS+, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, środki własne gminy	160 000,00	-	-	65	104 000,00	20	32 000,00	15	24 000,00	-	-
4	Rajgrodzka Akademia Aktywności – działania integrujące i aktywizujące mieszkańców	EFS+, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, środki własne gminy	180 000,00	-	-	65	117 000,00	20	36 000,00	15	27 000,00	-	-
5	Festiwal Jeziora i Rzeki – wydarzenie cykliczne promujące turystykę i lokalną kulturę	EFS+, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, środki własne gminy, inne	200 000,00	-	-	65	130 000,00	20	40 000,00	15	30 000,00	-	-

6	Rewitalizacja centrum miasta Rajgród	EFRR, środki własne gminy, inne	2 500 000,00	85	2 125 000,00	-	-	-	-	15	375 000,00	-	-
7	Zagospodarowanie nadbrzeża jeziora Rajgrodzkiego	EFRR, środki własne gminy, inne	3 000 000,00	85	2 550 000,00	-	-	-	-	15	450 000,00	-	-
8	Rozbudowa budynku na potrzeby przedszkola w Rajgrodzie	EFRR, środki własne gminy, inne	3 000 000,00	85	2 550 000,00	-	-	-	-	15	450 000,00	-	-
9	Termomodernizacja i modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Rajgrodzie	EFRR, WFOŚiGW, środki własne gminy, inne	1 500 000,00	85	1 275 000,00	-	-	-	-	15	225 000,00	-	-
10	Budowa targowiska miejskiego w Rajgrodzie	EFRR, środki własne gminy, inne	2 000 000,00	85	1 700 000,00	-	-	-	-	15	300 000,00	-	-
11	Budowa stacji uzdatniania wody w Biebrzy	EFRR, WFOŚiGW, środki własne gminy, inne	2 500 000,00	65	1 625 000,00	-	-	-	-	15	375 000,00	20	500 000,00
12	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Rajgrodzie, w tym wykorzystanie OZE na potrzeby oczyszczalni ścieków.	EFRR, WFOŚiGW, środki własne gminy, inne	5 000 000,00	65	3 250 000,00	-	-	-	-	15	750 000,00	20	1 000 000,00
13	Modernizacja stacji uzdatniania wody w Rajgrodzie	EFRR, WFOŚiGW, środki własne gminy, inne	1 500 000,00	65	975 000,00	-	-	-	-	15	225 000,00	20	300 000,00
14	Budowa rozdzielczej sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w Rajgrodzie	EFRR, WFOŚiGW, środki własne gminy, inne	3 500 000,00	65	2 275 000,00	-	-	-	-	15	525 000,00	20	700 000,00
15	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej w Rajgrodzie poprzez przebudowę budynku przy ul. Szkolnej 24 – siedziby Domu Kultury – na nowoczesne centrum kulturowo-sportowe	EFRR, środki własne gminy, inne	5 500 000,00	85	4 675 000,00	-	-	-	-	15	825 000,00	-	-
16	Budowa infrastruktury turystycznej nad rzeką Jęgrzną oraz jeziorem Rajgrodzkim	EFRR, środki własne gminy, inne	5 500 000,00	85	4 675 000,00	-	-	-	-	15	825 000,00	-	-

17	Budowa sceny plenerowej/amfiteatru wraz z zagospodarowaniem terenu, plaży, terenów zielonych oraz niezbędną infrastrukturą	EFRR, środki własne gminy, inne	2 500 000,00	85	2 125 000,00	-	-	-	-	15	375 000,00	-	-
18	Zagospodarowanie Góry Zamkowej, plaży oraz zabudowy towarzyszącej	EFRR, środki własne gminy, inne	2 000 000,00	85	1 700 000,00	-	-	-	-	15	300 000,00	-	-
19	Poprawa dostępności mieszkań komunalnych i socjalnych poprzez modernizację, budowę i zagospodarowanie zasobów mieszkaniowych na terenie gminy	EFRR, środki własne gminy, inne	3 500 000,00	85	2 975 000,00	-	-	-	-	15	525 000,00	-	-
20	Opracowanie dokumentacji uzbrojenia terenu na potrzeby rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Rajgrodzie	EFRR, środki własne gminy, inne	300 000,00	85	255 000,00	-	-	-	-	15	45 000,00	-	-
21	Zagospodarowanie terenu przy świetlicy w Biebrzy	EFRR, środki własne gminy, inne	600 000,00	85	510 000,00	-	-	-	-	15	90 000,00	-	-
22	Budowa, przebudowa i modernizacja placów zabaw, skate-parków, siłowni terenowych i miejsc rekreacji	EFRR, środki własne gminy, inne	1 500 000,00	85	1 275 000,00	-	-	-	-	15	225 000,00	-	-
23	Rozwój szlaków edukacyjnych, sportowo – rekreacyjnych, pieszych, rowerowych, konnych i kajakowych	EFRR, środki własne gminy, inne	1 200 000,00	85	1 020 000,00	-	-	-	-	15	180 000,00	-	-
24	Lokalizacja ekoobserwatoriów wraz z zagospodarowaniem terenu i budową tras dydaktycznych pieszo–rowerowych oraz kładek łączących obserwatoria	EFRR, środki własne gminy, inne	1 000 000,00	85	850 000,00	-	-	-	-	15	150 000,00	-	-
25	Stworzenie strefy ekonomicznej i wsparcie przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji	EFRR, środki własne gminy, inne	2 500 000,00	85	2 125 000,00	-	-	-	-	15	375 000,00	-	-
26	Cyfrowa Biebrza – rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej	EFRR, środki własne gminy, inne	900 000,00	85	765 000,00	-	-	-	-	15	135 000,00	-	-
		Suma:	52 470 000,00	-	41 275 000,00	-	716 500,00	-	108 000,00	-	7 870 500,00	-	2 500 000,00

Źródło: Opracowanie własne

13. Opis struktury zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji

Struktura zarządzania realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród została zaprojektowana w sposób zapewniający sprawne, przejrzyste i partycypacyjne wdrażanie programu. Jej celem jest koordynacja wszystkich działań rewitalizacyjnych oraz zapewnienie udziału różnych grup interesariuszy – mieszkańców, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych i sektora prywatnego – w realizacji wspólnych celów.

Liderem procesu rewitalizacji w gminie Rajgród jest Burmistrz, który odpowiada za całościowe zarządzanie GPR, nadzór nad jego wdrażaniem oraz okresową ocenę efektów realizacji. W ramach swoich zadań, Burmistrz działa we współpracy z odpowiednimi referatami Urzędu Miejskiego oraz jednostkami organizacyjnymi gminy, które realizują konkretne projekty i przedsięwzięcia ujęte w programie.

Do kluczowych zadań Burmistrza i pracowników Urzędu Miejskiego należą:

- koordynacja wdrażania projektów rewitalizacyjnych,
- bieżące monitorowanie sytuacji w podobszarach rewitalizacji,
- gromadzenie danych i analiza wskaźników realizacji GPR,
- sporządzanie raportów i sprawozdań z postępów wdrażania,
- organizację systemu monitoringu i oceny GPR,
- współpraca z partnerami zewnętrznymi, w tym instytucjami wdrażającymi środki unijne.

Integralną częścią struktury zarządzania jest Komitet Rewitalizacji, który pełni rolę opiniodawczo-doradczą wobec Burmistrza. Jest to ciało społeczne, powoływane na mocy uchwały Rady Miejskiej, które reprezentuje mieszkańców, organizacje społeczne, przedsiębiorców oraz przedstawicieli instytucji działających na obszarze rewitalizacji.

Komitet Rewitalizacji:

- opiniuje dokumenty związane z rewitalizacją,
- wyraża stanowisko w sprawie planowanych zmian w programie,
- wspiera działania promujące rewitalizację,
- stanowi platformę dialogu i współpracy między społecznością lokalną a samorządem.

System zarządzania GPR w Rajgrodzie opiera się na zasadach:

- koordynacji – zapewniającej spójność między projektami i ich realizacją w czasie,
- przejrzystości – opartej na raportowaniu i monitorowaniu,
- partycypacji – angażującej społeczność lokalną i partnerów instytucjonalnych,
- elastyczności – umożliwiającej dostosowanie działań do zmieniających się potrzeb i uwarunkowań.

Dzięki takiej strukturze zarządzania, Gminny Program Rewitalizacji może być skutecznie realizowany jako zintegrowany proces, który odpowiada na lokalne problemy i wykorzystuje potencjały obszaru w sposób trwały i zrównoważony.

Harmonogram realizacji

Harmonogram realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród został zaplanowany w sposób zapewniający skuteczne i skoordynowane wdrażanie wszystkich przedsięwzięć w perspektywie do 2032 roku. Program zakłada rozpoczęcie działań w 2025 roku i obejmuje szereg etapów organizacyjnych, realizacyjnych i kontrolnych, które umożliwią osiągnięcie zakładanych celów rewitalizacji.

W 2025 roku planowane jest formalne uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji oraz powołanie Komitetu Rewitalizacji – ciała doradczo-opiniującego, którego zadaniem będzie wspieranie Burmistrza w procesie wdrażania programu, a także pełnienie funkcji forum współpracy z interesariuszami lokalnymi. Komitet będzie odbywać regularne posiedzenia – co najmniej raz w roku – aż do zakończenia okresu obowiązywania GPR, czyli do 2032 roku.

Realizacja projektów rewitalizacyjnych zaplanowana jest na lata 2025–2032. Równolegle prowadzony będzie monitoring realizacji programu, który umożliwi bieżące śledzenie postępów, reagowanie na pojawiające się wyzwania oraz dostosowywanie działań do aktualnych potrzeb społeczności lokalnej.

Integralnym elementem harmonogramu jest także ewaluacja programu, zaplanowana jako proces ciągły w całym okresie realizacji GPR. Ocena będzie obejmować skuteczność i efektywność podejmowanych działań oraz ich wpływ na poprawę sytuacji w wyznaczonych podobszarach rewitalizacji.

Tabela 14. Harmonogram realizacji GPR

Wyszczególnienie	Okres realizacji
Uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji	2025
Powołanie i rozpoczęcie prac Komitetu Rewitalizacji	2025
Posiedzenia Komitetu Rewitalizacji	2025–2032 (minimum raz do roku)
Realizacja przedsięwzięć zaplanowanych w GPR	2025–2032
Monitoring realizacji działań	2025–2032 (systematycznie)
Ewaluacja wdrażania GPR	2025–2032 (zgodnie z opisanymi wskaźnikami i narzędziami)

Źródło: Opracowanie własne

Koszty zarządzania

W ramach realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród nie przewiduje się ponoszenia dodatkowych kosztów związanych z jego zarządzaniem. Cały proces koordynacji i nadzoru nad wdrażaniem programu będzie realizowany w oparciu o istniejące zasoby kadrowe i organizacyjne Urzędu Miejskiego oraz innych jednostek zaangażowanych w działania rewitalizacyjne.

Koszty operacyjne i organizacyjne

Zadania związane z wdrażaniem, monitorowaniem, raportowaniem oraz ewaluacją programu będą wykonywane przez wyznaczonych pracowników Urzędu Miejskiego, w ramach ich obowiązków służbowych. W związku z tym nie przewiduje się wydzielania dodatkowych środków finansowych na wynagrodzenia lub inne koszty operacyjne wynikające z zarządzania GPR. System zarządzania programem oparty jest na efektywnym wykorzystaniu dostępnych zasobów administracyjnych gminy.

Koszty związane z funkcjonowaniem Komitetu Rewitalizacji

Komitet Rewitalizacji, jako ciało doradczo-opiniotawcze wspierające Burmistrza w realizacji programu, będzie działać na zasadzie nieodpłatnego zaangażowania. Jego członkowie – reprezentanci różnych grup interesariuszy, w tym mieszkańców, organizacji społecznych i sektora gospodarczego – będą pełnić swoje funkcje społecznie, bez pobierania wynagrodzenia. Taka forma współpracy sprzyja budowaniu lokalnego partnerstwa i wzmocnieniu poczucia odpowiedzialności za wspólny rozwój.

Zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji Rajgród nie wiąże się z dodatkowymi kosztami finansowymi dla gminy. Przyjęte rozwiązania organizacyjne pozwalają na racjonalne wykorzystanie zasobów wewnętrznych oraz na zapewnienie ciągłości i skuteczności działań bez obciążania budżetu dodatkowymi wydatkami. W razie potrzeby gmina może ubiegać się o wsparcie w ramach projektów miękkich lub technicznych (np. dotacje na przygotowanie dokumentacji, doradztwo czy szkolenia), jednak nie stanowi to podstawowego źródła finansowania działań zarządczych.

Ochrona środowiska

Analiza projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród w świetle przepisów art. 49 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko wykazała, że realizacja zaplanowanych działań nie będzie powodować znaczącego oddziaływania na środowisko.

Przedsięwzięcia ujęte w Programie nie kwalifikują się jako działania mogące zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 poz. 1839 ze zm.). W związku z tym, dokument nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Niezależnie od braku takiego obowiązku, na etapie realizacji poszczególnych projektów przewidziano stosowanie wysokich standardów w zakresie ochrony środowiska, w szczególności w odniesieniu do prac inwestycyjnych, budowlanych i modernizacyjnych. Szczególną uwagę poświęca się ochronie siedlisk gatunków chronionych, w tym ptaków i nietoperzy, zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Prace realizowane będą z zachowaniem najlepszych praktyk środowiskowych i przy poszanowaniu lokalnych zasobów przyrodniczych.

Ponadto Program uwzględnia działania promujące zrównoważony rozwój, podnoszące świadomość ekologiczną mieszkańców oraz wspierające wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Ochrona środowiska stanowi integralny komponent procesu rewitalizacji i znajduje swoje odzwierciedlenie zarówno w celach programowych, jak i w konkretnych działaniach zaplanowanych do realizacji.

14. System monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji

System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród odgrywa istotną rolę w zapewnieniu skuteczności wdrażania zaplanowanych działań oraz osiągnięciu celów rewitalizacji. Jego podstawowym zadaniem jest bieżące śledzenie postępów, ocena skuteczności interwencji oraz dostarczanie rzetelnych informacji niezbędnych do podejmowania decyzji zarządczych.

Za ogólną koordynację monitoringu i oceny odpowiedzialny będzie Burmistrz Rajgrodu, we współpracy z pracownikami Urzędu Miejskiego oraz z Komitetem Rewitalizacji, który pełnić będzie funkcję opiniodawczo-doradczą. Ważnym elementem systemu będzie zaangażowanie społeczności lokalnej – mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedstawicieli biznesu i innych interesariuszy – którzy będą mogli na bieżąco zgłaszać swoje spostrzeżenia, potrzeby i uwagi, co przełoży się na większą transparentność oraz społeczny nadzór nad realizacją GPR.

14.1. Monitoring

Monitoring będzie prowadzony systematycznie i wielowymiarowo, obejmując dwa główne poziomy:

- Monitoring wskaźników projektowych – będzie dotyczył bezpośrednio realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Analizie będą poddawane m.in. stopień zaawansowania projektów, osiągnięte efekty rzeczowe i finansowe oraz zgodność z harmonogramem.
- Monitoring celów strategicznych – opierać się będzie na analizie wskaźników przypisanych do celów GPR, takich jak: poziom aktywności społecznej, dostępność infrastruktury czy poprawa jakości przestrzeni publicznych. Ocena ta pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy działania rewitalizacyjne przekładają się na trwałą poprawę sytuacji w wyznaczonych podobszarach.

Dane niezbędne do monitoringu będą pozyskiwane z różnych źródeł, w tym z urzędów, instytucji lokalnych, danych statystycznych oraz raportów z realizacji poszczególnych projektów. W razie potrzeby możliwe będzie przeprowadzenie dodatkowych badań ankietowych lub konsultacji społecznych z mieszkańcami.

System monitorowania będzie elastyczny – umożliwi dostosowanie działań do zmieniających się warunków oraz wprowadzenie korekt w przypadku wystąpienia nieprzewidzianych trudności. Regularnie opracowywane raporty z postępów będą przedstawiane Radzie Miejskiej i upubliczniane, aby zapewnić transparentność całego procesu.

Wdrażany system monitorowania i oceny GPR Rajgród to nie tylko narzędzie zarządzania, ale także mechanizm budowania zaufania społecznego i włączania mieszkańców we wspólne działania na rzecz odnowy obszarów kryzysowych. Dzięki temu rewitalizacja będzie miała charakter trwały, skoordynowany i odpowiadający na rzeczywiste potrzeby społeczności.

Tabela 15. Wskaźniki dla projektów rewitalizacyjnych

Lp.	Nazwa przedsięwzięcia	Wskaźnik	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło danych
1	Rajgród na nowo – program animacji społeczno-kulturalnej	Liczba uczestników	os.	250	Lista obecności, Ankiety, Dokumentacja fotograficzna
		Liczba wydarzeń kulturalnych zorganizowanych w ramach projektu	szt.	10	
2	Akademia Małego Odkrywcy – program rozwojowy dla dzieci i rodziców	Liczba dzieci objętych wsparciem	os.	50	Listy obecności, Ankiety, Dokumentacja fotograficzna
		Liczba zorganizowanych wydarzeń	szt.	5	
3	EkoRAJ – edukacja ekologiczna i aktywizacja lokalnej społeczności	Liczba uczestników działań edukacyjnych	os.	60	Lista obecności, Ankiety, Dokumentacja fotograficzna
		Liczba zorganizowanych działań edukacyjnych	szt.	5	
4	Rajgrodzka Akademia Aktywności – działania integrujące i aktywizujące mieszkańców	Liczba osób uczestniczących w warsztatach i zajęciach	os.	80	Listy obecności, Ankiety, Dokumentacja fotograficzna
		Liczba przeprowadzonych cykli warsztatowych i spotkań	szt.	8	
5	Festiwal Jeziora i Rzeki – wydarzenie cykliczne promujące turystykę i lokalną kulturę	Liczba edycji festiwalu	szt.	6	Dokumentacja fotograficzna, Dokumentacja fotograficzna
6	Rewitalizacja centrum miasta Rajgród	Powierzchnia rewitalizowanych obszarów	ha	0,9	Protokół odbioru, Dokumentacja techniczna
7	Zagospodarowanie nadbrzeża jeziora Rajgrodzkiego	Liczba rewitalizowanych przestrzeni publicznych	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
8	Rozbudowa budynku na potrzeby przedszkola w Rajgrodzie	Liczba nowych miejsc przedszkolnych	szt.	20	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
9	Termomodernizacja i modernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Rajgrodzie	Liczba zmodernizowanych obiektów	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna,
10	Budowa targowiska miejskiego w Rajgrodzie	Liczba powstałych targowisk	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
11	Budowa stacji uzdatniania wody w Biebrzy	Liczba nowo wybudowanych stacji uzdatniania wody	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna,
12	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Rajgrodzie, w tym wykorzystanie OZE na potrzeby oczyszczalni ścieków.	Liczba zmodernizowanych/przebudowanych obiektów	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna

13	Modernizacja stacji uzdatniania wody w Rajgrodzie	Liczba zmodernizowanych/przebudowanych obiektów	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
14	Budowa rozdzielczej sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej w Rajgrodzie	Długość wybudowanej sieci wodociągowej	km	0,5	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
		Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej	km	0,5	
15	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kulturalnej w Rajgrodzie poprzez przebudowę budynku przy ul. Szkolnej 24 – siedziby Domu Kultury – na nowoczesne centrum kulturowo-sportowe	Liczba zmodernizowanych obiektów	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
16	Budowa infrastruktury turystycznej nad rzeką Jędrznią oraz jeziorem Rajgrodzkim	Liczba wybudowanych przystani	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
		Liczba nowych miejsc rekreacji w gminie	szt.	1	
17	Budowa sceny plenerowej/amfiteatru wraz z zagospodarowaniem terenu, plaży, terenów zielonych oraz niezbędną infrastrukturą	Liczba wybudowanych scen plenerowych/amfiteatrów	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
		Powierzchnia zagospodarowanego terenu	ha	0,67	
18	Zagospodarowanie Góry Zamkowej, plaży oraz zabudowy towarzyszącej	Liczba obiektów objętych rewitalizacją	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
19	Poprawa dostępności mieszkań komunalnych i socjalnych poprzez modernizację, budowę i zagospodarowanie zasobów mieszkaniowych na terenie gminy	Liczba mieszkań komunalnych i/lub socjalnych objętych inwestycją	szt.	6	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
20	Opracowanie dokumentacji uzbrojenia terenu na potrzeby rozwoju budownictwa mieszkaniowego w Rajgrodzie	Liczba opracowanych kompletów dokumentacji	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
21	Zagospodarowanie terenu przy świetlicy w Biebrzy	Liczba zrewitalizowanych przestrzeni publicznych	szt.	1	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
22	Budowa, przebudowa i modernizacja placów zabaw, skate-parków, siłowni terenowych i miejsc rekreacji	Liczba zmodernizowanych lub nowo wybudowanych obiektów rekreacyjnych	szt.	3	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
23	Rozwój szlaków edukacyjnych, sportowo – rekreacyjnych, pieszych, rowerowych, konnych i kajakowych	Długość oznakowanych lub zmodernizowanych tras	km	5	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
		Liczba utworzonych lub doposażonych punktów odpoczynku	szt.	10	

24	Lokalizacja ekoobserwatoriów wraz z zagospodarowaniem terenu i budową tras dydaktycznych pieszo-rowerowych oraz kładek łączących obserwatoria	Liczba zrealizowanych ekoobserwatoriów	szt.	3	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
		Długość nowo wybudowanych tras edukacyjno-rekreacyjnych	km	3	
25	Stworzenie strefy ekonomicznej i wsparcie przedsiębiorczości na obszarze rewitalizacji	Powierzchnia przygotowanego terenu inwestycyjnego	ha	0,5	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
26	Cyfrowa Biebrza – rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej	Długość wybudowanej sieci światłowodowej – 5 km;	km	5	Protokoły odbiorów, Dokumentacja techniczna
		Liczba obszarów z poprawionym zasięgiem GSM – min. 2 lokalizacje	szt.	2	

Źródło: opracowanie własne

Wskaźniki realizacji celów zostały opracowane w podziale na dwa wyznaczone podobszary rewitalizacji: Biebrza oraz Rajgród–Wojdy, z uwzględnieniem specyfiki i zróżnicowania problemów występujących na każdym z tych obszarów.

Dla podobszaru Rajgród–Wojdy, wartości bazowe wskaźników zostały przyjęte w oparciu o analizę intensywności zjawisk kryzysowych w poszczególnych jednostkach delimitacyjnych. W większości przypadków przyjęto uśrednione dane z obu jednostek (Rajgród i Wojdy), natomiast w sytuacjach, gdy dany problem występował wyłącznie na terenie jednej z nich – wskaźnik został przypisany tylko dla tej konkretnej jednostki.

Takie podejście umożliwia precyzyjne monitorowanie postępów rewitalizacji w odniesieniu do lokalnych uwarunkowań oraz pozwala na dostosowanie działań do rzeczywistych potrzeb danego podobszaru. Poniżej przedstawiono zestawienie wskaźników realizacji celów Gminnego Programu Rewitalizacji.

Tabela 16. Wskaźniki realizacji celów: Biebrza

Wskaźnik: Biebrza	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa
Cel 1: Ożywienie społeczne i integracja mieszkańców			
Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu bezrobocia	os. / 1000 mieszkańców	25,57	24,29
Liczba osób objętych "niebieską kartą"	os. / 1000 mieszkańców	5,68	5,40
Liczba przestępstw i wykroczeń	os. / 1000 mieszkańców	17,05	16,20
Liczba NGO	os. / 1000 mieszkańców	147,73	155,12
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych od 2017	szt. / 100 mieszkańców	8,52	8,946
Firmy zawieszone od 2017	szt. / 100 mieszkańców	11,36	10,792
Cel 2: Poprawa jakości życia poprzez rozwój infrastruktury technicznej			
Kotły pozaklasowe	szt. / km	6,38	6,061
Liczba nowo wybudowanych stacji uzdatniania wody	szt.	0	1
Liczba zrewitalizowanych przestrzeni publicznych	szt.	0	1

Liczba zmodernizowanych lub nowo wybudowanych obiektów rekreacyjnych	szt.	0	1
--	------	---	---

Źródło: opracowanie własne

Tabela 17. Wskaźniki realizacji celów: Rajgród – Wojdy

Wskaźnik: Rajgród - Wojdy	Obszar	Jednostka miary	Wartość bazowa	Wartość docelowa
Cel 1. Ożywienie społeczne i kulturalne oraz aktywizacja mieszkańców				
Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu bezrobocia	Rajgród i Wojdy	os. / 1000 mieszkańców	43,3	41,14
Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby	Rajgród i Wojdy	os. / 1000 mieszkańców	11,87	11,28
Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu niepełnosprawności	Rajgród	os. / 1000 mieszkańców	7,79	7,40
Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu ubóstwa	Rajgród i Wojdy	os. / 1000 mieszkańców	35,14	33,38
Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu alkoholizmu	Rajgród i Wojdy	os. / 1000 mieszkańców	10,57	10,04
Liczba osób otrzymujących pomoc z powodu przemocy	Rajgród	os. / 1000 mieszkańców	3,25	3,09
Liczba osób objętych "niebieską kartą"	Rajgród	os. / 1000 mieszkańców	3,25	3,09
Liczba przestępstw i wykroczeń	Rajgród i Wojdy	os. / 1000 mieszkańców	152,465	144,84
Liczba osób pobierających dodatek mieszkaniowy	Rajgród	os. / 1000 mieszkańców	1,95	1,85
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Wojdy	szt. / 100 mieszkańców	21,51	22,59
Firmy zawieszone od 2017	Rajgród	szt. / 100 mieszkańców	7,79	7,40
Cel 2. Rewitalizacja przestrzeni publicznych i rozwój potencjału regionu				
Powierzchnia rewitalizowanych obszarów	Rajgród i Wojdy	ha	0	2
Liczba zrewitalizowanych przestrzeni	Rajgród i Wojdy	szt.	0	3
Liczba zmodernizowanych obiektów budowlanych	Rajgród i Wojdy	szt.	0	3
Liczba nowych miejsc rekreacji w gminie	Rajgród i Wojdy	szt.	0	2
Liczba zmodernizowanych lub nowo wybudowanych obiektów rekreacyjnych	Rajgród i Wojdy	szt.	0	5
Długość nowo wybudowanych tras edukacyjno-rekreacyjnych	Rajgród i Wojdy	km	0	3
Cel 3. Wzrost jakości życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury i gospodarki lokalnej				
Liczba zmodernizowanych obiektów budowlanych	Rajgród i Wojdy	szt.	0	2
Kotły pozaklasowe	Rajgród i Wojdy	szt./km	4,77	4,53
Liczba nowych miejsc przedszkolnych	Rajgród i Wojdy	szt.	0	20
Liczba powstałych miejsc do promocji i rozwoju lokalnych produktów	Rajgród i Wojdy	szt.	0	1
Długość wybudowanej sieci wod. - kan.	Rajgród i Wojdy	km	0	1
Liczba mieszkań komunalnych i/lub socjalnych objętych inwestycją	Rajgród i Wojdy	szt.	0	6

Źródło: opracowanie własne

14.2. Ewaluacja

System ewaluacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród został zaprojektowany tak, aby umożliwić rzetelną i systematyczną ocenę skuteczności realizowanych działań oraz ich wpływu na obszary objęte rewitalizacją. Ewaluacja ma na celu weryfikację, czy podejmowane inicjatywy rzeczywiście przyczyniają się do osiągnięcia założonych celów, eliminacji zjawisk kryzysowych oraz poprawy jakości życia mieszkańców.

Ewaluacja będzie prowadzona na trzech poziomach.

1. Ewaluacja bieżąca (roczna)

Co roku opracowywane będą raporty roczne, zawierające informacje dotyczące postępu rzeczowego i finansowego wdrażania programu. Dokumenty te pozwolą na ocenę realizacji projektów w odniesieniu do przyjętych wskaźników oraz identyfikację ewentualnych trudności i potrzeb dostosowania działań.

2. Ewaluacja śródkresowa (mid-term)

Przeprowadzona zostanie do końca 2028 roku. Celem tej oceny będzie określenie stopnia zaawansowania programu, skuteczności przyjętych rozwiązań oraz wskazanie ewentualnych zagrożeń dla dalszej realizacji GPR. Wyniki ewaluacji śródkresowej posłużą do ewentualnej korekty harmonogramu, priorytetów lub zakresu przedsięwzięć.

3. Ewaluacja końcowa (ex-post)

Po zakończeniu wdrażania GPR przygotowany zostanie raport podsumowujący, który umożliwi kompleksową ocenę efektów rewitalizacji – zarówno w ujęciu ilościowym (osiągnięcie wskaźników), jak i jakościowym (wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej). Ewaluacja końcowa pozwoli również na sformułowanie wniosków i rekomendacji na potrzeby przyszłych działań rewitalizacyjnych.

W ramach całego procesu przewiduje się analizę wpływu projektów na rozwój lokalny, redukcję problemów społecznych, integrację mieszkańców oraz poprawę warunków środowiskowych. Szczególny nacisk zostanie położony na ocenę skuteczności interwencji w kontekście celów programu, a także adekwatności przyjętych narzędzi.

Ewaluacja będzie prowadzona w sposób przejrzysty, z możliwością udziału przedstawicieli społeczności lokalnej i interesariuszy, m.in. za pośrednictwem Komitetu Rewitalizacji. Takie podejście zagwarantuje wiarygodność wyników oraz większe zaangażowanie społeczne w rozwój lokalny.

15. Opis sposobu zapewnienia interesariuszy w procesie rewitalizacji

15.1. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

W procesie przygotowania i realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród szczególną wagę przywiązano do włączenia interesariuszy społecznych, gospodarczych i instytucjonalnych. Ich aktywne uczestnictwo stanowiło nie tylko podstawę do trafnej diagnozy i projektowania działań, ale także kluczowy element budowania trwałego zaangażowania i poczucia współodpowiedzialności za przyszłość gminy.

Zaangażowanie mieszkańców, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz grup nieformalnych umożliwiło dostosowanie proponowanych przedsięwzięć do realnych potrzeb i oczekiwań lokalnej społeczności. Dzięki temu działania rewitalizacyjne w Rajgrodzie zyskały wysoki poziom akceptacji społecznej, co zwiększa szanse na ich efektywną realizację.

Etapy udziału interesariuszy

Proces partycypacji przebiegał wieloetapowo i obejmował:

- Diagnozę i delimitację obszarów rewitalizacji, w ramach której zbierano opinie mieszkańców, zorganizowano spotkania konsultacyjne i umożliwiono składanie uwag w różnych formach (papierowo, elektronicznie, ustnie).
- Analizę problemów i potrzeb, wspartą ankietami oraz rozmowami z interesariuszami, co pozwoliło lepiej zrozumieć lokalny kontekst społeczno-gospodarczy.
- Konsultacje projektu GPR, prowadzone z szerokim gronem odbiorców – mieszkańców, liderów społecznych, instytucji i organizacji – w formie spotkań i zbierania uwag do dokumentu.

Grupy zaangażowane w proces rewitalizacji

W procesie konsultacyjnym towarzyszącym opracowaniu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród stworzono przestrzeń do aktywnego udziału szerokiego grona interesariuszy. Konsultacje miały charakter otwarty i dostępny dla wszystkich, co umożliwiło zaangażowanie wielu różnych grup społecznych, instytucjonalnych i gospodarczych.

Możliwość udziału w procesie miały w szczególności:

- Mieszkanki i mieszkańcy obszarów rewitalizacji oraz pozostałych części gminy, którzy dzięki znajomości lokalnych uwarunkowań mogli zgłaszać najważniejsze problemy i potrzeby.
- Osoby ze szczególnymi potrzebami, w tym seniorzy, osoby z niepełnosprawnościami, osoby samotne, długotrwale bezrobotne czy zagrożone wykluczeniem – ich głos był ważnym źródłem informacji w zakresie dostępności usług i barier w przestrzeni publicznej.

- Właściciele i zarządcy nieruchomości, w tym wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe, którzy mieli możliwość wyrażenia opinii na temat stanu technicznego zasobów mieszkaniowych i potrzeb inwestycyjnych.
- Przedstawiciele lokalnego biznesu i potencjalni inwestorzy, którzy mogli wskazać ograniczenia rozwoju gospodarczego i potrzeby wspierające lokalną przedsiębiorczość.
- Organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, zwłaszcza aktywne w obszarach integracji społecznej, kultury, ochrony środowiska czy edukacji.
- Instytucje publiczne, w tym jednostki samorządu, szkoły, ośrodki pomocy społecznej i inne podmioty, których wiedza instytucjonalna była ważnym wkładem w diagnozę i planowanie działań rewitalizacyjnych.

Możliwość udziału szerokiego grona interesariuszy w procesie konsultacyjnym stworzyła warunki do uwzględnienia różnych punktów widzenia i potrzeb lokalnej społeczności w opracowywanym dokumencie. Otwarty i transparentny charakter prac nad GPR Rajgród sprzyjał budowaniu poczucia współodpowiedzialności za planowane działania oraz zwiększał ich akceptowalność społeczno-lokalną.

Sposób udziału interesariuszy w etapie wdrażania i oceny Programu Rewitalizacji

Na etapie wdrażania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród przewiduje się możliwość dalszego zaangażowania interesariuszy, w tym mieszkańców, organizacji społecznych, przedsiębiorców i instytucji publicznych. Ich udział – choć dobrowolny – może istotnie wspierać skuteczność realizacji programu, umożliwiając bieżące reagowanie na pojawiające się potrzeby oraz ocenę postępów działań.

W ramach tego procesu mogą być organizowane spotkania informacyjne, otwarte warsztaty, konsultacje społeczne oraz prezentacje wyników. Takie działania stwarzają przestrzeń do przekazywania aktualnych informacji o realizowanych przedsięwzięciach oraz do zbierania opinii i sugestii od mieszkańców. Opinie uczestników procesu wdrażania mogą służyć jako cenna informacja zwrotna, wykorzystywana do optymalizacji działań oraz dostosowywania ich do zmieniających się realiów i oczekiwań społeczności lokalnej.

Dodatkowo, przewiduje się możliwość włączenia interesariuszy w proces oceny rezultatów – np. poprzez udział w badaniach ankietowych, wywiadach lub analizie wyników osiągniętych w ramach realizowanych projektów.

Funkcję łącznika pomiędzy samorządem a społecznością lokalną pełni Komitet Rewitalizacji – organ opiniotwórczo-doradczy, który może współpracować z interesariuszami w zakresie monitorowania, analizy postępów oraz rekomendowania dalszych kierunków działań. Jego rolą jest także wspieranie transparentności działań oraz dbałość o spójność procesu rewitalizacji z rzeczywistymi potrzebami mieszkańców.

Włączenie lokalnych interesariuszy w etap realizacji i oceny Programu wzmacnia jego społeczny charakter, sprzyja budowaniu poczucia współodpowiedzialności za podejmowane inicjatywy i zwiększa szanse na trwałość osiągniętych rezultatów.

16. Opis powiązań gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rajgród został opracowany w zgodzie z nadrzędnymi dokumentami strategicznymi i planistycznymi obowiązującymi na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i unijnym. Jego głównym celem jest skuteczne przeciwdziałanie zjawiskom kryzysowym na wyznaczonych obszarach poprzez realizację spójnych działań społecznych, gospodarczych, środowiskowych i przestrzennych. GPR stanowi integralny element polityki rozwoju gminy i wpisuje się w długofalową wizję zrównoważonego rozwoju, koncentrując się na podnoszeniu jakości życia mieszkańców oraz wzmacnianiu lokalnego potencjału.

16.1. Zgodność z dokumentami krajowymi i regionalnymi

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR)

GPR Gminy Rajgród koresponduje z kluczowymi celami SOR, w tym z ideą wzmacniania potencjału lokalnych społeczności, przeciwdziałania wykluczeniu oraz wspierania gospodarki opartej na wiedzy i innowacyjności. Poprzez integrację działań inwestycyjnych i społecznych, program wspiera trwały i zrównoważony rozwój lokalny.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Program przyczynia się do realizacji celu spójności terytorialnej, wspierając rewitalizację obszarów zdegradowanych oraz rozwój lokalnej przedsiębiorczości i usług publicznych. Podejmowane działania są zgodne z założeniami wyrównywania szans i wzmacniania konkurencyjności regionów.

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030

GPR promuje działania partycypacyjne, wzmacnia więzi społeczne i wspiera kulturę jako istotny element tożsamości lokalnej. Wdrażane projekty przewidują aktywizację mieszkańców, w tym grup wrażliwych, oraz rozwój lokalnych instytucji kultury.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030

Program rewitalizacji wpisuje się w priorytety regionalne, takie jak rozwój lokalnych gospodarek, wyrównywanie szans edukacyjnych i społecznych oraz poprawa jakości przestrzeni publicznych. Przewiduje działania zwiększające atrakcyjność inwestycyjną gminy i wzmacniające jej pozycję w regionie.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego

GPR Rajgród realizuje założenia przestrzenne województwa, wspierając odnowę i uporządkowanie struktur przestrzennych, ochronę środowiska, wzmacnianie funkcji rekreacyjnych oraz promocję dziedzictwa kulturowego. Planowane działania są zgodne z zasadami ładu przestrzennego i racjonalnego wykorzystania zasobów przyrodniczych.

16.2. Opis sposobu realizacji przez gminny program rewitalizacji dokumentów strategicznych gminy

Strategia Rozwoju Gminy Rajgród na lata 2023–2030

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rajgród pozostaje w pełnej zgodności ze Strategią Rozwoju Gminy Rajgród na lata 2023–2030 i stanowi jedno z kluczowych narzędzi wdrażania jej założeń. Cele i przedsięwzięcia zawarte w GPR wspierają realizację wszystkich czterech celów strategicznych wyznaczonych w strategii rozwoju, zapewniając spójność działań oraz ukierunkowanie interwencji na najważniejsze potrzeby lokalne.

1. Wzmacnianie kapitału ludzkiego i społecznego

Działania rewitalizacyjne wspierają integrację społeczną, aktywizację mieszkańców oraz rozwój lokalnych inicjatyw. Projekty takie jak „Rajgrodzka Akademia Aktywności”, „Akademia Małego Odkrywcy” czy „Rajgród na nowo” wzmacniają więzi społeczne i przeciwdziałają wykluczeniu, co bezpośrednio wpisuje się w ten cel strategiczny. Przewidziane przedsięwzięcia mają na celu zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w życiu społecznym, podniesienie kompetencji oraz rozwój oferty kulturalnej i edukacyjnej.

2. Rozwój gospodarczy i turystyczny

Program rewitalizacji przyczynia się do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości poprzez działania takie jak budowa targowiska miejskiego, stworzenie strefy ekonomicznej czy poprawa estetyki przestrzeni publicznych w centrum Rajgrodu. Ponadto, projekty związane z rewitalizacją nadbrzeży jeziora Rajgrodzkiego, zagospodarowaniem Góry Zamkowej, budową infrastruktury turystycznej oraz Festiwal Jeziora i Rzeki wspierają rozwój oferty turystycznej i rekreacyjnej, zwiększając atrakcyjność gminy dla mieszkańców i odwiedzających.

3. Rozwój infrastruktury oraz poprawa ochrony środowiska

GPR zawiera szereg inwestycji technicznych i środowiskowych, m.in. modernizację oczyszczalni ścieków, budowę i modernizację stacji uzdatniania wody, rozwój sieci wodociągowo-kanalizacyjnej oraz działania proekologiczne jak lokalizacja ekoobserwatoriów, projekt EkoRAJ i rozwój tras dydaktycznych. Przedsięwzięcia te prowadzą do poprawy jakości usług komunalnych, ochrony zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska, co realizuje wskazany cel strategiczny.

4. Zrównoważone zarządzanie rozwojem przestrzennym gminy

GPR zakłada uporządkowanie i modernizację przestrzeni publicznych, w tym rewitalizację centrum Rajgrodu, modernizację budynków użyteczności publicznej, zagospodarowanie terenów rekreacyjnych, a także opracowanie dokumentacji uzbrojenia terenów pod budownictwo mieszkaniowe. Działania te wpływają na poprawę ładu przestrzennego, efektywne wykorzystanie zasobów i zwiększenie dostępności terenów inwestycyjnych.

Dzięki temu, Gminny Program Rewitalizacji staje się narzędziem operacjonalizacji Strategii Rozwoju Gminy Rajgród, przekształcając założenia strategiczne w konkretne i mierzalne działania. Wspiera on nie tylko realizację celów ilościowych, takich jak liczba inwestycji czy

poprawa infrastruktury, ale przede wszystkim jakościowych – w tym wzrost poziomu życia, poprawę spójności społecznej i zrównoważony rozwój całego obszaru.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rajgród na lata 2021–2026

Gminny Program Rewitalizacji jest spójny z celami określonymi w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Rajgród na lata 2021–2026”. Oba dokumenty odpowiadają na potrzeby lokalnej społeczności w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, integracji mieszkańców, poprawy dostępu do usług społecznych oraz aktywizacji zawodowej i społecznej.

Strategia koncentruje się na identyfikacji i ograniczaniu zjawisk takich jak ubóstwo, bezrobocie, przemoc domowa, samotność osób starszych czy wykluczenie osób z niepełnosprawnościami. GPR, poprzez realizację zintegrowanych przedsięwzięć – zarówno inwestycyjnych, jak i społecznych – przyczynia się do poprawy warunków życia mieszkańców obszarów problemowych, wzmacniając tym samym skuteczność polityki społecznej gminy.

Działania rewitalizacyjne obejmujące tworzenie lub modernizację przestrzeni wspólnych, rozwój oferty dla dzieci, młodzieży i seniorów, wsparcie inicjatyw lokalnych czy wzmocnienie dostępności usług publicznych są odpowiedzią na potrzeby i cele określone w Strategii. Dodatkowo, GPR promuje współpracę między instytucjami, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami, co sprzyja rozwojowi kapitału społecznego i integracji.

Dzięki komplementarności obu dokumentów możliwe jest skuteczne adresowanie najważniejszych problemów społecznych w gminie Rajgród.

17. Wpływ na środowisko

17.1. Oddziaływanie na środowisko

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku wyraził zgodę na odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla przedmiotowego projektu dokumentu. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku również uznał, że zachodzą przesłanki uzasadniające odstąpienie od przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Rajgród do roku 2032 oraz zaplanowane w jego ramach działania są zgodne z krajową i unijną polityką klimatyczną. Program uwzględnia kwestie środowiskowe, promuje zrównoważony rozwój i wspiera realizację celów społeczno-gospodarczych w sposób odpowiedzialny ekologicznie.

Planowane inwestycje będą realizowane wyłącznie na terenie gminy Rajgród i nie będą wywierać wpływu na terytoria państw sąsiednich.

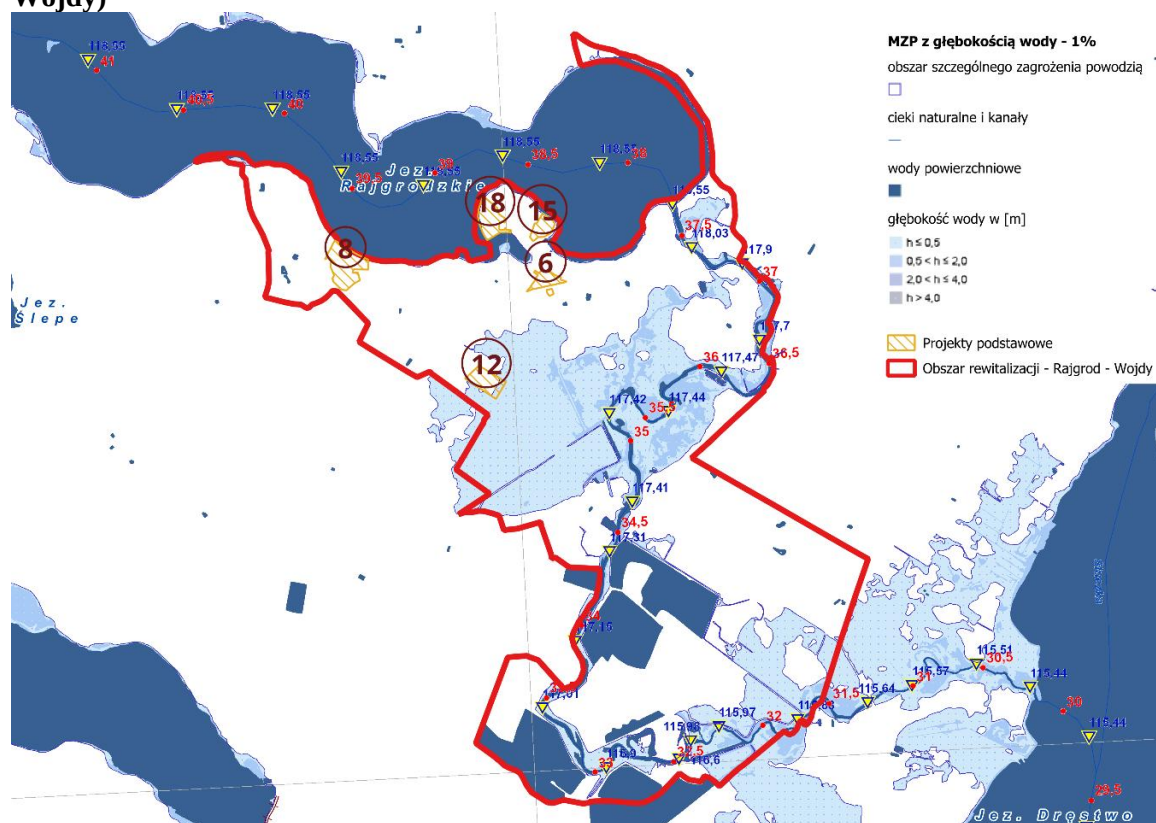
Na etapie realizacji projektów rewitalizacyjnych zostanie zapewniona właściwa ochrona gatunkowa ptaków i nietoperzy, zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody, w szczególności podczas prowadzenia prac remontowo-budowlanych oraz modernizacji budynków.

17.2. Gospodarka wodna

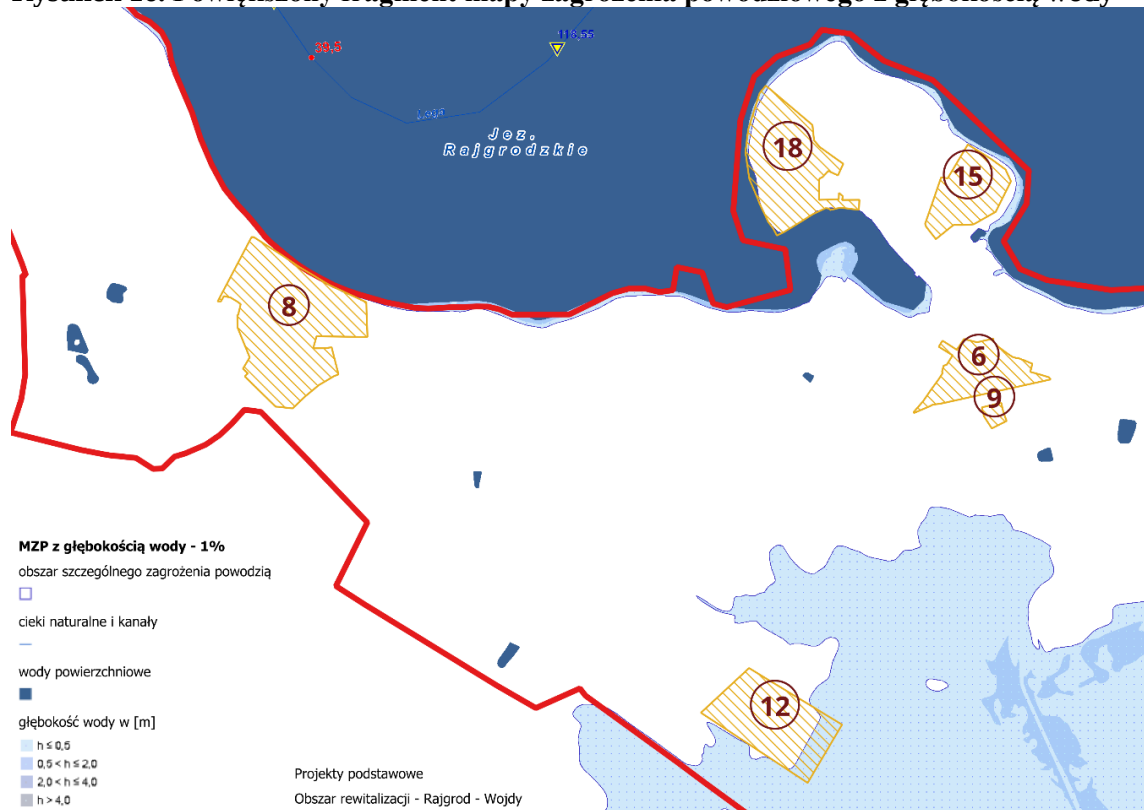
Na terenie objętym Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Rajgród do roku 2032 zidentyfikowano występowanie obszarów szczególnego zagrożenia powodzią, zgodnie z definicją zawartą w art. 16 pkt 34 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1087 z późn. zm.). Są to tereny, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi wynosi:

- Q1% – raz na 100 lat (średnie prawdopodobieństwo),
- Q10% – raz na 10 lat (wysokie prawdopodobieństwo).

Zgodnie z obowiązującym mapami zagrożenia powodziowego opublikowanymi przez Ministra Klimatu i Środowiska, obszary szczególnego zagrożenia powodzią występują na terenie podobszaru Rajgród–Wojdy, w szczególności wzdłuż rzeki Jegrznicy oraz nad jeziorem Rajgrodzkim. Z kolei na wyznaczonym podobszarze Biebrza nie stwierdzono występowania terenów objętych szczególnym zagrożeniem powodzią.

Rysunek 15. Mapa zagrożenia powodziowego z głębokością wody – 1% (podobszar Rajgród – Wojdy)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

Rysunek 16. Powiększony fragment mapy zagrożenia powodziowego z głębokością wody – 1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OpenStreetMap.org

W Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Rajgród zidentyfikowano siedem przedsięwzięć podstawowych, których teren realizacji może częściowo pokrywać się z obszarami szczególnego zagrożenia powodzią (Q1% i Q10%), wyznaczonymi zgodnie z mapami zagrożenia powodziowego. Należy jednak podkreślić, że w większości przypadków obszary szczególnego zagrożenia powodzią obejmują jedynie fragmenty działek ewidencyjnych, na których planowane są poszczególne przedsięwzięcia. Natomiast rzeczywisty zakres robót i lokalizacja obiektów zostanie zrealizowana w taki sposób, aby znajdowały się one w granicach tych działek, lecz poza obszarem zagrożenia powodziowego. Takie rozwiązanie pozwala na skuteczne wykorzystanie potencjału nieruchomości przy jednoczesnym zapewnieniu zgodności z przepisami Prawa wodnego oraz minimalizacji ryzyka związanego z wystąpieniem powodzi.

Trzy przedsięwzięcia zostały naniesione na załącznik graficzny, co umożliwiło szczegółową analizę ich lokalizacji względem zasięgu potencjalnych powodzi. Dotyczy to:

- Rozbudowa budynku na potrzeby przedszkola w Rajgrodzie (przedsięwzięcie nr 8),
- Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Rajgrodzie, w tym wykorzystanie OZE na potrzeby oczyszczalni ścieków (przedsięwzięcie nr 12),
- Zagospodarowanie Góry Zamkowej, plaży oraz zabudowy towarzyszącej (przedsięwzięcie nr 18).

W związku z ich lokalizacją, planowane działania zostały przeanalizowane pod kątem zgodności z przepisami Prawa wodnego. W projekcie przewidziano środki ograniczające ryzyko powodziowe, w tym m.in. dostosowanie lokalizacji i infrastruktury do warunków terenowych, zabezpieczenia techniczne oraz zachowanie przepustowości hydraulicznej obszarów objętych rewitalizacją.

W przypadku czterech pozostałych przedsięwzięć istnieje możliwość, że będą one realizowane częściowo na terenach szczególnego zagrożenia powodzią (Q1% i Q10%). Na obecnym etapie nie zostały jednak jeszcze określone szczegółowe rozwiązania projektowe ani precyzyjna lokalizacja przestrzenna planowanych działań, co uniemożliwia jednoznaczne wskazanie ich zasięgu w części graficznej dokumentu. Dotyczy to:

- Zagospodarowania nadbrzeża jeziora Rajgrodzkiego (przedsięwzięcie nr 7),
- Budowa infrastruktury turystycznej nad rzeką Jęgrznią oraz jeziorem Rajgrodzkim (przedsięwzięcie nr 16),
- Budowa sceny plenerowej/amfiteatru wraz z zagospodarowaniem terenu, plaży, terenów zielonych oraz niezbędną infrastrukturą w Rajgrodzie (przedsięwzięcie nr 17),
- Lokalizacja ekoobserwatoriów wraz z zagospodarowaniem terenu i budową tras dydaktycznych pieszo–rowerowych oraz kładek łączących obserwatoria (przedsięwzięcie nr 24).

Z uwagi na możliwość częściowego położenia tych inwestycji na terenach zagrożonych powodzią, na etapie opracowywania dokumentacji technicznej zostaną szczegółowo przeanalizowane uwarunkowania hydrologiczne oraz uwzględnione wymagania wynikające z przepisów Prawa wodnego i map zagrożenia powodziowego. Dla planowanych działań przewiduje się zastosowanie odpowiednich środków ograniczających ryzyko powodziowe, w tym: zachowanie naturalnego ukształtowania terenu, zapewnienie drożności przepływu wód

oraz dostosowanie rozwiązań technicznych do lokalnych warunków terenowych i wymogów ochrony przeciwpowodziowej.

Zagospodarowanie terenów położonych w granicach obszarów szczególnego zagrożenia powodzią uwzględnia zasady ochrony przeciwpowodziowej, przepisy Prawa wodnego oraz obowiązujące dokumenty planistyczne w zakresie gospodarki wodnej. W GPR przewidziano zastosowanie kompleksowego zestawu środków technicznych, przestrzennych i przyrodniczych, których celem jest ograniczenie ryzyka powodziowego oraz zapewnienie bezpieczeństwa przyszłych inwestycji i użytkowników terenów objętych rewitalizacją. Środki te obejmują w szczególności:

- lokalizację nowych obiektów kubaturowych poza obszarami o wysokim ryzyku powodziowym (Q10%), wszędzie tam, gdzie pozwalają na to uwarunkowania przestrzenne i funkcjonalne,
- dostosowanie poziomu posadowienia infrastruktury do warunków terenowych i hydrologicznych,
- zastosowanie zabezpieczeń konstrukcyjnych, takich jak podwyższenia terenu, systemy odwodnienia, wzmocnienia brzegowe czy uszczelnienia chroniące przed zalaniem i podmyciem,
- zapewnienie drożności przepływu wód powodziowych poprzez ograniczenie zmian ukształtowania terenu oraz zachowanie lub odtworzenie naturalnych form rzeźby terenu,
- właściwe zagospodarowanie powierzchni biologicznie czynnych, z rezygnacją z nadmiernego uszczelniania nawierzchni, aby zachować zdolność retencyjną podłoża,
- prowadzenie nasadzeń zieleni z zachowaniem przepuszczalności hydraulicznej, tak aby nie zakłócać naturalnej dynamiki przepływu wód.

Wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne planowane na terenach objętych zagrożeniem powodziowym będą realizowane na podstawie aktualnych map zagrożenia i ryzyka powodziowego, a projektowanie szczegółowe będzie prowadzone z uwzględnieniem wytycznych wynikających z krajowych dokumentów strategicznych w zakresie zarządzania ryzykiem powodziowym. Celem tych działań jest zapewnienie trwałości inwestycji, ochrony mienia i zdrowia mieszkańców oraz zrównoważonego wykorzystania potencjału przestrzennego terenów zagrożonych powodzią.

18. Określenie niezbędnych zmian w uchwałach

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród nie wymaga obecnie zmian w obowiązujących uchwałach Rady Miejskiej. Przeprowadzona analiza aktów prawa miejscowego wykazała, że zaplanowane działania rewitalizacyjne są zgodne z obowiązującymi regulacjami i nie naruszają dotychczasowych postanowień uchwał dotyczących m.in. zagospodarowania przestrzennego, zarządzania mieniem komunalnym, czy funkcjonowania jednostek organizacyjnych gminy.

Założenia GPR wpisują się w aktualne ramy prawne i są komplementarne wobec już przyjętych kierunków rozwoju gminy. Oznacza to, że nie zachodzi konieczność wprowadzania nowych uchwał ani nowelizacji istniejących dokumentów na etapie uchwalenia i początkowego wdrażania Programu.

Jednocześnie należy zaznaczyć, że w miarę postępu realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, może pojawić się potrzeba dostosowania niektórych przepisów – np. w zakresie zagospodarowania przestrzennego, organizacji ruchu lokalnego czy zasad współpracy z mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi. Ewentualne korekty będą jednak podejmowane na bieżąco, w odpowiedzi na konkretne potrzeby wynikające z wdrażania poszczególnych projektów.

19. Realizacja programu w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

Specjalna Strefa Rewitalizacji

W ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Rajgród nie przewiduje się utworzenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji. Aktualny zakres planowanych działań nie wymaga wdrażania dodatkowych mechanizmów prawnych przewidzianych dla tego typu stref, a planowana interwencja rewitalizacyjna może być realizowana w oparciu o obowiązujące instrumenty planistyczne i prawne.

Wskazanie zakresu niezbędnych zmian w planie ogólnym gminy

Na moment opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gmina Rajgród nie posiada jeszcze uchwalonego planu ogólnego. W związku z tym na obecnym etapie nie wskazuje się zakresu ewentualnych zmian w tym dokumencie.

Jednocześnie, w procesie opracowywania planu ogólnego, zalecane będzie uwzględnienie ustaleń GPR, tak aby kierunki rozwoju przestrzennego gminy były spójne z celami i działaniami rewitalizacyjnymi zaplanowanymi w dokumencie.

Wskazanie zakresu zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Rajgród – analiza wykazała, że realizacja GPR jest zgodna z obowiązującym studium. Przedsięwzięcia przewidziane w Programie są spójne z przyjętymi kierunkami polityki przestrzennej i nie wymagają wprowadzania zmian w tym dokumencie strategicznym.

Wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego – na obecnym etapie nie zachodzi konieczność zmiany ani uchwalenia nowych MPZP w związku z wdrażaniem GPR. Większość projektów może być realizowana w ramach istniejących zapisów planistycznych. W przypadku, gdy pojawi się potrzeba uchwalenia nowych planów miejscowych (np. pod inwestycje mieszkaniowe, gospodarcze lub publiczne), zostanie to przeanalizowane indywidualnie dla każdego projektu w ramach dalszych działań inwestycyjnych.

Całość założeń GPR Rajgród została opracowana w zgodzie z aktualnymi dokumentami planistycznymi i stanowi ich uzupełnienie w obszarze działań rewitalizacyjnych. Pozwala to na harmonijną realizację inwestycji bez konieczności ingerencji w strukturę obowiązujących dokumentów planowania przestrzennego, z jednoczesnym zachowaniem elastyczności w dalszych działaniach rozwojowych gminy.

Spis rysunków i tabel

Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie gminy Rajgród	5
Rysunek 2. Sieć szerokopasmowa na terenie gminy.....	31
Rysunek 3. Gmina Rajgród z podziałem na jednostki delimitacyjne.....	38
Rysunek 4. Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze społecznej.....	43
Rysunek 5. Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej.....	45
Rysunek 6. Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze środowiskowej	47
Rysunek 7. Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej	49
Rysunek 8. Koncentracja zjawisk kryzysowych w sferze technicznej	51
Rysunek 9. Obszar zdegradowany	54
Rysunek 10. Obszary zdegradowane i rewitalizacji na tle gminy.....	57
Rysunek 11. Obszar rewitalizacji: Podobszar Biebrza.....	58
Rysunek 12. Obszar rewitalizacji: Podobszar Rajgród – Wojdy	58
Rysunek 13. Mapa zagrożenia powodziowego z głębokością wody – 10% (podobszar Rajgród – Wojdy).....	137
Rysunek 14. Powiększony fragment mapy zagrożenia powodziowego z głębokością wody – Q10%.....	137
Rysunek 15. Mapa zagrożenia powodziowego z głębokością wody – 1% (podobszar Rajgród – Wojdy).....	138
Rysunek 16. Powiększony fragment mapy zagrożenia powodziowego z głębokością wody – 1%.....	138

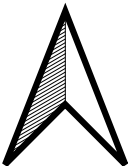
Spis tabel

Tabela 1. Podstawowe informacje o gminie	5
Tabela 2. Jednostki delimitacyjne dla gminy Rajgród	37
Tabela 3. Wyniki analizy wskaźnikowej jednostek referencyjnych w sferze społecznej	41
Tabela 4. Wyniki analizy wskaźnikowej jednostek referencyjnych w sferze gospodarczej....	44
Tabela 5. Wyniki analizy wskaźnikowej w sferze środowiskowej	46
Tabela 6. Wyniki analizy wskaźnikowej w sferze przestrzenno-funkcjonalnej	48
Tabela 7. Wyniki analizy wskaźnikowej w sferze technicznej	50
Tabela 8. Wyniki analizy wskaźnikowej we wszystkich analizowanych sferach.....	52
Tabela 9. Wyniki analizy wskaźnikowej dla obszarów zdegradowanych	53
Tabela 10. Obszar zdegradowany	53
Tabela 11. Obszar rewitalizacji	56
Tabela 12. Powiązania projektów podstawowych	113
Tabela 13. Ramy finansowe w odniesieniu do planowanych głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	118
Tabela 14. Harmonogram realizacji GPR	122
Tabela 15. Wskaźniki dla projektów rewitalizacyjnych	126
Tabela 16. Wskaźniki realizacji celów: Biebrza	128
Tabela 17. Wskaźniki realizacji celów: Rajgród – Wojdy	129

Spis wykresów

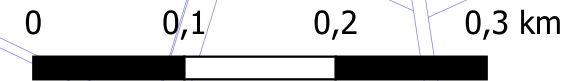
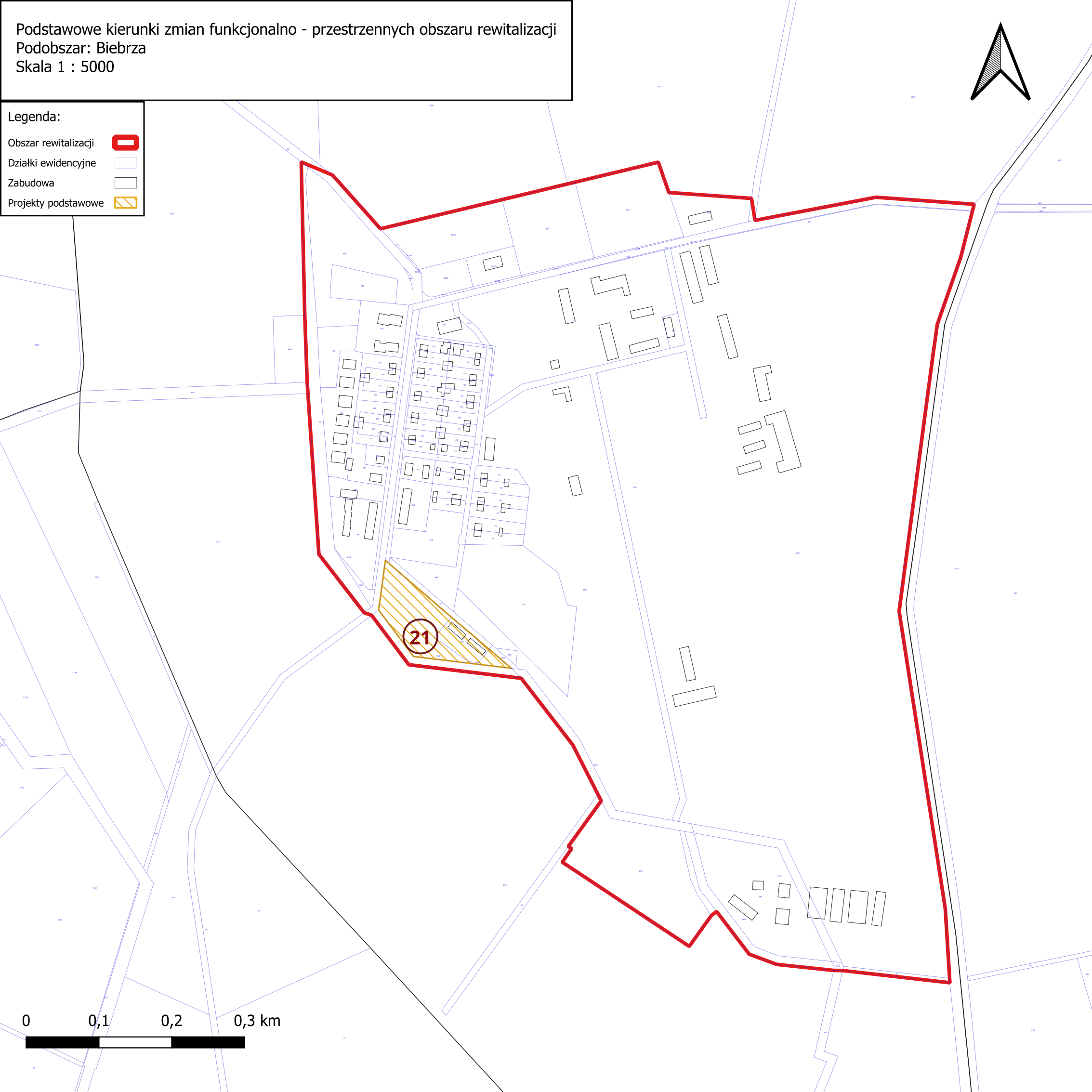
Wykres 1. Liczba ludności w gminie Rajgród	6
Wykres 2. Gęstość zaludnienia – ludność na 1 km ²	7
Wykres 3. Piramida wieku mieszkańców gminy w 2023 r.	8
Wykres 4. Przyrost naturalny	9
Wykres 5. Saldo migracji	9
Wykres 6. Prognozowana liczba mieszkańców	10
Wykres 7. Zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej (%).....	11
Wykres 8. Liczba uczniów oraz liczba szkół podstawowych	12
Wykres 9. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym (%)	13
Wykres 10. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%).....	20
Wykres 11. Bezrobotni zarejestrowani ogółem w gminie	20
Wykres 12. Podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	22
Wykres 13. Procentowy udział gospodarstw rolnych	24
Wykres 14. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców	27
Wykres 15. Korzystający z sieci wodociągowych na terenie gminy w % ogółu ludności	28
Wykres 16. Korzystający z sieci kanalizacyjnej na terenie gminy w % ogółu ludności	29

Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno - przestrzennych obszaru rewitalizacji
Podobszar: Biebrza
Skala 1 : 5000

Legenda:

Obszar rewitalizacji	
Działki ewidencyjne	
Zabudowa	
Projekty podstawowe	

Legenda:

- Obszar rewitalizacji
- Działki ewidencyjne
- Zabudowa
- Projekty podstawowe

